

HUMANIST

STUDENTSKI ČASOPIS
FILOZOFSKOG FAKULTETA
SVEUČILIŠTA U SPLITU

PSIHOLOGIJA I
KULTURE MIRA

Akademске године
2022./23.
Br. 10.

Humanist
Časopis studenata Filozofskoga fakulteta u Splitu
Psihologija i kultura mira

2022. / Br. 10
ISSN: 1849-5834

Glavni i odgovorni urednici
Kristina Granić, Bruno Kačer

Uredništvo
Stipe Balajić, Leonardo Beljan, Bruno Kačer, Kristina Granić, Robertina Runje,
Emanuela Suša

Lektorice
Andjela Milinović Hrga / Jessica Beine

Savjetnice
Ina Reić Ercegovac, Marijana Erstić

Slika na omotnici
Marko Butir

Napomena
Pojedini tekstovi sadrže mišljenje svakog pojedinog autora i ne predstavljaju nužno
mišljenje i stajalište drugih autora i/ili urednika ovog časopisa.

© kod autorica i autora
Tiskano 2022. god. uz financijsku pomoć Studentskoga zbora Sveučilišta u Splitu.

HUMANIST

Časopis studenata Filozofskog fakulteta u Splitu

PSIHOLOGIJA I KULTURE MIRA

ak. godine
2022./23.

10. br.

Poglavlja

SADRŽAJ

UVODNA RIJEČ

KNJIŽEVNI KUTAK

Stipe Balajić

FOTOGRAFIJE NA TEMU

PSIHOLOGIJA I KULTURE MIRA – FREUD U SPLITU

Marko Butir

ESEJI NA TEMU

PSIHOLOGIJA I KULTURE MIRA

Kristina Granić / Stipe Balajić / Ana Čorić / Marta Radalj / Stella - Victoria Caktaš

DOGAĐANJA, IZLOŽBE I GOSTOVANJA

Kristina Granić / Stela Lara Tenšek / Kristina Penović / Maja Ljubetić / Marita Brčić Kuljiš / Marijana Tomelić Ćurlin / Vanessa Kamić / Vito Jona Badurina, Maristella Begić, Gabrijela Bralić / Gabrijela Bralić / Renata Kovačić / Aneta Stojić, Antonela Marić

FOTOREPORTAŽE, PUTOPISI, ŠKOLOVANJA

Domina Bačić, Karla Bogoje, Stjepan Franjić, Tea Kahrić, Robertina Runje / Blaž Gudelj / Kristina Granić

POGLED NA TEMU SLJEDEĆEG BROJA

FOTOGRAFIJA, FILM, NOVI MEDIJI

Robertina Runje / Petra Vuković / Petar Bogić / Kristina Granić

Riječ uredništva

Dragi čitatelji,

nakon mnogo truda i čekanja uspjeli smo pred Vas iznijeti novo izdanje časopisa *Humanist*.

Ovogodišnja tema je *Psihologija i kulture mira*. Smatramo da smo svi već dovoljno upoznati situacijom u svijetu – koja se vrti oko mnogo stvari, ali najmanje oko onog što bi trebalo bit najbitnije: mira i uspostave istog. Kao protest njoj, uredništvo je odlučilo ujediniti snage sa studentima i profesorima te Vam predstaviti originalne rade: osvrte, fotografije, poeziju i drugo – u nadi da će u svakome od Vas pobuditi malo pozitive, natjerati Vas da zagrebete ispod površine i zapitate se neka možda bitna pitanja... a možda pak saznate nešto novo.

S obzirom na paralelnost s trenutnom situacijom u kojoj je mir postao gotovo utopijski pojam, donosimo tekstove kojima Vas želimo potaknuti na promišljanje o vlastitoj koncepciji mira. Na promišljanje o miru kao unutarnjem skladu, ali i uzusu kulture, na kojem se trebaju graditi međuljudski mostovi, „natjerat” ćemo Vas čitanjem poezije koja je pisana s namjerom pronaći vlastitog (ne) mira, ali i tekstovima u kojima smo nastojali objediniti pojmove psihologejske

znanosti i njezina prožimanja s književnim djelima u kojima se kroz analizu ljudske ličnosti i manifestiranje emocija nastoji pronaći mir. (Unutarnji) mir i nemir, snovi i fantazija, prožimanje književnosti i ljudskog bića ... zanimali su i Sigmunda Freuda koji je 1898. god. boravio u Splitu.

Neka svako novo okretanje stranica ovog časopisa oživi vjetar pozitive i mira. Ugodno čitanje!

Uredništvo

Književni kutak

Izabrane pjesme

Stipe Balajić

LICE

Ono je tvoj dom.
Oči odaju zvuk
Zvona tvoje duše
I ljubaznost gostiju.

Obrazi su otirač
Tvojih suza
I vrata tvojih radosti.

Usne su glasnici
Čistoće tvog doma
A mrlje po čelu
Istina o drugima

Koju si im prešutio.

VRATA

Zatvorenim očima
Čitam priče
Svojih gospodara
Te se obvezujem

Na šutnju
I oboren pogled
Pri udarcima
Kojima štitim

Njihove tajne.
Ruke mi najčešće odsijecaju
Gospodari

Kojima iskažem
Povjerenje
I robovi
Čijih sam ispovijedi

Utočište.

RUKE

Ispruži ruke,
Vjerne robinje očiju
Pustinjskom nebeskom
Plavetnilu.

Neka tobom prostruji
Svjetlo zvijezda
I miris zraka
Koji budi sva čula.

Jer, za sve trebaju ruke.
Kroz njih je prošlo
Sve zbog čega je srce puknulo,
Zbog čega su oči

Prolijevajući vjedra tuge
Ostale zauvijek
Unatoč svojim prigušenim kricima
Samo njihove robinje.

PROZOR

Pamtim
Riječi zbog kojih ti suze
Oči
Zaslijepljene
Olovnim udarcima prljavih
Ruku.

OPROSTI

Oprosti što sam kradljivac tvojih udisaja,
Ograničenje koje ti uskraćuje životne radosti
I teret zbog kojeg režiraš kvaziegzistencijalne skečeve
Bojeći se neimaštine i policijskog sata

Na koji te okrutno i bespoštedno
Osuđujem
Prije nego što pokucam
Na tvoja vrata.

Tu sam da otmem
Razočaranju koje ne možeš spoznati
U plitkim sebičnim obmanama
I samozavaravanju da stalno činiš greške.

Zbog toga
Oprosti.

Fotografije na temu Sigmund Freud u Splitu

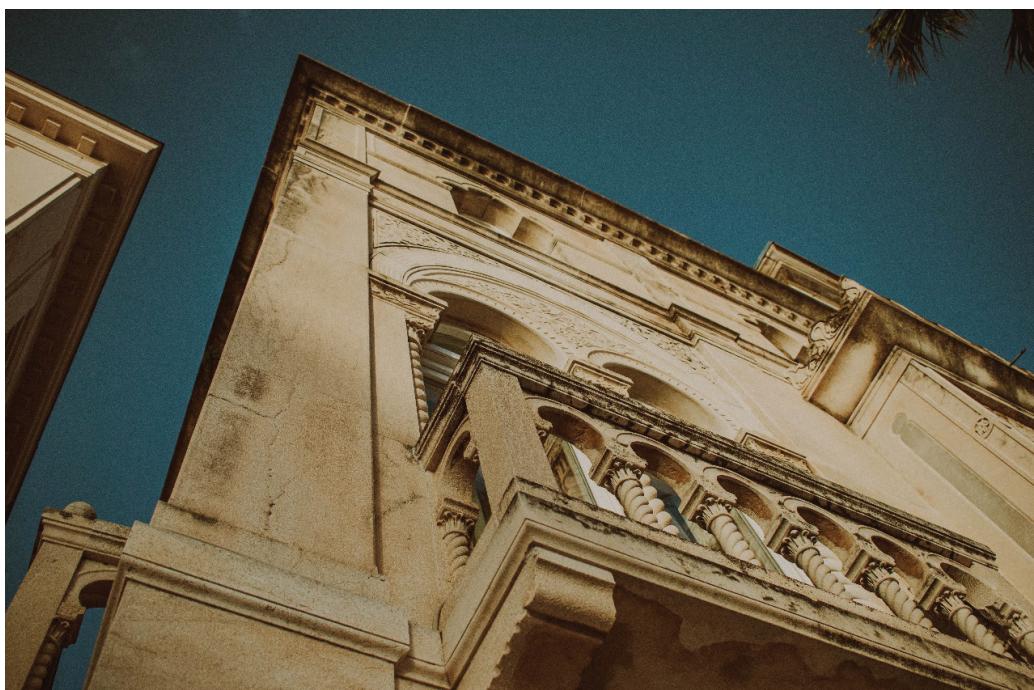
Fotografije Marko Butir

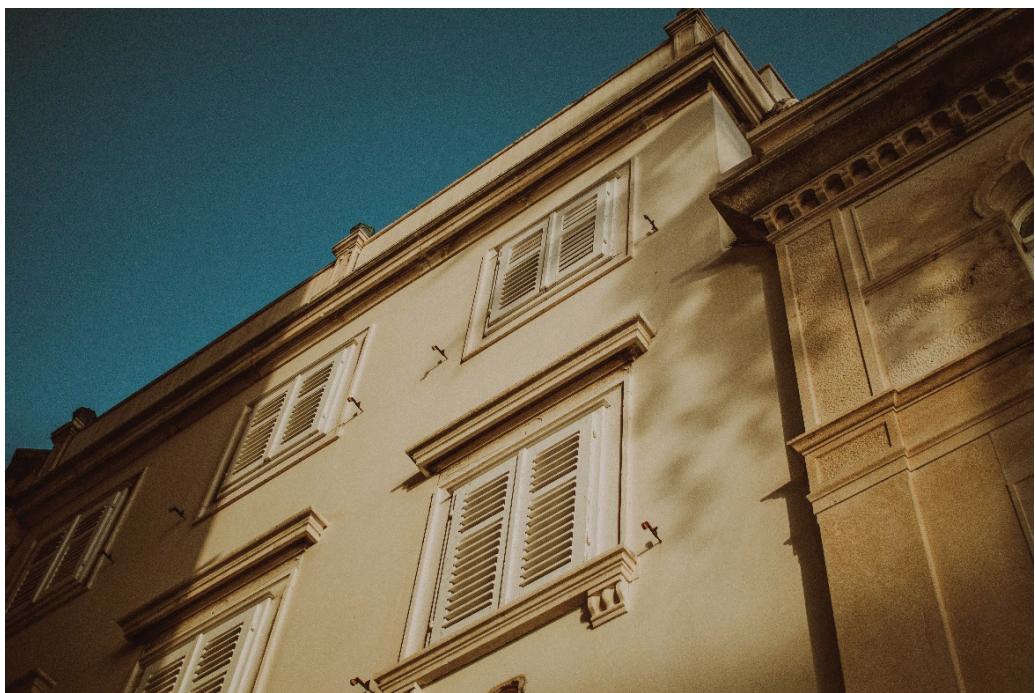

Eseji na temu psihologija i kulture mira

Analyse des Werkes *Traumnovelle* von Arthur Schnitzler

Kristina Granić

Arthur Schnitzler, ein österreichischer Schriftsteller, ist ein Vertreter der Wiener Moderne, und sein Werk ist geprägt von Melancholie, Resignation und Verlust. Er stammte aus einer jüdischen Familie. Von Beruf war er Arzt. Er wurde von Sigmund Freud, dem Begründer der Psychoanalyse, beeinflusst. Er studierte Medizin in Wien und veröffentlichte Werke, in denen er die Gesellschaft anhand der Erfahrung eines Individuums analysierte, wie in dem Einakter-Zyklus *Anatol* und in *Liebelei*. Während er jedoch im Drama *Reigen* eine erotische Atmosphäre schuf. Die Kurzgeschichte *Leutnant Gustl* ist das erste Beispiel einer konsequent umgesetzten Technik des inneren Monologs, einer Form des Bewusstseinstroms.

1926 erschien die Erstausgabe der zum literarischen Impressionismus gehörenden *Traumnovelle*.

Auch im Werk *Traumnovelle* finden wir Elemente der Psychoanalyse. Die Psychoanalyse ist eine klinische Persönlichkeitstheorie, die sich auf die intensive Beschäftigung mit der Person konzentriert. Arthur Schnitzler vermittelt in der Novelle Elemente aus seiner medizinischen Praxis. Die Hauptfigur ist Doktor Fridolin. Er ist mit Albertina verheiratet, mit der er eine Tochter hat. Das wichtigste Motiv ist ein Traum. Der Roman beginnt mit einem ehrlichen Geständnis der verborgenen Wünsche von Fridolin und seiner Frau Albertina. Albertina gibt zu, dass ihr verborgenes Verlangen einem Mann gilt, den sie einmal in Begleitung von zwei Offizieren am Strand getroffen hat.

Ihr Geständnis provoziert Fridolins Revolte, Angst und Rebellion, was ihn dazu veranlasst, sich auf ein nächtliches Abenteuer einzulassen. Die scheinbar harmonische Ehe eines angesehenen Arztes und seiner Frau verursacht nach Albertinas aufrichtigem Geständnis eine Verunsicherung, die Fridolin ermutigt, aus dem etablierten „Rahmen“ herauszutreten und ein gefährliches Spiel mit sich selbst zu wagen.

Er ist sich nicht sicher, ob er nach dieser Entscheidung in seine scheinbar friedliche und sichere Ehe zurückkehren kann. Wie lange war seine Ehe glücklich? Warum hat ihn das Geständnis seiner Frau so sehr verletzt? Es stellt sich die Frage; Ist da ein rastloser Abenteuergeist vorhanden, den selbst Fridolin bisher nicht kannte? Und was sind die Auslöser, die einen Menschen aus seiner scheinbar sicheren „Hülle“ herausziehen können? Ist es eine Unsicherheit, die jeder Mensch auf einer unbewussten Ebene hat? Die Neugier und das Bedürfnis nach Veränderung veranlassen Fridolin, den Vorschlag seines alten Freundes Nachtigall, an diesem Abend zu einem ungewöhnlichen Maskenball zu gehen, anzunehmen.

Unwissentlich kommt er dorthin und obwohl er sich der Risiken bewusst ist, zieht ihn seine Neugier ins Unbekannte.

Das Passwort „Dänemark“ öffnet ihm die Tür zu einem Maskenball, wo alle die gleiche Kleidung tragen und wie eine Sekte aussehen. Dort ist Fridolin ein Beobachter ...

Er willigt nicht ein, sich zu offenbaren, selbst auf Druck der Anwesenden. Maskierte Mönche und Nonnen ziehen ihre Uniformen aus und beginnen Orgien. Fridolin wittert Gefahr, sein Gewissen reagiert...

Nach den ersten Takten der Musik nähert sich ihm eine maskierte Frau und warnt ihn, zu gehen und sich zu retten, bevor es zu spät ist. Seine Neugier ist noch mehr geweckt. Wer ist die mysteriöse Frau, die versucht, ihn zu retten? Als Verkörperung seines eigenen Gewissens hört Fridolin nie auf, an sie zu denken. Der Fokus des Ereignisses und die Verwirrung in seinem Gehirn werden zu einem **Rätsel**: „Wer ist sie?“

Die Suche nach einer unbekannten Frau, die auf mysteriöse Weise verschwindet, geht am nächsten Tag weiter, als er erfährt, dass die schöne Baronin Selbstmord begangen hat. Ins Leichenschauhaus gehen, ihr danken wollen, sogar der Toten...

Er hat den Kontakt zur Realität verloren, er berührt ihre Hände und Finger und verschränkt sie mit seinen eigenen.

„Was machst du?“ – er wird durch die Stimme seines Kollegen in die Realität zurückgeholt, der ihn vorwurfsvoll daran erinnert, dass es zu spät ist, und es Zeit ist zu gehen.¹

Die Rückkehr zu seiner Frau, die Erkenntnis, dass nichts mehr ist wie vorher, obwohl er nur ein Beobachter war...

Wird er nach allem in seinen alten Trott zurückkehren können oder ist es zu spät, um zurückzukehren?

Der Leser bleibt mit einer offenen Frage und mit einer ungewissen Antwort konfrontiert...

¹ Vgl. Arthur Schnitzler: *Traumnovelle*. PDF. S.69-70, <https://www.reclam.de/data/media/978-3-15-019042-5.pdf> (22.11.2022).

Es gibt einen sichtbaren Zusammenhang von Ereignissen, der sich in Träumen widerspiegelt, wie etwa die Situation, als Fridolin in das Haus von Herrn Gibiser kommt, wo er sich ein Mönchskostüm ausleiht. Gibisers Tochter, gekleidet in ein Pierrette-Kostüm, kommt in Begleitung von ebenfalls maskierten Männern. Parallel zu dieser Szene träumte Albertina von ihrem Hochzeitstag am anderen Ende der Stadt. Als sie den Schrank öffnet, um ein Hochzeitskleid zu holen, findet sie eine Vielzahl von Kostümen, von prächtig orientalisch bis hin zu operhaft.

Im Gegensatz zu Freuds Traumdeutung, die er als Code für das Verständnis der verborgenen Wünsche der Person selbst sieht, spiegelt Fridolin in Robertinas Traum und der von ihr gewählten Kostümen, die sie beim Aussuchen im Kleiderschrank sieht, das Detail ihrer Realität wider; ihr Hochzeitskleid.

So fing der Traum nämlich an, daß ich in dieses Zimmer trat, ich weiß nicht woher – wie eine Schauspielerin auf die Szene. Ich wußte nur, daß die Eltern sich auf Reisen befanden und mich allen gelassen hatten. Das wunderte mich, denn morgen sollte unsere Hochzeit sein. Aber das Brautkleid war noch nicht da. Oder irrte ich mich vielleicht? Ich öffnete den Schrank, um nachzusehen, da hingen statt des Brautkleides eine ganze Menge von anderen Kleidern, Kostüme eigentlich, operhaft, prächtig, orientalisch.

Welches soll ich denn nur zur Hochzeit anziehen?²

Hier interpretiert und kontrastiert Schnitzler die Probleme dieses Ehepaars durch Symbole, genau wie Freud. Anschaulich, kraftvoll und eindrücklich zeigt er, wie stumme Szenen eine Ehe zerstören. Die Metapher, die er verwendet, ist ein Hochzeitskleid, das ihre Ehe in derselben Garderobe mit Kostümen symbolisiert, genau wie die, die Fridolin wählte, um sich dem Maskenball zu nähern. Die Kostüme würden Untreue darstellen, alle in derselben Garderobe, unter ihrem gemeinsamen Dach.

Rechts und links hingen Kostüme aller Art; auf der einen Seite Ritter, Knappen, Bauern, Jäger, Gelehrte, Orientalen, Narren, auf der anderen Hofdamen, Ritterfräulein, Bäuerinnen, Kammerzofen, Königinnen der Nacht. Oberhalb der Kostüme waren die entsprechenden Kopfbedeckungen zu sehen, und es war Fridolin zumute, als wenn er durch eine Allee von Gehängten schritte, die im Begriffe wären, sich gegenseitig zum Tanz aufzufordern.³

Wird Fridolins turbulenter Abend das Fundament der Gemeinschaft erschüttern und ihre Ehe bedrohen? Eine interessante Verflechtung von Details von dem unglaublichen Abend, an dem Fridolin den Rand der Realität erlebt, als wäre der Text nach Freuds *Traumdeutung* gemacht.

2 Ebd., S. 45.

3 Ebd., S. 28.

Sigmund Freud teilt Träume nämlich in drei Hauptkategorien ein: bedeutungsvolle Träume, die leicht zu interpretieren sind, Visionen, die schwer damit in Verbindung zu bringen sind, was mit einer Person in der Realität passiert, aber gleichzeitig eine zusammenhängende Handlung haben und die letzte Gruppe, die viele Elemente mit dem kommenden Beispiel aus der Novelle beinhaltet. Es sind Träume, die schwer zu entziffern sind, weil sie ein Kaleidoskop zusammenhangsloser Bilder und Ereignisse darstellen.

Das Passwort für den Zugang zu der Villa, in der maskierte Orgien stattfinden, lautet Dänemark.

Albertina gesteht Fridolin, dass sie sich im Urlaub in Dänemark sehr zu einem Mann hingezogen fühlte, aber Fridolin verrät auch, dass er im selben Urlaub ein nacktes Mädchen am Strand lüstern angeschaut hat. Der Traum, in dem sie auf Hochzeitsreise sind und Fridolin von einer Menschenmenge verfolgt wird, sagt, dass Dänemark auf der unbewussten Ebene unserer Hauptfiguren eine große Bedeutung hat. Der Däne näherte sich Albertina aus dem Wald und sie wusste, dass er durch die Welt gewandert war, ähnlich wie Fridolins Freund Nachtigall in die Realität gewandert war.

In ihrem Traum fragte die Prinzessin Fridolin, ob er ihr Liebhaber werden wolle. Er wies sie ab, aber Albertina

wusste, dass sie eigentlich ein Mädchen vom dänischen Strand war.

Sie fragte dich – ich hörte die Worte nicht, aber ich wußte es-, ob du bereit seist, ihr Geliebter zu werden, in diesem Fall war die Todesstrafe erlassen. Du schütteltest verneinend den Kopf. Ich wunderte mich nicht, denn es war vollkommen in der Ordnung und konnte gar nicht anders sein, als daß du mir auf alle Gefahr hin und in alle Ewigkeit die Treue halten mußtest. Da zuckte die Fürstin die Achseln, winkte ins Leere, und da befandest du dich plötzlich in einem unterirdischen Kellerraum, und Peitschen sausten auf dich nieder, ohne daß sie das Mädchen vom dänischen Strande war, das du einmal des Morgens nackt auf der Terrasse einer Badehütte gesehen hattest.⁴

Der Roman ist in Realität und Traum geteilt, aber sie sind nicht kategorisch getrennt, wie wir in den folgenden Beispielen sehen.

„Du hast dir also wirklich ein Kostüm verschafft?“

„Wie du siehst. Und die Parole?“

„Du bestehst also darauf?“

„Unbedingt.“

„Also – Parole ist Dänemark.“

„Bist du toll, Nachtigall?“

„Weshalb toll?“

„Nichts, nichts. – Ich war zufällig heuer im Sommer an der dänischen Küste. Also steig ein – aber nicht gleich, damit ich Zeit habe, mir drüben einen Wagen zu nehmen.“⁵

4 Ebd., S. 48.

5 Ebd., S. 31.

Ein weiteres Beispiel zeigt auch, dass unser Protagonist kaum zwischen Traum und Realität unterscheiden kann.

„Fridolin riß die Augen so weit auf als möglich, strich sich über Stirn und Wange, fühlte nach seinem Puls. Kaum beschleunigt. Alles in Ordnung. Er war völlig wach.“⁶

Albertines Träume, so real, zerstören die Ehe. Er erkennt darin verpasste Chancen und Freiheit.

Es ist in jeder Hinsicht analog zur Hauptschlussfolgerung von Sigmund Freud, wo er erklärt, dass ein Mensch im Traum sieht, was er nicht kann, aber was er wirklich braucht. Menschen, die träumen, sind sich, wie er sagt, manchmal nicht einmal ihrer unerfüllten Wünsche bewusst, die immer noch in ihnen leben, aber auf einer unbewussten Ebene. In Träumen kann eine Person jede Fantasie verwirklichen. Der österreichische Neurologe behauptet, dass das Gehirn diesen Mechanismus verwendet, um einen gesunden Geisteszustand aufrechtzuerhalten.

So drückt Albertina ihre erotischen Wünsche und Zweifel durch ihre Träume aus. Dieses Ehepaar ist vor allem von der Unzufriedenheit in ihrer Ehe beunruhigt. Die Ähnlichkeit von Schlaf und dem Wachsein wird durch das Symbolbild des Fliegens sichtbar.

... ich begann zu schweben, auch du schwebtest in den Lüften; doch plötzlich entschwanden wir einander, und ich wußte: wir waren aneinander vorbeigeflogen.⁷

Schnitzlers Traumnovelle basiert auf erotischen Fantasien. Beide Hauptfiguren, Fridolin und Albertina, fantasieren und erleben eine Versuchung, entweder unbewusst im Traum (Albertina) oder bewusst in der Realität (Fridolin). Das Eingeständnis und die Konfrontation mit ihren alpträumhaften Erfahrungen führten sie durch ihre eigene Katharsis zur Versöhnung.

Literatur

Arthur Schnitzler: *Traumnovelle*. PDF, <https://www.reclam.de/data/media/978-3-15-019042-5.pdf> (22.11.2022).

Analiza djela *Traumnovelle*

Kristina Granić

Arthur Schnitzler, austrijski književnik, predstavnik je bečke moderne, a opus mu je obilježen

melankolijom, osjećajem rezignacije i gubitka.

Potomak je židovske obitelji, po zanimanju liječnik. Bio je pod

---

6 Ebd., S. 42.

7 Ebd., S. 49.

utjecajem Sigmunda Freuda, začetnika psihanalize.

Studirao je medicinu u Beču i objavio djela u kojima na temelju iskustva pojedinca analizira društvo, kao u ciklusa *Anatol* i *Ljubakanje*, dok atmosferu erotike postiže u drami *Kolo* koja je svojevremeno bila i zabranjivana. Pripovijetka *Poručnik Gustl* prvi je primjer dosljedno provedene tehnike unutarnjeg monologa, oblika struje svijesti.

Godine 1926. objelodanjeno je prvo izdanje djela *Traumnovelle* koje pripada književnom impresionizmu. Elemente psihanalize nalazimo i u djelu *Traumnovelle*.

Psihanaliza je klinička teorija ličnosti koja se usredotočuje na intenzivno proučavanje osobe. Arthur Schnitzler elemente iz svoje liječničke prakse prenosi u novelu.

Glavni je lik liječnik Fridolin. U braku je sa suprugom Albertinom s kojom ima kćer. Motiv je san, a novela započinje iskrenim priznanjem skrivenih želja Fridolina i supruge Albertine.

Albertina priznaje da je njena skrivena želja Mannes, kojeg je jednom prilikom srela na plaži, u društvu dvojice časnika.

Njeno priznanje u Fridolinu izaziva revolt, uz nemirenost i bunt zbog kojeg se upušta u noćnu avanturu.

Pravidno skladan brak uglednog liječnika i njegove suprige, nakon iskrenog Albertinina priznanja izaziva nesigurnost koja Fridolina potiče da izade iz uvriježenih „okvira” i odvaži se na opasnu igru sa samim sobom.

Nije siguran hoće li se nakon te odluke moći vratiti u svoje prividno mirno i sigurno okrilje braka.

Koliko je i je li njegov brak bio sretan?

Zašto ga je onda priznanje njegove supruge toliko povrijedilo?

Postavlja se pitanje je li na površini isplivao neki nemirni avanturistički duh koji ni sam Fridolin do sada nije poznavao.

Koji su to okidači koji čovjeka mogu izbaciti iz njegove prividno sigurne „ljestvure”? Je li to nesigurnost koju svaki čovjek posjeduje na razini nesvesnjog?

Znatiželja i potreba za promjenom potiču Fridolina da prihvati sugestiju svog starog prijatelja Nachtigalla (Slavu) da te noći odu na neobični maskenbal.

Nesvesno izlazi na površinu i iako je svjestan rizika, znatiželja ga vuče u nepoznato.

Lozinka „Danska” otvara mu vrata za ulazak na maskenbal na kojem svi imaju istu odjeću i izgledaju kao sekta, a Fridolin je promatrač...

Ne pristaje razotkriti se ni nakon pritska nazočnih. Maskirani redovnici i redovnice skidaju odore i počinju orgije. Fridolin naslućuje opasnost, savjest mu reagira...

Nakon nekoliko početnih taktova glazbe prilazi mu maskirana žena koja ga upozorava da ode i spasi se dok nije kasno. Njegova znatiželja biva još više potaknuta. Tko je zagonetna žena koja ga pokušava spasiti? Kao utjelovljenje

vlastite savjesti, Fridolin ne prestaje misliti na nju.

Fokus događaja i konfuzije u njegovu mozgu preusmjeren je na enigmu: Tko je ona?

Potraga za nepoznatom ženom koja tajanstveno iščezava nastavlja se i sutra, kad saznaje da je lijepa barunica počinila samoubojstvo.

Odlazak u mrtvačnicu, želja da joj, makar i mrtvoj, zahvali...

Izgubio je kontakt sa stvarnošću, dotiče njene ruke, prste i isprepliće ih sa svojima.

„Što to radite?” vraća ga u stvarnost glas njegova kolege koji ga prijekorno podsjeća da je prekasno i da je vrijeme da ode.⁸

Povratak njegovoj supruzi, spoznaja da više ništa nije kao prije iako je bio samo promatrač...

Hoće li se nakon svega moći vratiti u prijašnju kolotečinu ili je prekasno za povratak?

Čitatelju se ostavlja otvoreno pitanje uz neizvjestan odgovor...

Vidljiva je povezanost događaja koja se zrcali u snovima poput situacije kad Fridolin dolazi u kuću gospodina Gibisera, gdje posuđuje kostim monaha. Gibiserova kći odjevena u kostim Pierrette dolazi u društvu također maskiranih muškaraca. Paralelno s tom scenom, Albertina je s druge strane grada usnula san o danu svog vjenčanja. Otvorivši ormar da bi uzela vjenčanicu,

pronalazi razne vrste kostima, od veličanstvenih orijentalnih do opernih.

Za razliku od Freudova tumačenja snova koje sagledava u vidu šifre za razumijevanje skrivenih želja same osobe, Fridolin detalj svoje stvarnosti zrcali u Albertinin san te kostime kakve izabire, ona vidi u ormaru dok uzima vjenčanicu.

San je počeo tako da sam ušla u ovu sobu, ne znam gdje – kao glumica na sceni. Sve što sam znala je da su moji roditelji putovali i da su me ostavili na miru. To me iznenadilo jer je sutra trebalo biti naše vjenčanje. Ali vjenčanica još nije stigla. Ili sam bila u krivu? Otvorila sam ormar da vidim, umjesto vjenčanice, ondje je bila hrpa dugih haljina, kostima zapravo, opernih, veličanstvenih, orijentalnih. Koju da obučem na vjenčanje?⁹

Ovdje nam Schnitzler kroz simbole, baš kao i Freud kroz snove, tumači i suprotstavlja problematiku ovog bračnog para. Na slikovit, ali dovoljno moćan i upečatljiv način ukazuje na to koliko prešutne scene razaraju brak. Metafora kojom se koristi jest vjenčanica koja simbolizira njihov brak u istom ormaru s kostimima, baš onakvima kakve je Fridolin birao za pristup maskenbalu. Kostimi bi predstavljali nevjeru, a sve to u istom ormaru, pod njihovim zajedničkim krovom.

S desne i lijeve strane visjeli su kostimi svih vrsta; na jednoj strani kostimi

8 Usp. Arthur Schnitzler: *Traumnovelle*. PDF. 69-70, <https://www.reclam.de/data/media/978-3-15-019042-5.pdf> (22.11.2022).

9 Ibid., 45.

vitezova, štitonoša, seljaka, lovaca, učenjaka, orijentalni kostimi, a na drugoj strani kostimi soberica, kraljica noći. Iznad kostima visjela su pripadajuća pokrivala za glavu, a Fridolin se osjećao kao da hoda kroz uličicu obješnih muškaraca koji su htjeli pozvati jedni druge na ples.¹⁰

Hoće li turbulentna Fridolinova večer poljuljati temelj zajedništva i ugroziti njihov brak?

Zanimljiva isprepletenost detalja u nevjerojatnoj večeri kroz koju Fridolin krstari na granici stvarnosti, kao da je uzorak napravljen po Freudovoj podjeli snova.

Naime, Sigmund Freud dijeli snove u tri glavne kategorije: smislene snove koje je lako protumačiti, vizije koje je teško povezati s onim što se čovjeku događa u stvarnosti, ali istodobno imaju koherentnu radnju, i posljednju skupinu koja s nadolazećim primjerom iz novele dijeli dosta elemenata. Riječ je o snovima koje je teško dešifrirati jer predstavljaju kaleidoskop nekoherenčnih slika i događaja.

Lozinka za pristup vili gdje se održavaju orgije pod maskama je Danska.

Albertina priznaje Fridolinu da ju je na odmoru u Danskoj jako privukao muškarac, ali Fridolin otkriva da je na istom odmoru požudno gledao golu djevojku na plaži.

Da Danska ima veliko značenje i na podsvesnoj razini naših glavnih likova,

govori san u kojem su na medenome mjesecu, a Fridolina prati gomila. Danac je prišao Albertini iz šume i ona je znala da je lutao svijetom slično kao i Fridolinov prijatelj Nachtigall (Slavuj) u stvarnosti. Princeza je u snu upitala Fridolina želi li postati njezin ljubavnik. On ju je odbio, ali Albertina je znala da je ona zapravo djevojka s danske plaže.

Pitala te je, nisam čula riječi, ali sam to znala, jesli li spremam postati njen ljubavnik. Negativan odgovor slijedila bi smrtna kazna. Odmahnuo si glavom i odbio. Nisam bila iznenadena jer je to savršeno u redu i ne može biti drugačije nego da ćeš mi biti vjeran pod svaku cijenu i cijelu vječnost.

Onda je princeza slegnula ramenima, zamahnula u prazno i ti si se odjednom našao u podzemnom podrumu i bičevi su pali na tebe, a da nisam vidjela ljudi kako mašu bičevima. Krv teče po tebi u potocima, vidjela sam kako teče, bila sam svjesna svoje okrutnosti, bez imalo razmišljanja. Tad ti je prišla princeza. Njena se kosa rasplela, padala preko njena nogog tijela, objema rukama držala je tijaru, pružajući je prema tebi – i znala sam da je to djevojka s danske plaže koju si jednog jutra s terase promatrao golu.¹¹

Roman je podijeljen na javu i san, ali oni nisu kategorički odvojeni, što vidićemo u sljedećim primjerima.

„Zaista si posudio kostim?”

„Kao što vidiš. A lozinka?”

„Uistinu inzistiras?”

„Nedvojbeno.”

10 Ibid., 28.

11 Ibid., 48.

„Dakle, lozinka je Danska.“

„Jesi li ti lud, Nachtigalle?“

„Zbog čega lud?“

„Ništa, ništa. Kakve li slučajnosti da sam bio na danskoj obali ovog ljeta.“¹²

Drugi primjer također ukazuje na to da naš protagonist jedva razlučuje san od jave.

Fridolin je otvorio oči što je više mogao, raširio prste preko čela i obraza te na sljepoočnicama osjetio svoj puls. Jedva ubrzano. U redu je. Bio je budan.¹³

Albertinini snovi, tako stvarni, uništavaju brak. U njima prepoznaje propuštene prilike i slobodu.

U svakom pogledu analogno je glavnom zaključku Sigmunda Freuda, gdje objašnjava da osoba u snu vidi ono što ne može učiniti, ali ono što joj je stvarno potrebno. Osobe koje sanjaju, kako kaže, nekad nisu ni svjesne neispunjениh želja, koje i dalje žive u njima, no na razini nesvjesnog. U snovima osoba može ostvariti bilo koju fantaziju, a austrijski neurolog tvrdi da se mozak ovim mehanizmom koristi za održavanje zdravog stanja duha.

Tako Albertina kroz snove izražava erotske želje i sumnje. Ovaj bračni par najviše muči nezadovoljstvo u braku. Sličnost sna i jave postaje vidljiva kroz simboličku sliku letenja.

Počela sam letjeti, i ti si lebdio u zraku, ali odjednom smo izgubili jedno drugo, i znala sam da smo se mimošli u letu.¹⁴

Schnitzlerova priča o snu temelji se na erotskim fantazijama. Oba glavna lika, Fridolin i Albertina, fantaziraju i dovedeni su u iskušenje, bilo nesvjesno u snovima (Albertina) ili svjesno u stvarnosti (Fridolin). Priznanja i suočavanje s njihovim košmarnim iskustvima dovela su ih do pomirenja kroz vlastitu katarzu.

Literatura

Arthur Schnitzler: *Traumnovelle*. PDF. 69-70, <https://www.reclam.de/data/media/978-3-15-019042-5.pdf> (22.11.2022).

Raspad frojdovske konцепције личности у Ђегединову роману *Djeca božja*

Stipe Balajić

Uvod

Nagli interes za učenjem psihanalize, čijim se utezeljiteljem u suvremenoj europskoj psihološkoj znanosti smatra Sigmund Freud, potencirao je i zanimanje

12 Ibid., 31.

13 Ibid., 42.

14 Ibid. 49.

književnika druge polovice 19. i gotovo čitavog 20. stoljeća, kako bi prikazali psihološki portret svojih likova. Inspirirani takvim učenjem, portretirani su likovi visokog ruskog realizma, od kojih je najpoznatiji primjer Rodion Romanovič Raskolnikov, glavni lik romana *Zločin i kazna* autora F. M. Dostojevskog, a prikaz Raskolnikovljeva unutarnjeg monologa, introspekcije i defabularizacije bit će osnove za dodatnu psihološku analizu i karakterizaciju modernističkih likova, sa sve slabijim interesom za fabulu, a sve jačim za psihologiju lika. Slična učenja pojavit će se i u književnosti egzistencijalizma, čiji su predstavnici u Europi djelovali nakon Drugog svjetskog rata, a koji u svojim djelima propitkuju pitanje smisla čovjekova postojanja. Najbolji su primjeri europske egzistencijalističke književnosti Albert Camus i Jean Paul Sartre. Egzistencijalizam se i u hrvatskoj književnosti pojavljuje relativno paralelno u usporedbi s europskim, a hrvatski egzistencijalistički trolist čine književnici Vladan Desnica, Ranko Marinković i Petar Šegedin. U njihovim je djelima glavni junak pojedinac koji pokušava otkriti smisao vlastitog postojanja, u surovom svijetu koji ili nagoviješta svoju dehumanizaciju i propast ili se nastoji oduprijeti kvazimoralnim normama sredine kojoj pripada. U ovom eseju bit će prikazana destrukcija frojdovskog trodijelnog koncepta ličnosti (id, ego, superego), a na primjeru junaka Šegedinova romana *Djeca božja*, kod kojih je očita nemogućnost izgradnje vlastitog i cjelovitog identiteta.

O piscu

Petar Šegedin hrvatski je pisac rođen 1908. godine na otoku Korčuli, u Žrnovu, gdje je završio Građansku školu, nakon koje upisuje Učiteljsku školu u Dubrovniku te 1936. godine diplomira na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Pisao je djela egzistencijalističke tematike, a njegovu tzv. egzistencijalističku trilogiju čine tri romana: *Djeca božja* (1946.), *Osamljenici* (1947.) i *Crni smiješak* (1969.). *Djeca božja* ujedno su njegov prvi roman koji je preveden na čak pet jezika.

Zajedno s Krležom 1952. godine na Književnom kongresu u Ljubljani odbacio je sorealističko poimanje književnosti tvrdeći da ona ne smije biti utilitarna, tj. slaviti društveno-politički poređak tog vremena, nego treba biti pisana u duhu larpurlartizma. Kao predsjednik Matice hrvatske, aktivno je zagovarao samostalnost Hrvatske, posebice tijekom hrvatskog proljeća i Domovinskog rata. Umro je 1998. godine.

Raspad freudovske koncepcije ličnosti u Šegedinovu romanu *Djeca božja*

Sigmund Freud, bečki neuropsihijatar, tvrdio je da snovi i događaji iz ranog djetinjstva igraju odlučujuću ulogu u formiraju čovjekove svijesti, misli, karaktera i odnosa s drugima, pri čemu je ljudsku ličnost razdijelio na tri dijela: id, ego i superego. Id (hrv. ono) za Freuda je predstavljao nesvjesno i potisnuto u čovjeku, ono što on ne može kontrolirati i čemu je čovjekova svijest podčinjena, pritom se referirajući i na seksualnost.

Ego (hrv. ja) predstavlja dio ličnosti koji je odgovoran za interakciju s drugima, ostvarivanje i definiranje društvenih uloga te on služi kako bi ljudska svijest zatomila id, koji, po Freudu, prožima i opstruira čovjekovu svijest. Superego (hrv. nad ja) dio je ličnosti koji predstavlja apstraktnej i „viši“ ostvaraj ljudske svijesti, pri čemu se on očituje kroz poštivanje usađenih kulturnih i civilizacijskih norma, samostvarenje te kontrolu i odgovornost za vlastite postupke.

U Šegedinovu romanu *Djeca božja* prisutan je raspad te frojdovske konцепциje ličnosti jer gotovo svi likovi potпадaju pod utjecaj ida, nemoći u opiranju vlastitim nagonima, a što je dodatno uvjetovano i mentalnom i socijalnom izoliranošću junaka romana, pri čemu kreator moralnih norma i međuljudskih odnosa postaje licemjerni don Petar, koji i sam krši moralne zakone, a što se očituje iz primjera kad pokuša spavati sa svojom sestrom Marcelom te pokušaj pedofilije s Anicom.

Ipak, psihološki raspad najočitiji je kod glavnog junaka, Stakanu. On je dječak čiji je otac umro oboljevši od tuberkuloze, zbog čega postaje ruglom sumještana te ga pogrdno nazivaju štakan ili sičijavac, jer je siča drugi naziv za bolest od koje je Stakanov otac umro. U romanu se tematizira Stakanovo seksualno sazrijevanje, što se očituje iz primjera njegova susreta s Anicom, za što saznaje don Petar, koji Stakanu govori da će ići u pakao jer je počinio grijeh. Navedeno kod Stakanu potiče prevagu ida jer on gubi kontrolu nad svojim postupcima,

nesposoban za poimanje i stvaranje slike o sebi, na kraju se odlučivši razapeti kako bi otkupio grijeh svojih predaka. On postaje nesposoban ostvariti se kao potpuna ličnost i zato što ni od koga iz svoje obitelji ne dobiva pravu podršku i razumijevanje. Kod Stakanu je također prisutna pobjeda thanatosa, tj. nagona smrti, koji Freud naziva Todestrieb.

Drugi je glavni lik ovog romana Antunica, Stakanov stric koji je teško obolio nakon povratka s fizičkog rada iz Australije, te mu se Stakan ne smije približavati. Iz primjera je Antunice očito prožimanje ega i superega zato što Antunica ne podliježe vlastitim nagonima, nego trivijalizira vlastito postojanje tvrdeći da je smrt tek beznačajan događaj ljudskog života. U njegovu je liku prisutan i element superega, koji se očituje u tome što on svom nećaku Stakanu ostavlja nedovršeni roman *Varave varijacije* te naposljetku umire, također ne uspjevši sebe izgraditi u potpunu ličnost, što je dodatno uvjetovano i lošim obiteljskim odnosima. Ti loši obiteljski odnosi prožimaju i lik Ivana Mameta, Antunićina brata i Stakanova strica, koji se vratio iz vojske, te koji pokušava postati boljim čovjekom, ali ne želeći imati veze ni s vlastitom obitelji ni s rodnim krajem, svjestan psihosocijalne izoliranosti njegovih stanovnika. Međutim, na kraju sam postaje žrtvom svojih nagona, a što se očituje u tome što ga vlastita žena javno ponižava, kao i ljubavnica, koju pokuša silovati, pri čemu se očituje prevaga ida nad njegovom sviješću.

Treći je glavni lik *Djece božje* seoski učitelj, koji nema ime u romanu. Učitelj je psihički labilan čovjek koji smisao vlastitog postojanja pronalazi u skupljanju narodnih priča i koji također ne uspijeva ostvariti frojdovsku trijadu ličnosti. Naime, u sredini koja ga čini psihički destruktivnim, učitelj se ne uspijeva ni osobno ni profesionalno afirmirati, pri čemu on svoje postojanje doživljava kao beznačajno, a svoju bezvrijednost okončava samoubojstvom, pri čemu kod njega pobijede thanatos, ali prethodno i id, koji se očituje u njegovoj zaljubljenosti u ljubavnicu Ivana Mametu, s kojim se fizički obračunava.

Jedini lik koji uspijeva održati trijadu svih dijelova ličnosti seoski je kapelan, koji odbija ljubavne odnose s prethodno spomenutom Marcelom, don Petrovom sestrom, te koji napušta Žrnovo. Iz navedenog je primjera očit i primjer sabotaže ida jer se kapelan odbija predati svojim nagonima.

Zaključak

Freudova trijada ljudske ličnosti označila je prijelomnicu u otkrićima psihologische znanosti, ali je isto tako u književnim djelima 20. stoljeća, kako je prikazano u ovom eseju, takav koncept ličnosti označen kao destruktivan jer sami junaci tog romana ne mogu sebe izgraditi kao cjelovite osobe, što je s jedne strane uvjetovano psihosocijalnom izoliranošću tog mjesta, ali i njihovom nemogućnošću pružanja otpora protiv učmalosti sredine u kojoj se osjećaju zarobljenima i neshvaćenima.

Pomaknuta agresija na primjeru Jurja Stipančića i Vladimira pl. Balloczanskog

Stipe Balajić

Pomaknuta je agresija pojam u psihologiji kojim se definira agresija preusmjerenja s prvotnoga izvora, a očituje se u tome da osoba ili predmet nepovezan s događajem koji je potaknuo agresivno ponašanje biva povrijeđen i/ili oštećen. Rezultat je pomaknute agresije obično fizički obračun s osobama koje nisu povezane s događajem ili uništenje predmeta nad kojim se manifestira takvo ponašanje.

U navedenom će eseju biti obrađen motiv pomaknute agresije na dvama likovima; jednom hrvatskog realizma, Jurju Stipančiću, liku romana *Posljednji Stipančići* autora Vjenceslava Novaka, te drugom, liku hrvatske avangardne književnosti, Vladimиру Balloczanskom, iz Krležina romana *Povratak Filipa Latinovicza*.

Juraj Stipančić sin je utjecajnog Senjanina Ante Stipančića, koji polaze sve nade u njega i u njemu vidi spas za osobnu, ali i obiteljsku egzistenciju, pri čemu mržnju prema narodnosti kojoj pripada (hrvatskoj) prenosi na vlastitog sina, a što poslije urodi obiteljskom tragedijom koja uvjetuje moralno i osobno poniženje drugih članova obitelji. Jurjeva se nadarenost očitovala u tome što je, kako autor romana navodi, još kao šestogodišnjak znao imena svih

europskih glavnih gradova i gdje se koja država nalazila. Nedugo nakon Jurjeva odlaska na školovanje, otac mu umire, a on na prevaru iskorištava majku i sestru kako bi uzeo novac od prodaje njihove kuće i tako otplatio dugove koje je stekao tijekom studiranja. Pomaknuta se agresija očituje u tome što je Juraj nesposoban, a ujedno i nemoćan, oduprijeti se očevu autoritarnom odgoju, koji se ogledao i u tome što nije uspio, tj. nije smio razviti kvalitetan odnos s majkom i sestrom, zbog čega ih i povrjeđuje. Ipak, pomaknuta se agresija najviše očituje u tome što je dopustio svom prijatelju da mu obeščasti sestruru, ali i u tome što je prevario svoju majku, koja je naivno vjerovala da će joj dati dio novca. Navedeni Jurjevi postupci postaju svojevrsna obrana protiv očeva autoritarnog (to jest pogrešnog) odgoja, što uvjetuje njegovo odnarođenje i raspad cijele obitelji.

Vladimir Balloczansky također je izložen pretjeranoj roditeljskoj stezi, a koju je tijekom njegova odgoja bjesomučno agitirala njegova majka, što se očituje u tome što je Balloczansky kao pučkoškolac bio najbolji, imao petice od prvog do posljednjeg predmeta, a na kraju je postao bankar. Naime, Balloczansky se ne uspijeva ostvariti kao potpuna ličnost, što je uvjetovano posesivnim odgojem kakav je njegova majka na njemu primjenjivala, lišavajući ga puta do izgradnje njegova vlastitog ja. Nadalje se to očituje u tome što završava u nesretnom braku, iz kojeg izlaz vidi u Bobočki, femme fatale,

za koju se govorilo da je ministrovica koja je upropastila mnogo brakova. Međutim, njegova se veza s Bobočkom svodi na njezino iskorištanje, mahom finansijsko, što uvjetuje Vladimirov psihički slom te joj on na kraju prereže grkljan. Pomaknuta se agresija na primjeru Vladimira Balloczanskog također očituje u tome što je nesposoban i nemoćan oduprijeti se majčinoj stezi, a koju je ona navodno provodila brinući se za njegovu budućnost. Međutim, takav je odnos uvjetovao i njegov psihički slom, rastresenost, ali i nemogućnost Vladimirove izgradnje kao cjelovite ličnosti.

Zaključak

Pomaknuta je agresija destruktivan tip ponašanja koji je kao takav latentno prikazan i na primjerima dvojice likova. Najviše je potenciran zbog nemogućnosti ostvarenja adekvatne komunikacije s roditeljima, ali i manifestiranja uvriježenog odgojnog obrasca kojim se teži poltronstvu i bezuvjetnoj poslušnosti, što se očituje kod obojice likova. Uz navedeno, pomaknutoj je agresiji doprinio i motiv pogrešnog odgoja, a koji se uvjetuje u samouništenju svijesti obojice likova, pri čemu Stipančić izdaje vlastitu majku i sestruru te se odlučuje odnaroditi, a Balloczansky ubija svoju ljubavnicu, odlučivši se prestati boriti protiv potisnutih emocija.

Gegen den Krieg...

Der Zug war pünktlich von Heinrich Böll

Ana Čorić

1. Einleitung

Die vorliegende Arbeit setzt sich zum Ziel, das Werk *Der Zug war pünktlich* des Autors Heinrich Böll zu analysieren. Neben verschiedenen veröffentlichten Romanen, Hör- und Fernsehspielen und Theaterstücken, ist der Roman *Der Zug war pünktlich* eines der bekanntesten Werke dieses Autors. Als Erstes werde ich dieses Werk in den literaturgeschichtlichen Hintergrund setzen, sowie die Bedeutung der Biografie von Heinrich Böll erklären. Dann werde ich mich mit dem Thema, mit der Symbolik und mit den Motiven im Werk beschäftigen. Abschließend werde ich ein kurzes Fazit geben.

2. Analyse

Der Zug war pünktlich gehört zur Nachkriegsliteratur und entstand im Jahr 1948. Veröffentlicht wurde es aber erst im Jahr 1949. Diese Art der Literatur befasst sich mit der Darstellung der Wirklichkeit eines Krieges. Man schrieb über die Schrecken und Ruinen des Krieges und versuchte die Frage über dessen Verantwortung und über die

Schuld zu beantworten. Heinrich Böll schilderte die Ereignisse im Krieg, die dazu führten, dass die Ideale und die Leben der jüngeren Generationen verloren gingen. Der Autor lässt den Leser durch die Augen des jungen Soldaten am Kriegsgeschehen teilhaben. Bei diesem Werk spielt die Biografie des Autors eine große Rolle, da man verschiedene Motive und Themen aus Bölls Dienstzeit als Soldat erkennen kann. Theodor W. Adorno beschrieb Böll als „eine[n] der erfolgreichsten deutschen Schriftsteller“.¹⁵ Der Autor stammt aus einer bürgerlich-katholischen Familie, deren politische Ausrichtung antifaschistisch geprägt war. Die Lebens- und Kriegsbedingungen haben das ganze Werk beeinflusst, weil es sich hier um „Kriegs-, Heimkehrer- und Trümmerliteratur“ handelt, bzw. der Autor stellt „eine Atmosphäre der Trostlosigkeit, des Grauens, der Einsamkeit, Gefangenschaft und Entfremdung“¹⁶ dar. Böll forderte eine Literatur, die realistisch und zeitkritisch war und seine Werke waren einem breiten Publikum verständlich. Neben der Reflektion von negativen Erfahrungen im Krieg, zeigte er auch dessen positive Seiten. Alle Personen, die in diesem Werk vorkommen, waren aus dem Krieg nach Hause zurückgekehrt und haben sich durch ihn stark verändert.

Die wichtigsten Themen, die Böll hier anspricht, sind das vorbestimmte

¹⁵ Theodor W. Adorno in Sachen Böll. In: Harenberg Lexikon der Weltliteratur, Dortmund 1989, S. 418.

¹⁶ Metzler Literatur Chronik. Werke deutschsprachiger Autoren. Literatur Chronik. Stuttgart, Weimar: J.B. Metzler 1993, S. 616.

Schicksal des Menschen, die Veränderung des Menschen in einem Krieg, sowie die Unmöglichkeit des Zurechtfindens nach der Rückkehr aus dem Krieg. Der Titel selbst trägt eine wichtige Bedeutung - die Eisenbahnsymbolik besteht darin, dass die Bahnhöfe, durch die die Soldaten durchfahren, ein Symbol der Passivität sind, bzw. dass die Plätze, die sie sehen, nur zeigen, wieviel Zeit für immer verloren wurde. Der Zug steht für das unausweichliche Schicksal, weil er immer pünktlich ist und man aus diesem nicht aussteigen kann. Was einem Soldaten in dieser Situation übrigbleibt, ist über das Leben nachzudenken und den eigenen Tod zu erwarten. Der Roman beschreibt die Erfahrungen des deutschen Soldaten Andreas und der polnischen Prostituierten Olina. Während seiner Reise an die Ostfront, dachte Andreas über seine Vergangenheit und über die Zukunft nach und stellte fest, dass er mit Sicherheit sterben wird, wie auch die anderen Soldaten. Nicht nur das Gefühl, dass er sich dem Tod näherte, war die ganze Zeit im Werk präsent, sondern auch seine Auseinandersetzung mit dem Schicksal. Das Bewusstsein über den bevorstehenden Tod verursacht auch die Unruhe und Anspannung beim Leser. Denn es ist offensichtlich, dass die Soldaten ihr Schicksal nicht umgehen können.

Die mitfahrenden Kameraden - der Blonde und Willi, der Unrasierte

- fühlten das Gleiche wie Andreas, weil sie gemeinsam in der gleichen Situation waren. Neben Glücksspielen und dem Alkohol, in dem sie ihre Sorgen ertränken wollten, lernten sie Olina kennen, mit der Andreas die Nacht verbracht hatte. Diese Figur ist ziemlich wichtig, da sie Andreas aus dem Krieg retten wollte. Die letzte Szene mit dem Autounfall ist ein offenes Ende. Der Leser weiß also nicht, was letztendlich passierte und ob die Charaktere überlebt hatten. Der Autor möchte durch Olinas Verhalten Andreas gegenüber zeigen, dass sie eine Schlüsselfigur ist. Sie ist nämlich die erste Person, mit der er seine Gefühle geteilt hat. Diese Gefühle beziehen sich auf seine große Angst vor dem Tod: „Olina, sagt er leise, morgen früh muss ich sterben“¹⁷. Durch Olina erlebte Andreas eine Art Befreiung, obwohl das Ende offen ist: „„Ja“, sagt Olina leise, „ich werde dich retten. Erschrick nicht! [...] Hab nur Vertrauen und glaube mir“¹⁸. Ihre Liebe ist ein zentrales Thema dieses Werks und die Liebe wird durch unterschiedliche Elemente dargestellt. Zum Beispiel wurde die frühere Liebe von Andreas durch das Symbol eines Augenpaars gezeigt. Er erinnerte sich oft an die Augen eines Mädchens in Frankreich, die er gesehen hat und nie wieder vergessen konnte. Dieses Augenpaar begleitete ihn durch die ganze Geschichte und er hat es mit einer imaginären Liebe verbunden. Olina war für ihn jedoch eine andere Art der Liebe, etwas Besonderes, nämlich

¹⁷ Heinrich Böll: *Der Zug war pünktlich*, In: Werke. Kölner Ausgabe. Hrsg. von. Arpád S. 90.

¹⁸ Ebd., S. 117.

eine geistige Liebe, die Heinrich Böll als gegenseitig dargestellt hat. Das Element der Liebe gilt als Hoffnung für einen neuen Anfang. Olina brachte ihm eine Hoffnung auf Rettung, aber das erwies sich als falsch. Damit wollte Böll zeigen, dass die Liebe nicht ausreicht, um einen Krieg zu überleben, weil im Krieg die Regeln durch die Gewalt festgelegt sind.

Das Werk enthält ebenfalls einige Elemente des Glaubens. Die Hauptfigur Andreas betete die ganze Zeit für die Juden und Soldaten an der Front. Diese Gebete waren Rituale, die er in seiner Kindheit gelernt hat. Der Krieg war für ihn schon verloren und sinnlos, aber eine solche Situation diente ihm als Ermutigung über sein ganzes Leben nachzudenken und mehr zu Gott zu beten. Heinrich Böll fokussierte sich auf die Anerkennung der Würde jeder Person, indem die Hauptfigur Andreas alle Menschen in seine Gebete einschließt. Ein weiteres religiöses Element lässt sich auch bei der folgenden Aussage erkennen: „Wohin ich dich auch führen werde, es wird das Leben sein. Komm!“¹⁹. Diese Wörter von Olina machen deutlich, dass der Autor an ein neues Leben nach dem Tod glaubt. Neben den Werten wie Liebe, Gefühle, Glaube und Mitmenschlichkeit werden auch die Aspekte Geld, Macht und Reichtum angesprochen. Diese Aspekte sind einander gegenübergestellt und Böll benutzt solche Motive, um uns die Menschen am

Rande zu beschreiben. Hierzu gehörten Charaktere wie Andreas' Pflegevater, welcher ein gefühlloser Rechtsanwalt war, der seine eigene Familie unterdrückt hat.

Wenn man die Perspektive dieses Werks analysiert, dann ist bemerkbar, dass der Erzähler meist Andreas war, jedoch wurde die Erzählung manchmal auch von außen geschildert. Mit dieser Veränderung der Erzählperspektive wollte der Autor eine Dynamik erreichen, sodass der Leser zum Nachdenken und Analysieren angeregt wird. Diese dynamische Erzählperspektive wurde auch durch Dialoge aufrechterhalten. Auf diese Weise konnte der Autor dem Leser die Schrecken des Krieges näherbringen. Große Teile in diesem Werk sind Andreas' internen Monologen gewidmet. In seinen Monologen wurden häufig Ausdrücke der Angst verwendet, da sein Leben stark durch den Krieg geprägt wurde. Dieses Gefühl ging über die Vernunft hinaus, was für solche Umstände selbstverständlich war. Seine Psyche wurde von dem Wort bald gequält: „Bald, dachte er, und der Schrecken saß tief, tief. [...] Nie mehr, dachte er, nie mehr werde ich diesen Bahnhof sehen, nie mehr dieses Gesicht meines Freundes, den ich bis zum letzten Augenblick beschimpft habe.“²⁰. Die Frage über das Konzept von dem Wort bald beschäftigte ihn: „Bald. Bald. Bald. Bald. Wann ist Bald. Welch ein furchtbares Wort“²¹.

19 Ebd., S. 117.

20 Ebd., S. 3.

21 Ebd., S. 4.

Sein Gedankenfluss führte ihn zu dem Entschluss, dass es nichts gibt worauf er sich verlassen kann, sondern alles für ihn unsicher ist. Für ihn ist bald nichts, vieles, alles... der Tod. Die Tatsache ist, dass die Menschen etwas Unbekanntes, wie den Tod, schwierig ertragen können. Deswegen fand Andreas seinen eigenen Weg, um sich mit dem Schicksal zu versöhnen. Andreas verabschiedete sich von Plätzen, Städten und Bahnhöfen, die der Zug hinter sich gelassen hat. Mit solchen Gedanken wurde seine Hoffnungslosigkeit zusätzlich noch durch seine/die ungewisse Zukunft verstärkt. Zusätzlich zu dem Wort „bald“, wiederholte er die Worte „Wand“ und „Gewissheit“ häufig. Diese Symbole deuteten ein sinnloses und schreckliches Sterben an. Um seine Ängste zu umgehen, bzw. um seine Gedanken an den Tod in den Griff zu bekommen, redete er sich ein, dass sein Tod zwischen Lemberg und Cernauti, an einem Sonntag stattfinden wird. Andreas betonte auch seinen Überlebenswillen, was überraschend für den Leser ist: „Ich möchte leben, theoretisch ist das Leben schön, theoretisch ist das Leben herrlich, aber ich möchte nicht aussteigen [...]“.²² Solche doppelseitigen Gedanken hat Siegfried Lenz beschrieben:

Die Leidenswilligkeit dieser [...] Leute stellt die Wirklichkeit bloß, die die Leiden durch Vergesslichkeit

korrumpt hat. Sie wollen alle nicht vorwärtskommen. Sie wollen nicht gerettet werden. Sie bestehen darauf, mit dem Schrecken zu leben, der in die Wirklichkeit eingebrochen ist, das hat mit Wehleidigkeit nichts zu tun.²³

Mit diesen Wörtern zeigte der Autor den verlorenen Lebenssinn des Soldaten Andreas. Ein Kontrast zu Andreas' Gedanken und zur Darstellung der Sinnlosigkeit und negativen Seiten des Krieges gab Böll indem er Glück, Heimat und Frieden thematisierte. Interessant für dieses Werk ist Folgendes: Böll schilderte keine brutalen, dramatischen Kriegsszenen. Die historischen und politischen Ursachen des Krieges wurden im gesamten Werk nicht erwähnt. Der Leser befolgt die Situationen des Kriegs durch die Gedanken und Gefühle der Hauptfigur.

3. Fazit

Man kann als Schlussfolgerung ziehen, dass diese Geschichte über die letzte Reise das Bild der unmenschlichen Werte einer Gesellschaft zeigt und die Realität des Zweiten Weltkrieges widerspiegelt. Gleichzeitig zeigt Heinrich Böll die schöne Seite des Lebens: das Essen, das Trinken, die Liebe... Das Werk soll dem Leser vermitteln, dass man dem Schicksal nicht ausweichen kann. Der Zug des Schicksals kommt immer, wenn er kommen muss, bzw.

22 Ebd., S. 13.

23 Lawrence F. Glatz: *Heinrich Böll als Moralist. Die Funktion von Verbrechen und Gewalt in seinen Prosawerken*. New York: International Academic Publishers 1999, S. 37.

er ist pünktlich. Auch die Liebe konnte dem Protagonisten in seiner aussichtlosen Situation nicht weiterhelfen, weil er dem Krieg nicht entkommen konnte. Die Botschaft könnte sein, dass der Krieg nichts Positives mit sich bringen kann, sondern nur den absurdnen, sinnlosen Tod von der jungen Generation. Der Krieg führte Andreas zu verschiedenen Gedanken, indem er auch den Zug als mitschuldig an seinem Tod betrachtet hat: „Jede Umdrehung der Räder reißt ein Stück von meinem Leben, einem unglücklichen Leben.“²⁴ Sowohl der Protagonist, als auch die anderen im Zug, sahen sich als Opfer, denen ihre Zukunft durch den Krieg genommen wurde. Die Intention des Autors war es, die Grausamkeiten des Kriegs und dessen Folgen für einfache Menschen darzustellen. Dies machte er durch die Erzählperspektive einer Person, die an der Front war. Die Tatsache, dass die Hauptfigur seine Gefühle mit dem Leser teilt und dass der Autor selbst den Krieg erlebt hat, lässt die Geschichte sehr realistisch und authentisch wirken. Böll war nicht nur ein Soldat im Krieg, sondern er erlebte die Armut der Nachkriegsjahre. Richter berichtete über seine Armut, nachdem er den Preis der Gruppe 74 bekommen hatte: „Ich muss sofort zur Post laufen und das Geld überweisen. Meine Kinder hungern und schlafen im Kohlenkasten.“²⁵ Solche Erfahrungen haben ihm für

das Schreiben geholfen, was in seinen Werken zu erkennen ist.

Bibliographie

Primärliteratur

Böll, Heinrich: *Der Zug war pünktlich*. In: *Werke. Kölner Ausgabe*. Hrsg. von. Arpád. Kiepenheuer & Witsch Verlag, 2009

Sekundärliteratur

Francoise Bondy, Ivo Frenzel, Joachim Kaiser, Lew Kopelew, Hilde Spiel (Hrsg.): *Harenberg Lexikon der Weltliteratur*. Dortmund: *Harenberg Lexikon-Verlag* 1989.

Volker Meid (Hrsg.): *Metzler Literatur Chronik. Werke deutschsprachiger Autoren*. Stuttgart/Weimar 1993.

Glatz, Lawrence: *Heinrich Böll als Moralist. Die Funktion von Verbrechen und Gewalt in seinen Prosawerken*. New York: Peter Lang Inc., International Academic Publishers 1999.

Richter, Hans Werner: *Im Etablissement der Schmetterlinge. Einundzwanzig Portraits aus der Gruppe 47*. München: Wagenbach Verlag 1986.

24 Böll: *Der Zug war pünktlich*, S. 39.

25 Hans Werner Richter: *Im Etablissement der Schmetterlinge. Einundzwanzig Portraits aus der Gruppe 47*. München: Wagenbach Verlag 1986, S. 79.

Protiv rata...

Der Zug war pünktlich Heinricha Bölla

Sažetak

Rad obrađuje tematiku djela *Der Zug war pünktlich* autora Heinricha Bölla. Djelo pripada poslijeratnoj književnosti te prikazuje stvarnost Drugog svjetskog rata. Autorova je biografija pritom bila od velike važnosti jer je i sam svjedočio ratnim strahotama. Glavni lik Andreas u vlaku je zajedno s ostalim vojnicima te nijedan od njih ne može prestati razmišljati o svojoj prošlosti i budućnosti, sasvim sigurni da im se približava neizbjegna smrt. Uz elemente ljubavi, vještice te unutarnje monologe glavnog lika, Böll donosi vjerodostojan prikaz besmislenosti ratovanja i svega onoga što rat prouzrokuje u životima mlađih ljudi. Time je posljednje putovanje vojnika u vlaku zapravo demonstracija negativnih strana društva.

Stellung der Frau um die Mitte des 20. Jahrhunderts anhand von Peter Handkes Text „Wunschloses Unglück“

Marta Radalj

1. Einleitung

Peter Handkes (auto-)biografischer Roman *Wunschloses Unglück* wurde 1972 veröffentlicht. Er erzählt die Geschichte von Handkes Mutter, die am 19. November 1971 Selbstmord beging. Der richtige Name seiner Mutter war Maria, was jedoch im Roman nie erwähnt wird.

Der österreichische Schriftsteller und Übersetzer Peter Handke gilt als einer der profiliertesten Gegenwartsautoren und wurde 2019 mit dem Literaturnobelpreis ausgezeichnet. Im Mittelpunkt seines Frühwerks stand unter anderem seine sprachkritische Auseinandersetzung mit Bertold Brecht und dem modernen Theater. Seine kritischen Ansichten erfassen die konventionalisierten Arten, die Welt zu erfahren und wahrzunehmen. Peter Handke bedient sich in seinen Arbeiten konventioneller Erzähltechniken. Seine schriftlichen Arbeiten zeigen häufig die Wechselwirkung zwischen Ich und Welt sowie individuelle Selbstfindungsprozesse. „Ein wesentlicher Ausgangspunkt Handkes

ist das Sprachexperiment im Sinne einer Bloßstellung sprachlicher Fixierungen.“²⁶

2. Das Leben Handkes Mutter

Peter Handke beginnt die Erzählung mit einer Todesanzeige in einer Zeitung und folgt dann den Umständen, die ihn dazu veranlassten, ihr vergeudetes Leben niederzuschreiben. Der Autor versucht, seine Trauer zu überwinden und den Tod seiner Mutter zu verarbeiten. Er spricht über seine Gefühle nach dem Selbstmord seiner Mutter und wie sich die Ideen seiner Mutter in alltäglichen Ereignissen und Handlungen wiederholen. Die Erzählung beginnt mit der Geburt der Mutter und den damaligen wirtschaftlichen und sozialen Situationen. Handkes Mutter wurde in einer ländlichen Gegend geboren. Handkes Großvater war slowenischer Abstammung und nebenbei als Tischler tätig. Geld in die Bildung von Kindern zu investieren, war vor allem für Frauen keine Option. Handke erklärt es in Zeilen:

“Als Frau in diese Umstände geboren zu werden, ist von vornherein schon tödlich gewesen. Man kann es aber auch beruhigend nennen: jedenfalls keine Zukunftsangst. Die Wahrsagerinnen auf den Kirchtagen lasen nur den Burschen ernsthaft aus den Händen; bei den Frauen war diese Zukunft ohnehin nichts als ein Witz.”²⁷

In dieser Gesellschaft wurde der Lebensweg einer Frau von Geburt an bestimmt. Der Autor kritisiert die gesellschaftlichen Bedingungen für Frauen, sowie fehlende Bildungsmöglichkeiten und offensichtliche Benachteiligungen in allen Bereichen. Wahrsager sahen die Zukunft für junge Männer voraus, aber für Frauen war sie definitiv: Ihr Leben sei mit Hausarbeit ausgefüllt, und niemand höre ihnen zu; Selbstgespräche, Krankheiten und der Tod seien alles Stadien ihrer Existenz. Die Mutter hatte eine typisch ländliche Kindheit. Sie war außergewöhnlich brillant in der Schule, aber ihr Wunsch, ihre Bildungsinteressen in irgendeiner Weise fortzusetzen und zu erweitern, stieß auf taube Ohren und wurde von ihrem Vater abgelehnt: Es war unmöglich, sie war eine Frau. Nach Abschluss der Schule reiste die junge Frau in ein Hotel, um Kochen zu lernen. Sie interessierte sich nicht für Politik und hatte keine Verbindung zu ihr. Die Mutter fand ihre erste und einzige Liebe zu Beginn des Krieges. Er war verheiratet, aber Handkes Mutter liebte ihn immer noch und erwartete in naher Zukunft ein Kind von ihm. Sie mochte seine Aufmerksamkeit und hatte im Gegensatz zu anderen Männern keine Angst vor ihm. Rückblickend fand sie es amüsant, dass ausgerechnet sie diesen um einige Jahre älteren Mann geliebt hatte. Als Ergebnis wurde Peter Handke geboren, der jedoch distanziert und ableßlich über seinen Vater schreibt. Nach

26 Wetzel, *Geschichte der Deutsche Literatur*, S. 120.

27 Handke, *Wunschloses Unglück*, S. 17.

der Entbindung heiratete die Mutter einen Unteroffizier, die Affäre endete. Sie hatten sich nie geliebt, dennoch heiratete sie diesen Mann, um ihr Kind zu beschützen. Nach dem Krieg kehrte sie zu ihrem Ehepartner nach Berlin zurück. Inzwischen hatte sie zwei Kinder, und aus dem ehemaligen Offizier war ein Alkoholiker geworden. Ihr Mann schlug sie oft, wenn er betrunken war. „Du Vieh! Du Vieh!, worauf er sie dann richtig schlagen konnte, worauf sie ihn nach jedem Schlag kurz auslachte.“²⁸ Die Mutter befand sich in einer Situation, in der sich viele Frauen noch immer befinden. Sie wurde von ihrem Mann geschlagen und konnte nichts tun außer Lachen. Die Lebensfreude der Mutter wandelte sich abrupt in Trauer, sie wurde verbittert. Sie litt unter den Lebensumständen und Chancenlosigkeiten, denen sie aufgrund ihres Geschlechts ausgesetzt war. Sie bekam schreckliche Migränekopfschmerzen. Pillen und wöchentliche Spritzen halfen bei ihr nicht. Der Arzt konnte nicht eingreifen. Sie suchte einen Neurologen in der Landeshauptstadt auf, der einen Nervenzusammenbruch diagnostizierte. Die Mutter war erleichtert, dass die Symptome eingeordnet werden konnten. Ihr Mann hatte eine Lungenkrankheit und wurde in ein Sanatorium gebracht. 1971 richtete sie Abschiedsbotschaften

an ihre ganze Familie. Am nächsten Tag ging sie zum Friseur und zur Maniküre. Gegen Vorlage eines Dauerrezepts bekam sie in der Kreishauptstadt 100 Schlaftabletten. Abends saß sie mit ihrem jüngsten Kind vor dem Fernseher. Dann brachte sie das Kind ins Bett, zog ihm die Kleider aus, hängte sie in den Schrank, nahm alle Schlaftabletten und mischte sie mit ihrem Vorrat an Antidepressiva.

3. Sprache zur Beschreibung der Mutter

In *Wunschloses Unglück* wird die gesellschaftliche Verfasstheit und Kodifizierung von Geschlecht thematisiert, insbesondere im Zusammenhang mit Schreib- und Sprechweisen.²⁹ Eine Frau in der sozial konstruierten Geschlechterrolle war nur in der Rolle der Hausfrau wahrnehmbar und kann sich nur in dieser Einschränkung verstehen. Die einzigen Berufe, die Frauen ausüben konnten, waren „Abwaschhilfe, Stubenmädchen, Beiköchin, Hauptköchin“³⁰. Auch wenn Handkes Mutter sich ihrer Rolle als Frau nicht entziehen konnte, kämpfte sie dennoch dagegen an. Dies lässt sich an der im Roman verwendeten Sprache ablesen. Die Sprache, die zur Beschreibung der Mutter verwendet wird, ist „übermüdiges Wesen“³¹, „selbstständig“³² und

28 Ebd., S. 58.

29 Weiß, *Die Grenzen des biographischen Körpers. Zu Peter Handkes ‘Wunschloses Unglück’*, S. 57.

30 Handke, *Wunschloses Unglück*, S. 20.

31 Ebd., S. 18.

32 Ebd., S. 25.

„neugierig“³³ Diese Adjektive wurden normalerweise nicht verwendet, um eine Frau zu beschreiben, da sie bescheiden und schüchtern sein musste.

4. Schluss

Handke möchte die authentische Lebensgeschichte seiner Mutter als Ergebnis der äußereren und inneren Beschränkungen festhalten, die sie geprägt haben. Er möchte seine Mutter sowohl als Person als auch als Beispiel für das Leben einer Frau darstellen. Deshalb sagt er: „den allgemeinen Formelvorrat für die Biografie eines Frauenlebens satzweise mit dem besonderen Leben meiner Mutter“.³⁴ Es gibt keine Persönlichkeitsentwicklung für die Frau. Die Frau widmet sich für den Rest ihres Lebens ihrer Pflicht als Mutter und Hausfrau. Sie hat wegen der äußereren Beschränkungen keine eigene Identität. Infolgedessen scheint ihr Selbstmord ein Akt der Selbstbefreiung zu sein. Und wie der Titel schon sagt, es war ein wunschloses Unglück, die Situation, die Handkes Mutter vorfand, ergibt sich aus der Situation in der Gesellschaft, vor allem aber der Stellung der Frau.

Bibliografie

Handke, Peter: *Wunschloses Unglück*, Salzburg: Residenz Verlag 1974

Weiß, Philipp: *Die Grenzen des biographischen Körpers. Zu Peter Handkes*

Wunschloses Unglück, Wien, Universität Wien 2009

Wetzel, Christoph: *Geschichte der Deutsche Literatur, Lexikon der Autoren und Werke*, Stuttgart: Klett 1986

<https://whoswho.de/bio/peter-handke.html#>

Nesreća bez želja kao roman o položaju žena sredinom 20. stoljeća

Sažetak

Wunschloses Unglück, ili na hrvatskom *Nesreća bez želja*, kratki je roman Petera Handkea. Peter Handke austrijski je književnik i prevoditelj. Rođen je 1942. godine u Griffenu. Njegova majka, porijeklom Slovenka, bila je inspiracija za ovaj kratki roman.

Upravo zbog majčina porijekla Petera Handkea intrigirala je situacija u Jugoslaviji te se također bavio tom problematikom. Tako i piše svoje djelo *Pravda za Srbiju (Gerechtigkeit für Serbien)* u kojem staje na stranu Miloševićeva režima. Nakon što 2019. godine dobiva Nobelovu nagradu za književnost, njegovo podržavanje Srbije izaziva prijepore.

Nesreća bez želja objavljena je 1972. godine i opisuje život Handkeove majke sve do kraja njezina života. Handke zapravo objašnjava koje su životne okolnosti njegovu majku dovele do toga da

33 Ebd., S. 53.

34 Ebd., S. 45.

počini samoubojstvo. *Nesreća bez želja* zapravo je roman koji se bavi položajem žena sredinom 20. stoljeća.

U središtu ovog djela стоји žena koja nije imala mogućnosti uspjeti na način na koji ona to želi. U društvu tog doba ženin je životni put određen od rođenja. Autor kritizira društvene uvjete za žene i nedostatak obrazovnih mogućnosti. Ženina budućnost je definitivna: život joj je ispunjen kućanskim poslovima i nitko ju ne sluša. Majka je imala tipično seosko djetinjstvo. U školi je bila iznadprosječna, ali njezina želja da nastavi i na bilo koji način proširi svoje obrazovne interese ostala je utišana i otac ju je odbio, bila je samo žena.

Handke želi opisati autentičnu životnu priču svoje majke kao rezultat vanjskih i unutarnjih ograničenja koja su je oblikovala. Svoju majku želi prikazati i kao osobu i kao primjer života jedne žene. Za žene ne postoji razvoj osobnosti. Žena svoj život posvećuje svojoj dužnosti majke i domaćice. Zbog vanjskih ograničenja nema vlastiti identitet. Kao rezultat toga, čini se da je njezino samoubojstvo čin samooslobođenja. Kao što naslov kaže, bila je to nesreća bez želja, situacija u kojoj se Handkeova majka zatekla proizlazi iz situacije u društvu, ali prije svega iz ženina položaja.

Krieg und Frieden Alida Bremer - Olivas Garten

Stella - Victoria Caktaš

Diese Arbeit befasst sich mit dem Roman *Olivas Garten* der Autorin Alida Bremer. Im Roman wird die Geschichte einer fiktionalen Familie, die Ähnlichkeiten mit der Familie der Autorin hat, dargestellt. Die Hauptfigur des Romans heißt auch Alida, ist jedoch von der Autorin Alida Bremer zu unterscheiden. In dieser Arbeit wird der volle Name nur dann genannt, wenn es sich um die Autorin handelt.

Der Roman stellt die einzelnen Schicksale, leistungsschwache Bürokratie, Essgewohnheiten, sowie die Geschichte und Mentalität der Leute in Dalmatien dar. Im Rahmen dieser Arbeit wird die Autorin vorgestellt, die Handlung des Romans zusammengefasst und die Wichtigkeit von Lebensmitteln mithilfe einzelner Textpassagen erklärt.

1. Autorin

Alida Bremer (Geburtsname Matić) wurde in Split 1959 geboren und lebt heute in Münster. Sie studierte vergleichende Literaturwissenschaft, Romanistik, Slawistik und Germanistik in Belgrad, Rom, Saarbrücken und Münster. Sie war als wissenschaftliche Mitarbeiterin und Lektorin an den Universitäten in Münster und Gießen tätig. Ihre Werke

wurden in verschiedenen Zeitungen, Zeitschriften und Internetportalen veröffentlicht und in mehrere Sprachen übersetzt. Sie ist die Herausgeberin mehrerer deutschsprachiger Anthologien kroatischer Literatur und hat auch mehrere Werke der kroatischen, bosnischen und serbischen Autoren übersetzt. Ihre zwei Romane sind *Olivas Garten* (2013) und *Träume und Kulissen* (2021).³⁵

Die Autorin reiste in den Jahren 2008 und 2009 durch Kroatien, Serbien und Italien. Erst besuchte sie Vodice und die Insel Prvić, wo sie Fotos und Dokumente sammelte. Ihre Tanten und ihre Nachbarn erzählten ihr die Geschichten aus der Vergangenheit der Familie. Sie besuchte die Insel Molat, auf der ein Konzentrationslager war, in dem ihre Urgroßmutter und ihre Tante interniert waren. In Belgrad suchte sie in den Archiven nach ihrer Großmutter Oliva, die in ein Lager namens „Ciglana“ verschleppt wurde. Später besuchte sie auch einige Orte in Italien, die mit der Familiengeschichte verbunden sind, wie Bagni di Lucca, das Lager „Le Fraschette“ in Alatri und im Süden Apulien und Basilicata.³⁶

2. Werk

Olivas Garten ist in Form eines Romans, der mehrere Ebenen hat, geschrieben. Der Roman ist autobiographisch, jedoch wurden die Namen geändert (außer Oliva und

Alida) und die Charaktereigenschaften der Protagonisten stimmen nicht mit denen der Verwandten der Autorin überein. Der Roman begleitet die Ich-Erzählerin Alida in ihrem Lebensabschnitt vom Frühjahr 2008 als sie einen Brief zu ihrer Erbschaft erhielt bis 2011 als sie diese Erbschaft übernehmen konnte.

In jedem Kapitel laufen zwei Handlungen parallel zueinander, die an einen bestimmten Ort gebunden sind, das heißt wir sehen die gegenwärtige Situation der Erzählerin Alida, aber auch eine Geschichte von einer Verwandten aus der Vergangenheit. Fast jedem Abschnitt folgt ein Aufsatz über Oliva, welcher in der dritten Person geschrieben ist. In diesen Aufsätzen versucht Oliva ihre traumatische Vergangenheit zu verdrängen. Wir erfahren, dass Oliva immer auf einer schmalen Ottomane liegt und keine Lust mehr hat, etwas zu tun, weil sie an Depression leidet. Das Jahr wird nicht explizit in den Aufsätzen genannt, aber wir wissen, dass Oliva schon vor 18 Jahren gestorben ist.

Im Fokus stehen nur die Frauen aus Alidas Familie. Obwohl wir erfahren, dass die beschriebenen Frauen in Lagern litten, werden sie nicht als Opfer dargestellt. Oliva hat (wie viele andere Frauen) Partisanen geholfen, indem sie ihnen Nahrung brachte, dennoch wurden die Partisanen, ihr Kampf und Leben außer Acht gelassen.³⁷

35 Vgl. https://de.wikipedia.org/wiki/Alida_Bremer (18. 10. 2022.).

36 Vgl. <https://grenzgaengerprogramm.de/werk/olivas-garten> (18. 10. 2022.).

37 Annette Bühler-Dietrich: „Schweiß, Hitze und Olivenöl - Reorientierung und Rekonstruktion in Alida Bremers *Olivas Garten*“. In: Goran Lovrić, Slavija Kabić, Marijana Jeleč: *Die Darstellung Südosteuropas in der Gegenwartsliteratur*. Berlin: Peter Lang 2018. S. 87 - 91.

3. Handlung

Alida hat einen Brief von einem Anwalt namens Marković bekommen. Darin schrieb er, dass ihre vor achtzehn Jahren gestorbene Großmutter Oliva sie als Erbin eines Olivenhaines genannt hat, aber die Parzelle nicht in den Grundbüchern des neuen Staates eingetragen ist. Alida fährt nach Kroatien, um die Situation zu klären, aber der Prozess (typisch für Kroatien) dauert drei Jahre. Als Alida in Dalmatien ankommt, macht sie Notizen über die Familiengeschichte. Ihre Tante Viola bringt sie auf die Idee, ein Buch über die Familie zu schreiben. Olivas Nichte Bianka erzählt Alida die Familiengeheimnisse.

Die Familiengeschichte spielt sich in der Österreichisch-Ungarischen Monarchie, im Königreich Jugoslawien, im Unabhängigen Staat Kroatien und später im kommunistischen Jugoslawien ab. Der Fokus liegt auf der Zeit vor und während des Zweiten Weltkrieges.

Alidas Urgroßmutter Paulina, mit der die Familiengeschichte beginnt, ist die erste Atheistin in der Familie, weil ihr Ehemann trotz seines Kreuzweges starb. Sie ist eine starke Frau, die sich immer um ihre Familie kümmert. In den 1920ern zieht die Familie (Paulina, ihre Mutter Ana, ihr Stiefvater Frane, ihre Kinder Oliva und Benedikt und ihre Halbschwestern Kata und Dora) nach Slawonien.

Benedikt interessiert sich für Kultur und Bildung und ist ein Mitglied der Bauernpartei, die

Alphabetisierungskurse und Lesezirkel für Bauern organisiert. Später ist er ein überzeugter Kommunist. Als Ana und Frane sterben, geht Paulina 1933 zurück nach Vodice. Sie besucht ihre verwitwete Schwester Klara, die einen Sohn bekommen hatte und nun ihre Hilfe braucht.

Benedikt hat sich nach dem Tod seiner ersten Frau Magdalena, mit der er zwei Kinder hatte (Bianka und Niko), wieder geheiratet. Weil er und seine Ehefrau Laura Partisanen waren, wurde Laura getötet. Später sterben Benedikt und sein Sohn Niko während des Befreiungskampfes. Paulina, ihre Schwester Klara und ihre Enkelin Bianka werden verhaftet und in ein Lager auf der Insel Molat gebracht. Im gleichen Jahr werden sie in Italien umgesiedelt. Klaras Mann schreibt Bitten an die italienischen Behörden. Daraufhin werden Klara und Bianka freigelassen. Als Italien kapituliert, wird auch Paulina entlassen.

Mirta und Viola gehen mit ihrem Großvater nach El Shatt, während Alidas Mutter Flora in Vodice bleibt. Flora flieht von ihrem Großvater, weil sie in Vodice bleiben möchte, aber sie kann nicht mit ihrer Mutter bleiben, sondern lebt bei Klara und ihrem Ehemann Jure. Bianka und ihr Halbbruder sind gerade in Italien, als sie herausfanden, dass ihr Vater gestorben ist

4. Themen

4.1. Darstellung der Kroaten in der deutschsprachigen Literatur

Obwohl ihre Tante Viola dagegen ist, entscheidet Alida den Roman auf Deutsch zu schreiben, weil Kroaten in den Werken der deutschen Autoren wie Friedrich Schiller, Thomas Mann und Günter Grass als primitive, blutrücktige Plünderer beschrieben werden.

»Tante Viola«, sagte ich, »was denkst du, sollte ich eine solche Geschichte auf Deutsch schreiben?« Bei Friedrich Schiller stehlen blutrücktige Kroaten Halsbänder. Immerhin zeigen sie ein Gespür für Schönheit - ein »Kroat« bewundert Perlen und Granat, wie sie in die Sonne flinkern. Bei Günter Grass plündern sie alles Essbare, was sie in den Gaststätten um Telgte herum finden. Bei Thomas Mann laufen sie in Lumpen herum und geben komische Laute von sich, oder sie sind durch einen Ganoven vertreten, der mit dem Hochstapler Felix Krull Geschäfte macht. (Bremer 2013, S.25)

4.2. Lebensmittel

Das Essen spielt im Roman eine wichtige Rolle. Oft wird über den Nahrungsmangel während des Krieges gesprochen. Deshalb bilden die Spezialitäten, die für Alida gekocht wurden, einen Kontrast zu den erzählten Kriegszeitgeschichten. In Oliva-Passagen des Textes wird über

verschiedene Speisen und Früchte berichtet. Oliva nutzt verschiedene Getränke, um ihre psychischen und physischen Schmerzen zu lindern.³⁸

Auch der Maraschino, ein süßliches Likör, wurde zunächst nur von den Italienern aus Zara produziert, während die kroatischen Bauern die Maraska-Kirschen züchteten und für wenig Geld an die Fabrik lieferten. Die Bauern produzierten loza, füllten Flaschen mit Zucker und Kirschen und ließen sie in der Sonne stehen, bis sie zur *višnjevača* vergoren waren, einen Schnaps in der Farbe getrockneten Blutes. (Bremer 2013, S.12)

Der Geschmack von Olivenöl drang in meine Erinnerung. Ich wusste, dass der Briefschreiber nicht jene blassgelben, dünnflüssigen, jungfräulichen Öle in eleganten italienischen Fläschchen meinte, sondern die leuchtend grünen, zähflüssigen, leicht bitteren Öle, die mich in Deutschland in Fanta- oder Cola-Plastik-flaschen erreichen, mein Vater schickt sie mir, sobald sich eine Gelegenheit ergibt, er kauft sie bei den Marktfrauen in Šibenik oder Split, ich fülle sie dann in dunkelgrüne Mineralwasserflaschen um. (Bremer 2013, S.14)

In den hier erwähnten Passagen ist sichtbar, dass Olivenöl und *višnjevača* in einer engen Verbindung mit der nationalen Identität stehen. Die Kroaten und Italiener in Dalmatien unterscheiden sich voneinander, indem sie verschiedene Arten des Olivenöls produzieren. Das kroatische Olivenöl ist nicht

³⁸ Bühler-Dietrich: „Schweiß, Hitze und Olivenöl“, S. 93-94.

in eine elegante Flasche gefüllt, aber ist trotzdem werthaltiger als die jungfräulichen Öle aus Italien, weil es aus der Heimat kommt und Alidas Vater es von Marktfrauen in Dalmatien gekauft hat. Er schickt ihr das Olivenöl wahrscheinlich, da er denkt, dass man solches in Deutschland nicht kaufen könne.

4.3. Geschichte

Alida (Ich-Erzählerin und Hauptfigur) erzählt über ihre Familie, die das 20. und den Beginn des 21. Jahrhunderts überlebte. In der erzählten Zeit wurden mehrere Staatsformen und politische Systeme ausgetauscht. Aber Alida Bremer (Autorin) schreibt kein Geschichtsbuch, sondern es werden subjektive Erinnerungen von fiktiven Figuren präsentiert.³⁹

Im Roman wurde die Stellungnahme mancher Kroaten gegenüber der Geschichte dargestellt;

1) über einige Themen soll man nicht mehr sprechen

»Mama, ich habe mir überlegt, ob ich aus der Geschichte deiner Familie nicht ein Buch mache«, sprudelte es aus mir heraus. (...)

» (...) Du willst doch nicht den ganzen Welt erzählen, dass mein Vater immer nur von seiner Partei geredet hat?« (...) »Die Familie deines Vaters

eignet sich viel eher dafür, die waren keine Kommunisten, das ist heutzutage viel besser, mit dem Kommunismus ist es vorbei, und die Irrtümer meiner Familie längst begraben.« (Bremer 2013, S.134-135)

2) man kann die Ursachen gegenwärtiger Situation in der Vergangenheit finden

Weißt du, man muss die Zusammenhänge mindestens bis zur Hinrichtung von Petar Zrinski und Fran Krsto Frankopan zurückverfolgen, wenn man die kroatischen Verhältnisse begreifen will. (Bremer 2013, S.176)

5. Schlusswort

Der Roman *Olivas Garten* hat drei Ebenen; Gegenwart (von 2008 bis 2011 - Alida versucht ihre Erbschaft zu bekommen), Vergangenheit (20. Jahrhundert - die Geschichte von Alidas Familie), Vergangenheit (das Jahr ist unbekannt - Oliva-Passagen, die in der dritten Person geschrieben sind).

Es folgt die Geschichte der Kroaten im 20. Jahrhundert und wie diese Geschichte das Leben einzelner Familien beeinflusste. Aber der Fokus liegt nicht am Kampf der Partisanen, sondern auf den Frauen einer Familie. Die verschiedenen Figuren haben ein unterschiedliches Verhältnis zur Geschichte; Oliva versucht alles zu vergessen, weil

39 Marijana Erstić: „Vielfalt in einem deutschsprachigen »Dalmatien«-Narrativ. Der Roman *Olivas Garten* (2013) von Alida Bremer“. In: Gero Hoch, Hilde Schroteler-von Brandt, Volker Stein, Angela Schwarz: *Vielfalt als Chance*. V&R unipress, S. 46, 48.

sie traumatisiert ist, Mitra will das alte Familienhaus nicht ändern, Bianka redet problemlos über die schrecklichen Geschehnisse der Vergangenheit und Flora denkt, dass man die Geschichte in Ruhe lassen solle.

Olivas Garten ist ein Roman, der den Einblick in das Leben in Dalmatien bietet. Die Mentalität der Leute in Dalmatien unterscheidet sich stark von der Mentalität der Deutschen (das wird durch die Dialoge zwischen Alida und ihrem Ehemann gezeigt). Obwohl die kroatische Bürokratie schon am Anfang stark kritisiert wird, wird Dalmatien trotzdem als ein Traumland beschrieben.

Bibliographie

Primärliteratur

Bremer, Alida: *Olivas Garten*. Köln: Eichborn Verlag 2013.

Sekundärliteratur

Bühler-Dietrich, Annette: „Schweiß, Hitze und Olivenöl - Reorientierung und Rekonstruktion in Alida Bremers Olivas Garten“. In: Goran Lovrić, Slavija Kabić, Marijana Jeleč (Hrsg.): *Die Darstellung Südosteuropas in der Gegenwartsliteratur*. Berlin: Peter Lang 2018, S. 85-102.

Erstić, Marijana: „Vielfalt in einem deutschsprachigen »Dalmatien«-Narrativ. Der Roman Olivas Garten (2013) von Alida Bremer“. In: Gero Hoch, Hilde Schröteler-von Brandt,

Volker Stein, Angela Schwarz (Hrsg.): *Vielfalt als Chance*. V&R unipress, S. 45-52.

Internetquellen

Wikipedia: https://de.wikipedia.org/wiki/Alida_Bremer (18.10.2022).

Grenzgänger: <https://grenzgaengerprogramm.de/werk/olivas-garten> (18.10.2022).

Rat i mir

Alida Bremer – Olivino

nasljeđe

Sažetak

Alida Bremer rođena je u Splitu, ali sada živi u Münsteru gdje je osim rada na sveučilištu bila i urednica više njemačkih antologija hrvatske književnosti te prevodila djela hrvatskih, bosanskih i srpskih autora. Podatke za pisanje svog prvog romana prikupila je za vrijeme putovanja Hrvatskom, Srbijom i Italijom 2008. i 2009. godine.

Olivino nasljeđe njezin je prvi roman, a opisuje povijest jedne obitelji u Hrvatskoj za vrijeme 20. stoljeća. Opisana obitelj ima sličnosti s obitelji same autorice te se glavna junakinja također zove Alida, a imena su ostalih članova obitelji (osim bake Olive) promijenjena. Roman se sastoji od triju razina. Prva prati događaje iz Alidina života od

2008. do 2011. i njezina nastojanja da sredi papire potrebne da bi dobila naslijedstvo koje joj je baka Oliva ostavila. Druga razina prati događaje iz prošlosti njezine obitelji, a treća, napisana u trećem licu, opisuje Olivu koja nastoji ne razmišljati o svojoj traumatičnoj prošlosti. Usprkos tome što prati život jedne hrvatske obitelji, Alida je roman odlučila napisati na njemačkom jeziku jer smatra da su dosadašnji opisi Hrvata u njemačkoj književnosti netočni i uvredljivi.

Olivino nasljeđe prikazuje i ogromne razlike u životu Nijemaca i Hrvata, u ovom je romanu posebno uočljiva oštra kritika neučinkovite i spore birokracije

u Hrvatskoj. Razlike u mentalitetu tih dvaju naroda najbolje su prikazane kroz dijaloge između Alide i njezina supruga, ali i u odnosu prema prošlosti u kojoj Hrvati često traže uzroke svojih sadašnjih problema. Bez obzira na kritiku birokracije roman je ispunjen i idealiziranjem svakodnevnice u Dalmaciji. Dalmacija je opisana iz perspektive turista koji ima privilegij usredotočiti se na ljepote Dalmacije kao što su sunce i čisto more te zanemariti činjenicu da ljudi koji tu žive imaju probleme s kojima se svakodnevno susreću, a koji su neshvatljivi nekome tko živi u razvijenoj i sređenoj državi kao što je Njemačka.

Događanja, izložbe i gostovanja

Friendship in May

Kristina Granić

U svibnju 2022. godine Filozofski fakultet organizirao niz događanja i suradnja. Friendship in May, kako samo ime kaže, imao je za cilj sklapanje prijateljstava i otvaranje prema lokalnoj zajednici.

Tako se na travnjaku Fakulteta vježbalo pod vodstvom diplomantice kineziologije Antonije Gulin i diplomiranog kinezologa Krešimira Đuderije.

Cilj inicijative bio je ukazati na pozitivan učinak tjelovježbe na mentalno zdravlje.

Suradnja FFST-a i UMAS-a otvorena je koncertom saksofona.

Dana 12. svibnja 2022. ispred zgrade Filozofskog fakulteta svoj kolaž program predstavio je ansambl studenata saksofona Umjetničke akademije Sveučilišta u Splitu.

Nastupili su sljedeći studenti ansambla saksofona: Martin Ficsura (sopransaksofon), Ivor Zlodre, Ines Vrdoljak, Luciano Princip, Filip Dujimović (alt saksofon), Vedran Momčilović, Adrian Seleš (tenor saksofon) te Matija Petrić (bariton saksofon) pod mentorstvom doc. art. Gordana Tudora.

Publici su se izvedbom predstavile i studentice Filozofskog fakulteta Laura Jurišić (*Tatjanina ispjovjed*), Lorena Mihaljević (Šporki Roko) i Kristina Granić recitacijom pjesme *Herbsttag* Rainera Marije Rilkea.

Cilj suradnje bilo je poticanje interdisciplinarnosti.

Skup su uvodno pozdravile dekanica Filozofskog fakulteta izv. prof. dr. sc. Gloria Vickov i prodekanica Umjetničke akademije izv. prof. dr. sc. Vesna Podrug izrazivši zadovoljstvo ovim oblikom suradnje, sa željom da se studenti što više umrežavaju i što bolje predstave svoje znanje lokalnoj zajednici.

Laura Jurišić

Lorena Mihaljević

Kristina Granić

Odsjek za psihologiju

Studij psihologije na engleskom jeziku

Stela Lara Tenšek

Odgovor na potrebe Sveučilišta u Splitu za pokretanjem novih studijskih programa na engleskom jeziku i internacionalizacije studijskih programa te opće potrebe za obrazovanjem psihologa u Hrvatskoj upravo je pokretanje preddiplomskog sveučilišnog studija psihologije na Filozofskom fakultetu u Splitu. Preddiplomski studij psihologije u Splitu prvi je studij psihologije u Splitu te prvi studij psihologije na engleskom jeziku u Republici Hrvatskoj. Program je uskladen sa zahtjevima Europskog kvalifikacijskog standarda za psihologe čineći ga studijem koji u potpunosti prati smjernice strukovnih udruženja na razini Republike Hrvatske i na razini Europske unije.

Psiholozi su danas traženi u brojnim područjima i djelatnostima; na svim razinama obrazovnog sustava, zdravstvenim, vojnim, sportskim, gospodarskim i ekonomskim djelatnostima. Ovaj studij stvara buduće stručnjake koji će moći pridonijeti psihologiji kao znanosti i struci u svim navedenim područjima te društву u cjelini.

Prvi studenti psihologije na engleskom, upisani u 2021./22. akademskoj godini, tijekom svoje prve i sada druge

godine fakultetskog obrazovanja imali su priliku, uz profesore Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta, slušati i predavanja mnogih vanjskih suradnika Fakulteta. Neki su od vanjskih suradnika:

Zorana Ivčević Pringle, doktorica znanosti te viša istraživačica i direktorka Laboratorija kreativnosti i emocija u Centru za emocionalnu inteligenciju na Yaleu u SAD-u, predavala je na kolegijima *Introduction to Psychology* te *Emotion and Motivation*;

Mirta Galešić, hrvatsko-američka psihologinja koja vodi katedru "Cowan" za društvenu dinamiku čovjeka na Institutu Santa Fe u SAD-u, održala je predavanje u sklopu predmeta *Introduction to Psychology*;

Petko Kušev, voditelj istraživačkog centra "Behavioral Research Centre" na sveučilištu u Huddersfieldu u Velikoj Britaniji, održao je predavanja u sklopu kolegija *Emotion and Motivation*;

Tihana Brkljačić, izvanredna profesorka s Instituta društvenih znanosti „Ivo Pilar“ u Zagrebu, održala je predavanja u sklopu kolegija *Perception, Learning and Memory*;

Josip Burušić, redoviti profesor s Fakulteta hrvatskih studija u Zagrebu, koji je predavao kolegij *Personality*;

te Katarzina Durniat, doktorica psihologije i izvanredna profesorka na Odjelu za psihologiju, Sveučilišta u Wroclawu,

u Poljskoj, održala je predavanje u sklopu predmeta *Developmental Psychology of Adulthood and Aging*.

Studenti psihologije provode vrijeme na Fakultetu i tijekom neformalnih aktivnosti kao što su radionice izrade ukrasa, čiji su prihodi donirani Caritasu Splitsko-dalmatinske županije. Tijekom akademske godine održavani su i filmski klub te klub knjiga tijekom kojeg su studenti zajednički komentirali pogledane filmove i pročitane knjige te razmjenjivali mišljenja i dojmova.

Nadalje, studenti psihologije imali su susret s članovima Udruge studenata psihologije (VSPA, Vereniging van

Studenten in de Psychologie) Sveučilišta u Amsterdamu. U povodu njihova dolaska održana su dva predavanja na temu sukoba u bivšoj Jugoslaviji i srpske agresije na hrvatski prostor te ratne traume i PTSP-a. Uz predavanja za studente, organizirano je i vrijeme za međusobno upoznavanje studenata Sveučilišta u Amsterdamu te Sveučilišta u Splitu.

Akademske godine 2022./23. upisana je nova generacija studenata psihologije na Filozofskom fakultetu u Splitu.

Filozofski fakultet u Splitu svakim danom poboljšava kvalitetu obrazovanja i pruža svojim studentima raznoliko obrazovno iskustvo.

Odsjek za sociologiju

Studenti sociologije u baršunastom kavezu

Kristina Penović

Svi smo na koži osjetili gotovo dva mjeseca stroge karantene, ali jeste li osjetili i dodir mekog baršuna?

Prof. dr. sc. Sanja Stanić dana 4. svibnja 2022. održala je predavanje u sklopu Otvorenih vrata na temu „Postpandemiski život: učinci baršunastog kaveza“.

Kao sociologima, čija važnost profesije često biva zanemarena, prva je misija bila procijeniti način na koji virus utječe na naše društvo, na strogo znanstven način i iz kritičke

perspektive. Društveni su znanstvenici općenito pridonijeli pružanju i raspravi o pokazateljima koji omogućuju praćenje pandemije. U sklopu predavanja izloženi su i rezultati istraživanja u kojem su sudjelovali studenti prediplomskog studija sociologije u Splitu.

Naša tijela nisu bila ugroženo isključivo virusom koji uzrokuje bolest COVID-19 već i društvenim promjenama. Od naslijeđenih čimbenika kao što su spol, dob i rasa, preko individualnog životnog stila, socijalnih i lokalnih mreža, odnosno bliskih kontakata i ljudi s kojima smo se (ili nismo) družili, prehrane, obrazovanja, ali i raspodjele dohotka.

Koje su se sve promjene dogodile? I kako se uopće baršunasti kavez uklapa u cijelu priču?

Baršunasti kavez koncept je Georgea Ritzera, američkog sociologa koji je opisujući digitalizaciju obrazovanja, kreirao tu sintagmu. Naime, suvremeno obrazovanje pruža idealne uvjete za rad koji pruža udobnost i mekoću te je time udobno biti u njemu, ali problem je u tom što on ne pruža najbolju produkciju niti vodi kreativnosti, a izlaza nema, jer premda od baršuna, ne mijenja činjenicu da ima nepropusne rešetke. Taj se koncept može preslikati i na život u pandemiji, a posebice na mladu generaciju koja se već u stručnoj literaturi zove „COVID generacija“. Umjesto društvenih kontakata, u njihovim životima tehnologija je odigrala tu ulogu, što je povećalo slobodno vrijeme koje nam je bilo „nametnuto“. Takvo nametnuto slobodno vrijeme vidi se u drastičnom povećanju novih korisnika Netflix-a, čak 16 milijuna. U mekom baršunu Netflix-a možemo se opustiti u kućnim papučama i prema svojim sklonostima odabrati što ćemo gledati. Zabavni i kulturni obrasci obrazovanja premjestili su se u udobnost domova, gdje su ljudi zatvoreni mogli virtualno obilaziti muzeje i konzumirati različite kulturne sadržaje.

Hrvati najdeblji narod u EU-u?

S takvim prisilnim slobodnim vremenom pojavljivala se visoka razina

dosade, popraćena strahom i stresom za svoje zdravlje i zdravlje bližnjih. Svakodnevno slušajući nove brojke smrtnih slučajeva, upijajući utemeljene i neutemeljene vijesti, ljudi su posezali u svoje zdjele i pokušavali si pružiti osjećaj ugode hranom. U literaturi se čak primio i naziv „pandemijsko tijelo“. Porasla je konzumacija slatke hrane i grickalica koje su se popratno jele za vrijeme gledanja televizijskoga programa ili uslijed negativnih emocija, do lazilo je i do emocionalnog prejedanja. Prema istraživanjima iz drugih zemalja, u Poljskoj je zabilježena tendencija mršavljenja kod pothranjenih osoba te je pandemija utjecala na pojačano konzumiranje alkohola, u Italiji je primjećena veća konzumacija hrane za utjehu, u Španjolskoj su konzumirali više voća, povrća, a manje pržene hrane i slastica i alkohola. U Hrvatskoj se, s druge strane, postotak pretilih odraslih osoba uzdignuo visoko iznad europskoga prosjeka, čak 65 %, što nas čini najdebljim narodom u EU-u. Uz iznimno obilje hrane, brze hrane i kuharstva, pandemija bolesti COVID-19 probudila je interes za kuhanjem: kuhanje kod kuće, iskušavanje recepata i jela, eksplozija reklama kuhanja, televizijskih emisija, recepata...

Suprotno tomu, prema drugoj studiji, pandemija je uvelike utjecala na osobe s poremećajima u prehrani. Osobe koje pate od anoreksije prijavile su povećana ograničenja i strah u pogledu nalaženja hrane koja je u skladu s njihovim planom prehrane, bulimične osobe prijavile su povećanje epizoda prejedanja i

povećanu želju za prejedanjem. Izgleda da je život u pandemiji potencirao ono loše što je prije pandemije postojalo.

„Jednu rakiju za dezinfekciju“

Što se tiče konzumiranja alkohola, jedna od čestih zabluda bila je da će konzumacija alkohola uništiti virus ili da alkohol jača imunitet i otpornost prema virusu. Te su zablude potencirale „preseljenje“ konzumacije alkohola iz vanjskog u osobne prostore. Povećale su se i stope pušenja, koje su i dosad bile među najvišima u EU-u, što ne ugrožava isključivo osobno zdravlje pušača već i opterećuje zdravstveni sustav.

Rezultati istraživanja

Ni naše studente preddiplomskog studija sociologije pandemija nije zaobišla. Profesorica Stanić provela je istraživanje na malom uzorku, čiji su rezultati prikazali kako nijedan sudionik nije prijavio da nije imao teškoća tijekom pandemijskoga razdoblja. Kao što se može vidjeti iz grafikona 1, najzastupljeniji je odgovor bio smanjeni društveni kontakti i dosada, a mučila ih je i tjeskoba, zabrinutost i beznađe popraćeno strahom za bližnje i drage osobe. Mnogi su patili od poremećaja spavanja i sna, a i od smanjene tjelesne aktivnosti. Premda mali postotak otpada na poremećene odnose u obitelji, on se ne smije zanemariti te ukazuje na to da takve disfunkcije nisu samo u epizodama emisije „Krv nije voda“ već i da su prisutne u našoj okolini, a trebali bismo obratiti pozornost

na njih jer uvelike utječu na psihički i mentalni razvoj. U aspektu društvene interakcije najveći je problem bio nemogućnost druženja te ograničenje izlazaka i zabave, a nije bilo ni velike oduševljennosti zbog nošenja maski. Pred televizijskim se ekranom također provelo mnogo vremena, većina čak 3 do 4 sata dnevno.

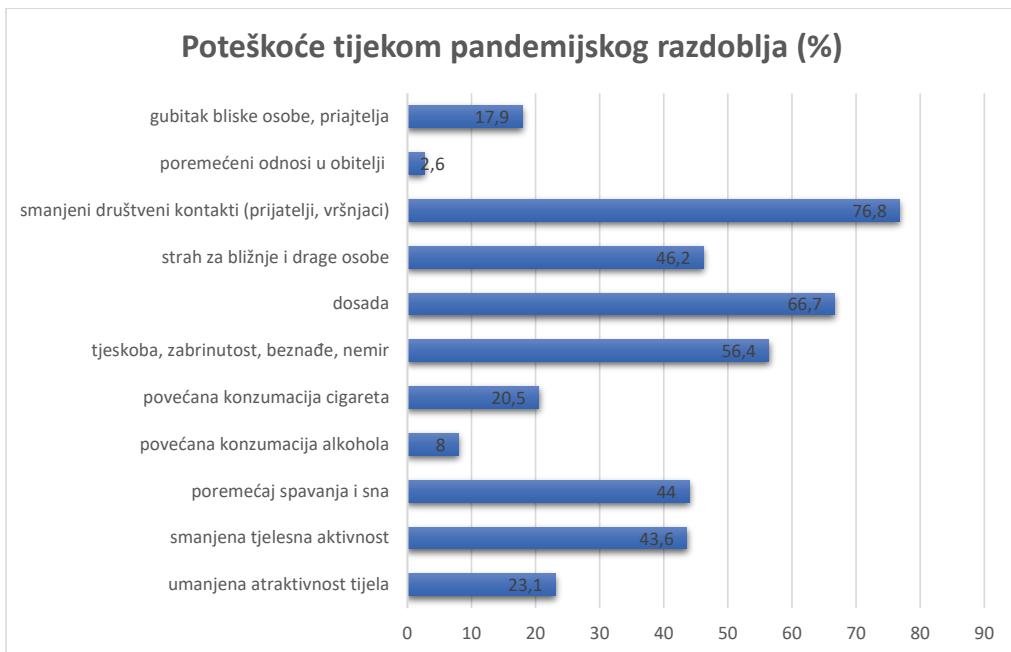
Vrlo je zanimljivo otkriće što su naši budući sociolozi izjavili da su se bavili sportom tijekom pandemije, jer je samo jedna trećina izjavila da nije prakticirala tjelovježbu. Što se tiče prehrane, iznenadujuće mali postotak, čak 5 % ispitanika, hranio se brzom hranom, dok je većina jela sve u čemu je uživala.

Studenti su bili upitani kako percipiraju budućnost i većina smatra da se pandemija neće razbuktati te da *lockdown* neće biti ponovno uveden, što bi bio optimističan pogled u budućnost! S druge strane, na pitanje bi li studenti teško podnijeli ponovni *lockdown*, postoji trend koji prikazuje da bi ga teško podnijeli.

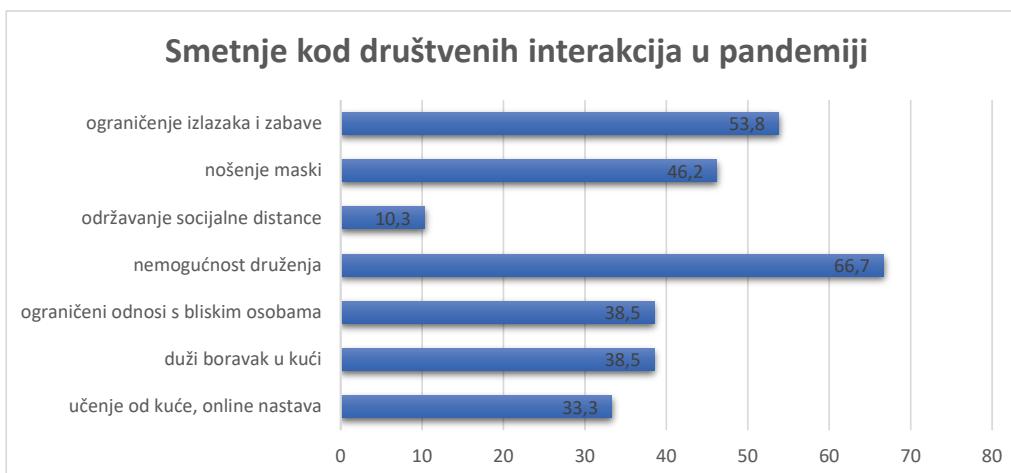
Možda smo se i vratili „normalnom“ životu pa onaj pandemijski izgleda kao davna uspomena, no promjene i iskustva ne mogu se vratiti. Profesorica Stanić predavanje je zaključila u pozitivnom tonu zaključkom da je suvremeno društvo kapacitirano pružiti vrlo dobre uvjete za zdravlje i poboljšanje kvalitete života, samo je pitanje koliko će pojedinci kao aktivni akteri preuzeti odgovornost za svoje zdravlje i kompetentno donositi odluke. Jedan od vidljivih primjera bilo

je dostupno i besplatno cjepivo, a na pojedincu je ležala odluka kako će iskoristiti cjepivo u svoju dobrobit. Također, *lockdown* nam je pružio priliku da shvatimo da smo i sami sposobni obavljati

neke aktivnosti unutar svoja četiri zida ne oslanjajući se na uslužne djelatnosti te je najbolji primjer tjelovježba kod kuće uz online upute.

1. Sanja Stanić: Graf 1

2. Sanja Stanić: Graf 2

Odsjek za pedagogiju

IZVJEŠĆE

o ostvarenim posjetima stranih znanstvenika preko ERASMUS + staff mobility akademska godina 2021./22.

Izvješće pripremila:

dr. sc. Maja Ljubetić, red. prof. u t. z.

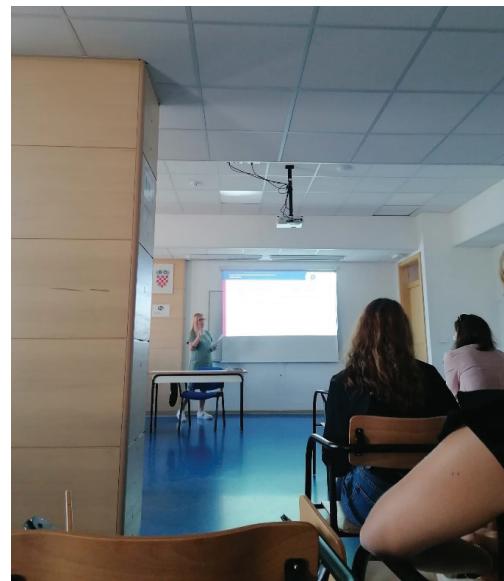
Datum Posjeta	Ime i prezime znanstvenika	Fakultet / Sveučilište	Domaćini S FFFST-a	Svrha
8. 9. 2021.	ELŻBIETA OSEWSKA dr. habil. *	University of Applied Sciences in Tarnow and the Pontifical University of John Paul II in Krakow	Maja Ljubetić Anita Mandarić Vukušić Toni Maglica Antonela Marić	Održan sastanak s ciljem: proširenja suradnje između FFST-a i Pontifical University of John Paul II in Krakow; poticaja na uključivanje odsjeka za romanistiku i germanistiku Filozofskog fakulteta u Splitu na zajedničku suradnju; dogovora za zajednički znanstveno-istraživački rad i publiciranje u polju obiteljske pedagogije i pedagogije ranoga i predškolskog odgoja.

25. 4. 2022. – 29. 4. 2022.	PhD. ZEYNEP MELIS KOSEOGLU	Yasar University – Psychological counseling, Izmir, Turska	Maja Ljubetić Anita Mandarić Vukušić Toni Maglica Katija Kalebić Jakupčević Ina Reić Ercegovac	Razmjena iskustava i dobre prakse te mogućnosti savladavanja izazova rada u centrima za savjetovanje studenta na obama fakultetima; Dogovor o proširenju buduće suradnje dvaju fakulteta.
11. 5. 2022. – 13. 5. 2022.	PhD. CRISTINA MARIA MESQUITA PhD. MANUEL VARA PIRES	Polytechnic Institute of Bragança, Portugal	Maja Ljubetić Anita Mandarić Vukušić Toni Maglica Snježana Dobrota Suzana Tomaš Iskra Tomić	Diseminacija aktivnosti Centra za istraživanje u osnovnom obrazovanju; Suradnja i jačanje odnosa istraživača dvaju fakulteta u području istraživanja obrazovanja i osposobljavanja učitelja/pedagoga; Analiza mogućnosti aktivnog uključivanja domaćih istraživača u europske projekte u ovom području; Analiza mogućnosti aktivnog sudjelovanja studenata doktorskog studija i apliciranje na CIEB research grants; Izvrsna praksa RiPOO - posjet Dječjem vrtiću „Dobri”, Split

17. 10. 2022. – 21. 10. 2022.	VIOLETTA KOPINSKA dr. hab.**	NCU, Institute of Education Sciences, Nicolaus Copernicus University Torun, Polska.	Maja Ljubetić Anita Mandarić Vukušić	održala predavanja u sklopu kolegija Obiteljska pedagogija (studentima 1. godine diplomskog studija pedagogije) i Uvod u građanski odgoj (studentima 2. godine preddiplomskog studija pedagogije); dogovori o proširenju suradnje, uzvratnom posjetu te zajedničkim istraživačkim projektima; Nakon obilaska našeg fakulteta izrazila je svoje oduševljenje radnim uvjetima, okruženjem i ozračjem. Studenti su imali mogućnost usporedbe sustava odgoja i obrazovanja pedagoških djelatnika (CRO-PL), učincima provedenih reforma, a posebice ulogom i angažmanom suvremenih poljskih obitelji u obrazovanje djece. U okviru kolegija Uvod u građanski odgoj studenti su se upoznali s temeljnim načelima i ciljevima građanskog odgoja u Poljskoj te ih tijekom diskusije usporedili s kolegijem koji slušaju.
----------------------------------	------------------------------------	---	--	--

*i ** fotografije na mrežnim stranicama FFST-a

Odsjek za filozofiju

Marita Brčić Kuljiš

Na Odsjeku za filozofiju u protekloj su akademskoj godini gostovali:

Bojan Blagojević (Sveučilište u Nišu)
– The place and role of Philosophy in the Institutionalization of interdisciplinari; Life forms and Interdisciplinarity: can Disciplines communicate with each other?; Kierkegaard on Community: The Plural Singular Individual - predavanja su održana u sklopu kolegija Novovjekovna filozofija i kolegija Filozofija pravednosti

Marica Rajković (Sveučilište Novi Sad) – Moda i filozofija: ogled iz filozofije kulture; Sport: između kulture i civilizacije; Distopija kao estetički problem – predavanja su održana na Odsjeku za sociologiju – u sklopu kolegija Sociologija zabave (Odsjek za sociologiju) i kolegija Estetika

Daniela Camhy (Sveučilište u Grazu) – Digital Enlightenment, Critical Thinking and Media Literacy; Reflective Cosmopolitanism and Social Inclusion – u sklopu kolegija Demokracija u teoriji i praksi (Odsjek za učiteljski studij) i kolegija Filozofija pravednosti.

Odsjek za povijest umjetnosti

Gostovanja:

- u sklopu kolegija Umjetnost Rimskog Carstva na tlu Hrvatske (prva godina prediplomskog, Odsjek za povijest umjetnosti), doc. dr. sc. Palma Karković Takalić s Filozofskog fakulteta u Rijeci održala je 27. travnja online predavanje „Nezakcij i Tarsatika“;
- u suradnji s Centrom za planiranje i razvoj karijera našeg Fakulteta održana je 12. travnja radionica

pod naslovom „Zaštita nepokretnе kulturne baštine na primjeru solinske Gradine“. O temi su govorile Silva Kukoč, dipl. arheo., Zrinka Radunić, dipl. ing. arh., te Josipa Ružić, dipl. ing. arh., a događaj je moderirala doc. dr. sc. Ana Torlak. U anketi koja je provedena među studentima ocjene su bile izvrsne i studenti su pokazali zainteresiranost za nastavak ovakvih radionica pa su one planirane i u novoj akademskoj godini.

Radionica Zaštita nepokretnog dobra

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Marijana Tomelić Ćurlin

U sklopu međunarodne suradnje (Erasmus+) imali smo gostovanje (25. i 26. listopada 2022.) dr. sc. Előda Dudás sa Filozofskog fakulteta Sveučilišta Lóránta Eötvösa iz Budimpešte. Kolega je održao sljedeća predavanja:

„Hrvati i hrvatski govor u Mađarskoj“ (4 sata)

„Hrvatski jezik u mađarskom obrazovnom sustavu“ (2 sata) i

„Mađarsko-hrvatski i hrvatsko-mađarski jezični kontakti“ (2 sata).

Predavanja su održana na hrvatskom jeziku u sklopu kolegija Dijalektologija (prof. dr. sc. Marijane Tomelić Ćurlin).

Studenti su bili zadovoljni, reakcije su bile izvrsne.

Hrvati i hrvatski govor u Mađarskoj - Osvrt

Vanessa Kamić

Odsjek za hrvatski jezik i književnost u utorak 25. listopada ugostio je mađarskog slavista, slovenista, kroatista i predvoditelja dr. Előda Dudásu koji je na kolegiju Dijalektologija studentima treće

godine održao predavanje pod naslovom „Hrvati i hrvatski govor u Mađarskoj“.

Na početku studenti su se upoznali s radom Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj, kao i s hrvatskim etničkim skupinama koje je ondje moguće pronaći. Pored toga, posebno zanimljivo bilo je saznati kako je Mađarska jedina diaspora na kojoj je moguće zateći sva tri naša narječja te zatim i otkriti koje područje zauzima svako od njih.

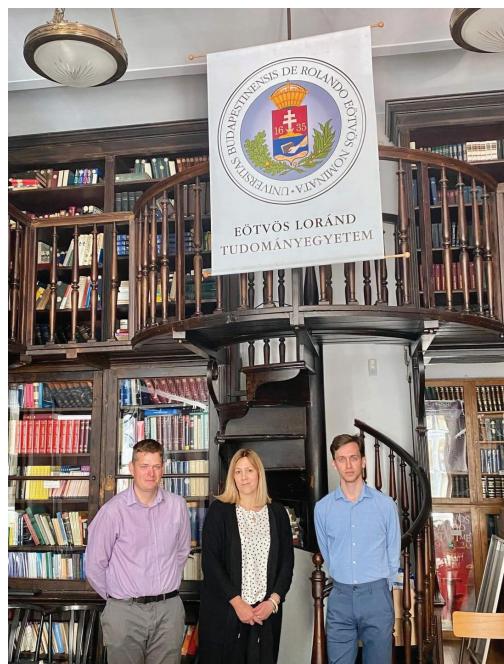
Nadalje, dr. Dudás studentima je predstavio imena istraživača hrvatskih govora u Mađarskoj, primjerice Pavlu Iviću i Predragu Stepanoviću, ali i drugih lingvista koji su sastavljeni atlase i rječnike i druge zapise na ovu temu.

U drugom dijelu predavanja posebna pažnja posvećena je svakoj pojedinoj etničkoj skupini u Mađarskoj, njihovu podrijetlu, značenju imena, mjestu koje naseljavaju u Mađarskoj uz nekoliko zanimljivih saznanja o njihovim narodnim običajima koje su ondje donijeli i koje redovito njeguju.

Predavanje je produženo na sat seminarских grupa na kojem je u središtu proučavanja bilo „Jezično stanje Hrvata u Mađarskoj“. Studenti su dobili priliku poslušati nekoliko različitih intervjua i na taj način otkriti značajke govora prisutne u svakoj etničkoj skupini. Zatim,

dr. Dudás ukazao je na negativne utjecaje života u diglosiji, kao što su asimilacija i emigracija. Govorio je i o svojim terenskim istraživanjima koja su pokazala izrazito nizak broj izvornih govornika nekih dijalekata, time ukazujući na problem njihova skorog nestanka.

Na kraju, profesor je uputio riječi ohrabrenja studentima koji bi se odvažili otići na Erasmusovu stručnu praksu u Budimpešti. Konačno, treba ukazati na fascinaciju svih studenata profesorovim znanjem hrvatskog jezika, pritom misleći na njegov izrazito fluentan govor što je gotovo i nevjerojatno s obzirom na temelje koje ima. Zaista smo zahvalni što smo dobili priliku slušati dr. Dudáša.

The screenshot shows the homepage of the HOŠIG (Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i dački dom) website. The header features the school's logo and the date 'Utorka, 01. Studeni 2022'. A sidebar on the left contains links to 'Naša škola', 'Vrtić', 'Osnovna škola', 'Gimnazija', 'Dački dom', 'Novinske brošure', 'Kontakt', and 'E-admin'. The main content area includes a photo of the school building and a link to 'Glasnik br. 2.'

Standardni dijalekt – heroj ili zločinac

U protekloj je godini na Odsjeku za hrvatski jezik i književnost (u okviru predmeta Norma i kodifikacija) gostovalo i dr. sc. Mate Kapović, redoviti profesor s Odsjeka za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu izlaganjem *Standardni dijalekt – heroj ili zločinac*.

U okviru predmeta Morfologija i tvorba riječi gostovala je dr. sc. Ana Mikić Čolić s Odsjeka za hrvatski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Osijeku temom *Od skrinanja i sinanja do koronizacije i maskizma – neologizmi između kreativnosti i jezičnog posuđivanja*.

Međunarodna suradnja na odsjeku za hrvatski jezik i književnost

GOSTUJUĆA PREDAVANJA

Jagoda Granić

U sklopu nastave iz kolegija *Teorija jezika i Sociolinguistica* izv. prof. dr. sc. Jagode Granić gostujući profesori **Jiří Hrabal** sa Sveučilišta u Olomoucu (Češka) i **Monika Kopytowska** sa Sveučilišta u Lodzu (Poljska) u akad. god. 2021./2022. održali su zanimljiva predavanja koja su studente potaknula na plodnu diskusiju.

Studenti diplomskog studija već su ranije upoznali prof. Kopytowsku jer je već gostovala na Filozofskom fakultetu u Splitu u sklopu mobilnosti Erasmus+.

Gostujući profesori pozvali su naše studente na svoja sveučilišta u sklopu iste mobilnosti kako bi stekli nova iskustva i razmijenili ih sa svojim kolegama na drugim sveučilištima.

Dr. Jiří Hrabal

(Sveučilište u Olomoucu, Češka)
Split, 7/10/2021

Što (sve) znaju pripovijedači?

U izlaganju su izneseni argumenati protiv predstavnika komunikacijske

teorije narativa (Gérard Genette, Mieke Bal, Seymour Chatman itd.), koji prepostavljaju da je pripovjedač inheretan svakom narativnom tekstu. Naime, pripovjedač je konstituiran samo u narrativnim tekstovima koji sadrže subjektivizacijska razlikovna obilježja. Osim toga, upitna je i prepostavka apriornog pripovijedačeva znanja jer pridonosi nejasnoj diferencijaciji pripovjednih tekstova koji različito funkcioniraju. Pripovjedni je čin, prema mišljenju predavača, u prvom redu čin nastajanja fikcionalnog svijeta, a ne čin njegova posredovanja. Posredovanje pripada samo specifičnom tipu pripovjednog teksta.

Jednako tako, pripovjedačevo znanje nije neophodan atribut pripovjedača, već je to atribut specifičan samo za određen tip pripovjedača koji pripovijeda na način "kao da" poznaje priču koju pripovijeda. Prepostavka apriornog pripovijedačeva znanja također zamagljuje razlike između fokaliziranih pripovjednih tekstova.

Češki putopisi iz Kraljevine Dalmacije

Predstavljena su neka saznanja predavača u sklopu njegova istraživanja koje bi trebalo rezultirati izvornim komentiranim izdanjem čeških putopisnih tekstova iz Dalmacije 19. stoljeća u dva sveska (2023/2024).

U izlaganju je bilo riječi o tri kompleta putopisnih pisama koja su objavljena

u prvoj polovici 19. stoljeća. To su prvi tekstovi putopisne naravi iz Dalmacije pisani za češku publiku, objavljeni su na češkom jeziku u nacionalnim periodikama te tako označavaju sam početak formiranja češke „slike Dalmacije“ fiksirane književnom kulturom. Pisma su prvi putopisni tekstovi koje je u Češku od 1827. do 1831. slao Eduard Griez de Ronse, dužnosnik Austrijske monarhije u Dalmaciji (i u Splitu).

Dr. Monika Kopytowska
(University of Lodz, Poland)
Split, 2/6/2022

***Religion, language, and society
interface from the perspective of MPA***

The lecture brought together research from linguistics, cognitive science and neuroscience, as well as from religious studies, to understand the phenomena of religion as a distinctly human enterprise. Many natural abilities of the human mind are involved, and crucial among them is the ability to use language. This presentation discussed modern scientific approaches to religion and the application of modern linguistics, particularly cognitive linguistics and pragmatics, as well as the development of modern studies of religious language and the diverse disciplinary strands that have emerged. The lecture opened up new horizons for cognitive-linguistic research on religion, looking beyond written texts to the ways in which language is integrated with

other modalities, including ritual, religious art, and religious electronic media.

***Politics, social media and (mediated)
social reality***

This lecture offered a new perspective on the construction of (mediated) social reality. Key in this model are distance-related operations of media text producers (both journalists and media users) who are social actors within public sphere. These concern temporal, spatial, axiological, epistemic and emotional dimensions of distance and various verbal and visual strategies used to reduce this distance.

Distance-related work, considered crucial for both the news media and other forms of online communication, was illustrated with media examples, demonstrating how crisis and conflict are mediated within the public sphere, how the Other is constructed, and how, more generally, certain phenomena, groups or individuals acquire their axiologically and emotionally imbued representations.

Odsjek za engleski jezik i književnost

Kolega prof. dr. Jean Marc Serme sa Sveučilišta u Brestu (SEA-EU Alijansa) održao je 27. 4. 2022. godine u okviru kolegija Američka književnost

online predavanje studentima treće godine anglistike na temu „Introduction to US Indigenous Peoples“. (Gordan Matas)

Odsjek za talijanski jezik i književnost

MEĐUNARODNA ZNANSTVENA KONFERENCIJA

„Da Dante ad oggi: malattie, epidemie e pandemie nella lingua, nella letteratura e nella cultura – From Dante to the present day: disease outbreaks, epidemics and pandemics in language, literature and culture“

(Split, 23.-24. rujna 2021.)

Nikica Mihaljević / Jelena Grozdanić

U suorganizaciji Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Talijanskog instituta za kulturu i Centra Studia Mediterranea održana je 23.-24. rujna

2021. međunarodna znanstvena interdisciplinarna konferencija „Da Dante ad oggi: malattie, epidemie e pandemie nella lingua, nella letteratura e nella cultura – From Dante to the present day: disease outbreaks, epidemics and pandemics in language, literature and culture“. Konferencija je okupila šezdeset i šest znanstvenika iz Hrvatske, Italije, Kanade, Francuske, Veleke Britanije, Turske, Slovenije, Srbije, Bosne i Hercegovine, Albanije. S obzirom na epidemiološke prilike, dio sudionika sudjelovao je na konferenciji uživo, a dio putem internetskih platformi.

Sudionike simpozija uvodno su pozdravili organizatori. Svoje je pozdrave najprije uputila prodekanica za znanost i međunarodnu suradnju izv. prof. dr. sc. Antonela Marić naglasivši kako je lijepo u prostorijama Fakulteta vidjeti

sudionike koji su se okupili u velikom broju. Objasnila je kako upravo pandemija koju živimo posljednju godinu i pol predstavlja motor pokretač ove konferencije. Potom se publici obratila predsjednica Organizacijskog odbora konferencije izv. prof. dr. sc. Nikica Mihaljević. U ime odbora pozdravila je sve sudionike koji su svojim fizičkim ili pak virtualnim prisustvom uljepšali ovaj događaj. Naglasila je da je konferencija strukturirana interdisciplinarno te da je zamišljena razmjena iskustava i rezulta istraživanja u različitim znanstvenim granama, od jezika i književnosti do povijesti i umjetnosti. Istakla je da će se na konferenciji razmatrati ne samo pojam epidemije nego i bolesti, psiholoških poremećaja, patnje, boli općenito, ali i ljubavi, ljubavne patnje te smrti. Zahvalila je svim organizatorima, profesorima i sudionicima te ih pozvala na plodonosan rad, razmjenu znanja i iskustava te sudjelovanje u raspravama za vrijeme trajanja konferencije. Posebice je zahvalila plenarnim izlagачima, prof. dr. sc. Morani Čale (Sveučilište u Zagrebu) i prof. dr. sc. Paolu Puppa (Sveučilište Ca' Foscari u Veneziji). Na kraju se sudionicima obratila i pročelnica Odsjeka za talijanski jezik i književnost, doc. dr. sc. Marijana Alujević. Pročelnica Alujević još je jednom naglasila važnost zajedništva u izazovnim životnim trenucima te bogatstvo koje takvo zajedništvo donosi u naše živote, kulturu i jezik. U pozdravnim je riječima naglašen značaj ponovnog okupljanja znanstvenika na konferencijama u vidu jačanja međunarodne suradnje.

Nakon uvodnih riječi i pozdrava, konferencija je otvorena prvim plenarnim izlaganjem prof. dr. sc. Morane Čale s Odsjeka za talijanistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Profesorica Čale u svom je govoru analizirala temu ljubavi i ljubavne patnje kod Dantea, njegovih prethodnika i suvremenika te Zoranića i njegovih „Planina“. Posebno se osvrnula na rješenja ljubavnih patnji o kojima spomenuti autori govore u književnim tekstovima.

Nakon plenarnog predavanja uslijedila su izlaganja posvećena istraživanju pandemije Covid-19, epidemija općenito i bolesti u jeziku i književnosti. Ivana Simić Čorluka (Sveučilište u Beogradu) je u svome izlaganju ukazala na važnost pojma starosti preko romana Itala Sveva. Srećko Jurišić i Paula Jurišić (Sveučilište u Splitu) analizirali su djelo talijanskog autora Ammanitija čiji je protagonist virus koji svojom moćnom replikacijom trajno mijenja stanovništvo. Kinga Dávid (Sveučilište u Segedinu) objasnila je način na koji je Pirandello crtao zaraženost svojih likova nepredvidivom bolešću koja je zapravo bila projekcijom njihovog psihološkog stanja. Angela Articoni (Sveučilište u Foggi) pokazala je koliko snažno oružje u borbi protiv ‘nevidljivog neprijatelja’ mogu biti i dječje slikovnice. Druga sesija bila je posvećena istraživanjima unutar jezika i novih gramatičkih struktura nastalih tijekom pandemije. Diana Stolac (Sveučilište u Rijeci) objasnila je nove promjene na lingvističkom obzoru s naglaskom na hrvatski jezik. Sandra Mardešić i Monica

Priante (Sveučilište u Zagrebu) objasnile su pandemiske metafore te nova značenja u kojima se iste koriste. Magdalena Nigoević i Ivan Lacić (Sveučilište u Splitu) pokazali su način na koji su se talijanske novine koristile intenziviranjem pridjeva u pandemiji. Lindita Kazazi i Eliana Laćej (Sveučilište u Skadru) definirale su novu jezičnu pandemiju koja je doprinijela izmišljaju novih riječi te izmjeni već postojećih.

Prvi niz popodnevnih izlaganja bio je posvećen povjesnom pregledu pandemija i bolesti. Zvonimir Forker (Sveučilište u Splitu) predstavio je izvještaje povjesničara koji su opisali Justinijansku kugu. Mirko Sardelić (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti) opisao je ozračje u kojem se Dalmacija suočavala s epidemijama kuge. Ivan Matijević (Sveučilište u Splitu) prikazao je presjek najvećih europskih epidemija od Atene pa sve do 14. stoljeća. Sesija je zaključena izlaganjem Dubravke Božić Bogović (Sveučilište u Zadru) koja je analizirala registar umrle djece u južnoj Baranji u 18. stoljeću. Druga popodnevna sesija bila je posvećena različitim strategijama za sprječavanje epidemija i bolesti u svijetu. Lara Sorgo i Sonja Novak Lukanović (Institut etničkih istraživanja u Ljubljani) prikazale su stajališta predstavnika Talijanske nacionalne zajednice u Sloveniji u vezi organizacije rada manjinskih institucija tijekom epidemije Covid-19. Carmela Panarello (Institut za jezik u Firenzi) opisala je strategije za sprječavanje kuge u Dekameronu s naglaskom na životni stil i prehranu.

Giorgio Ennas (Europski sveučilišni institut Fiesole) i Giulia Bei (Sveučilište u Istanbulu) naglasili su književnu dimenziju „modernih sanitarnih mjera“ u suočavanju s bolestima i pandemijama. Ernesto Virgulti (Sveučilište Brock) opisao je Boccacciove preventivne mjere prikazane u Dekameronu. Prvi je dan konferencije zaključen sesijom u kojoj se naglasak stavio na razne bolesti u književnim djelima. Irena Prosenc (Sveučilište u Ljubljani) analizirala je djelo talijanskog pisca Magrisa naglašavajući pritom način na koji psihička bolest može poslužiti kao naracija u romanu. Nikica Mihaljević (Sveučilište u Splitu) analizirala je romane Chiare Gamberale prikazujući različite bolesti koje su autorici poslužili kao inspiracija za kreiranje protagonisti i njihovih životnih priča. Bolgárka Bakai (Sveučilište u Segedinu) naglasila je negativne posljedice izolacije koje proživiljava protagonistica u romanu Elene Ferrante. Katarina Dalmatin (Sveučilište u Splitu) analizirala je poremećaje osobnosti i duševne bolesti u romanima talijanskog pisca Ammanitija.

Drugi dan konferencije započeo je plenarnim izlaganjem prof. dr. sc. Paola Puppe sa Sveučilišta Ca' Foscari. Profesor Puppa je u svom izlaganju spomenuo razne moderne pandemije i načine na koje tražimo krivca te lijek za iste. Izlaganje je popratio i performansom u kojem pokazuje kako se obični čovjek boriti protiv nevidljive bolesti.

Prva jutarnja sesija popratila je još jednom razne bolesti i pandemije u

književnosti. Angela Fabris (Sveučilište u Klagenfurtu) analizirala je određene odlomke *Božanstvene komedije* u kojima se prikazuju rane i njihovo podrijetlo. Edoardo Zorzan (Sveučilište u Veneciji) naglasio je važnost talijanske lirike kao odgovora na rasplamsavanje kuge sedamdesetih godina 16. stoljeća. Silvia Bergamini (Sveučilište u Bangoru) je, obrađujući djelo talijanskog pisca Bufalina, pokazala kako jedan roman može opisati kugu u jezičnom i kulturnom kontekstu. Istovremeno se odvijao i panel posvećen novonastalim jezičnim strukturama za vrijeme pandemije. Lana Hudeček, Kristian Lewis i Milica Mihaljević (Sveučilište u Zagrebu) na primjeru hrvatskog jezika pokazali su razne novotvorenice, ali i nova značenja koja su postala dijelom svakodnevnicе tijekom pandemije. Tanja Brešan Ančić i Petra Božanić (Sveučilište u Splitu) pokazale su jezične odgovore na novonastalu situaciju u kontekstu hrvatskih internetskih novina. Vanda Maržić-Sabalić i Nada Filipin (Sveučilište u Zagrebu) predstavile su talijanski leksik kao i sve prilagođene, neprilagođene i posuđene neologizme za vrijeme pandemije. Irina Shakhovskaya-Thomières (Sveučilište Sorbonne) na primjeru ruskog jezika pokazala je koliko značenja može imati jedan leksem kao što je „épidémie“. Slična tematika obrađena je i u drugom panelu gdje su prvim izlaganjem Snježana Bralić i Mario Miše (Sveučilište u Splitu) na primjeru televizijskih i novinarskih izvora pokazali novine u leksiku talijanskog i hrvatskog jezika za vrijeme

pandemije. Maja Bezić i Ivana Petrović (Sveučilište u Splitu) obradile su vojne metafore u javnom diskursu o pandemiji Covid-19. Maurizio Barbi (Sveučilište u Beogradu) analizirao je različite semantičke neologizme nastale u talijanskom jeziku kao posljedica pandemije. Sljedeća sesija ponovno je bila posvećena bolestima i pandemijama u književnosti. Kosana Jovanović (Sveučilište u Rijeci) kroz srednjovjekovne romane analizirala je preobrazbu junaka u ludog heroja. Alma Hafizi i Aterda Lika (Sveučilište u Skadru) pokazale su na primjeru albanskog pisca Kazazija bespomoćnu borbu protiv tajanstvene epidemije. Sara Lorenzetti (Sveučilište u Macerati) ispitala je književni topos kuge na primjeru djela Bernija i Machiavellija. Simone Monti (Sveučilište u Cambridgeu) analizirao je kugu i obrede smrti u djelima Boccaccia i Petrarce. Sljedeći panel bio je posvećen didaktici i novinarstvu u vremenima pandemije. Marijana Alujević i Dijana Vinčić (Sveučilište u Splitu) pokazale su rezultate istraživanja o provođenju studentske prakse u nastavi talijanskog jezika za vrijeme pandemije. Zorana Kovačević (Sveučilište u Banja Luci) ukazala je probleme, ali i potencijale poučavanja i učenja u kontekstu nastave talijanske kulture i književnosti. Marina Glavaš (Sveučilište u Zagrebu) obradila je novonastali leksik učenja na daljinu za vrijeme pandemije na primjerima hrvatskog i talijanskog jezika. Nikola Čelan (Sveučilište u Zagrebu) pokazao je novinarsku perspektivu te pristup novonastaloj društvenoj,

kulturalnoj i socijalnoj krizi nastaloj tijekom pandemije.

Prvi popodnevni panel proučavao je bolesti i pandemije u književnim djelima. Philippe Simon (Sveučilište Sorbonne) obradio je tematiku bolesti i epidemija u talijanskim književnim djelima od Tiraboschija do Ferronija. Mónika Kitti Farkas (Sveučilište u Segedinu) analizirala je osjećaj usamljenosti zatvorenika u djelima Silvija Pellica i Luigija Settembrinija. Nives Zudič Antonić (Sveučilište Primorska) analizirala je prozno djelo liječnice Depangher u kojem se opisivao sanatorij za tuberkulozu početkom 20. stoljeća. Alfredo Sgroi (Sveučilište u Cataniji) opisao je način na koji su kuga i malađija postale inspiracijom brojnih talijanskih pisaca. Cinzia Gallo (Sveučilište u Cataniji) obradila je romane Giovannija Verge naglašavajući pritom različita gledišta na bolesti, liječenje i odnose prema istima. Posljednja sesija također je obrađivala pojavu bolesti u proznim, lirskim i glazbenim djelima. Antonela Marić i Ana Plavša (Sveučilište u Splitu) ispitali su odnos između filmskog opusa Pier Paola Pasolinija i koncepta bolesti u njegovim filmovima. Katja Radoš-Perković (Sveučilište u Zagrebu) naglasila je važnost bolesti, lijekova te liječnika u

djelima Carla Goldonija. Maura Filippi (Sveučilište u Zagrebu) analizirala je korpus talijanske opere koji je bio inspiriran bolestima i pandemijama. Vanesa Kleva (Sveučilište u Splitu) je na primjeru glazbene kompozicije Sergeja Rachmaninova analizirala motiv nadolazeće propasti te straha i trepeta od smrti. Bruno Ćurko (Sveučilište u Splitu) pokazao je kako heavy metal poezija kroz svoje stihove opisuje pandemije, viruse i kugu. Mariano d'Amora (Sveučilište u Napulju) istražio je odnos između kazališta i bolesti analizom djela francuskog redatelja i glumca Antonina Artauda.

Konferenciju je zaključila pozdravnim govorom predsjednica Organizacijskog odbora konferencije izv. prof. dr. sc. Nikica Mihaljević. Profesorica Mihaljević zahvalila je svim sudionicima, kolegama s Odsjeka za talijanski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Splitu, članovima Organizacijskog odbora konferencije te posebice studentima i studenticama koji su uvelike pomogli u organizaciji ove konferencije. Osvrnula se na teme i problematiku ukazanu tijekom konferencije zaključivši kako su brojna druga pitanja otvorena upravo izlaganjima koja su održana tijekom dva dana konferencije.

Odsjek za njemački jezik i književnost

Madame Bovary c'est nous - Rückblick auf Online- Gespräch

Text: Vito Jona Badurina,
Maristella Begić und Gabrijela
Bralić

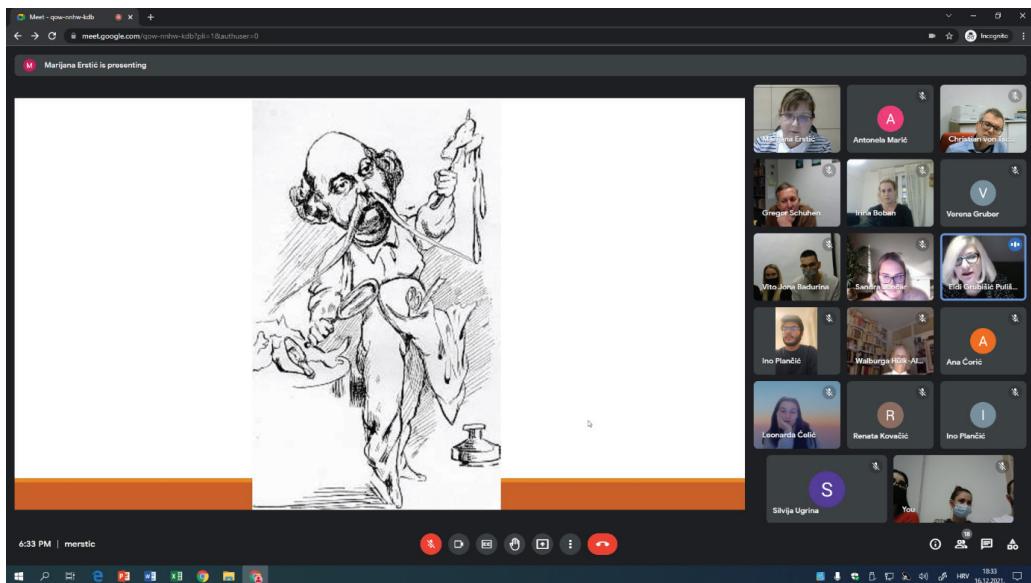
Slike: Stipe Mijić und Ino Plančić

Am Donnerstag, dem 16.12.2021, um 18:30 wurde ein Gespräch auf Deutsch mit Professor Gregor Schuhens (Universität Koblenz-Landau), Christian von Tschilschke (Universität Münster), Marijana Erstić (Universität Split) und den Herausgebern des Buches *Madame Bovary c'est nous - Lektüren eines Jahrhundertromans* geführt. Frau Prof. Dr. Walburga Hülk-Althoff (Universität Siegen) war auch zugeschaltet.

Professorin Eldi Grubišić Pulišelić eröffnete das Gespräch mit einer kurzen Einführung. Professor Gregor Schuhens erklärte, warum sie sich für den Titel *Madame Bovary c'est nous* entschieden haben. Sie wollten es mit diesem Namen aufpeppen, um die Handlung

interessanter zu machen. Wir erfuhren, dass das Wort *Bovary* eigentlich aus dem Lateinischen kommt und Rind bedeutet.

Im Roman wünscht sich die Hauptfigur Emma einen Sohn, um ein angenehmeres Leben zu führen. Da sie den Sohn noch nicht hatte, kämpft sie vergeblich gegen die gesellschaftlichen Regeln, die sie zerstören. Das können wir mit dem Buch von Miguel de Cervantes und der Hauptfigur *Don Quijote* vergleichen. Ebenfalls ist dieses Jahr der 200. Todestag von Gustav Flaubert, der Autor des Buches *Emma Bovary*, sodass die Veröffentlichung des Buches *Madame Bovary c'est nous* mit der Erinnerung an Gustav Flaubert verbunden werden kann. Der Charakter von Emma Bovary kann man auch mit dem Charakter von Effie Briest vergleichen. Dabei ist jedoch interessant, dass der Stil des Geschichtenerzählens anders ist. Dieses Buch stellt eine Frau als Feministin, eine tragische Figur, eine Femme fatale und eine Künstlerin dar. Das Gespräch verlief in einem angenehmen Ton und wir hoffen auf weitere Treffen dieser Art.

Literarische Sinnbildungen und Dialoge

Das Bild von Danzig/Gdańsk im Lebenswerk von Günter Grass

Vortrag von Prof. Dr. Miłosława Borzyszkowska-Szewczyk von der Universität Danzig

Gabrijela Bralić

Am 15. März 2022 hatten wir die Ehre, einen sehr interessanten Vortrag einer Professorin aus Danzig (Polen) anzuhören. Es handelte sich hierbei um die **Professorin Dr. Miłosława Borzyszkowska-Szewczyk**. Danzig ist die Hauptstadt der Woiwodschaft Pommern an der Ostseeküste im Norden von Polen und das Zentrum der geographischen und kulturellen Region

der Kaschubei. Die Stadt hat eine interessante Geschichte. Teil des deutschen Ordens und Hanse, Stadtrepublik unter der Obhut des Königreichs Polen, ab 1793 preußisch, gehörte Danzig ab 1871 schließlich zum neugegründeten Deutschen Reich. 1871 bis 1918 unterwarf sich die einstige Hansestadt dem Deutschen Reich. 1920 wurde das halbsouveräne Staatsgebilde „Freie Stadt Danzig“ unter der Obhut des Völkerbundes, mehrheitlich von den Deutschen bewohnt, durch den Versailler Vertrag gegründet. Allerdings hatten die Polen das Sonderrecht des freien Zugangs zur Ostsee. Heute leben dort ca. 0,5 Millionen Menschen in der Stadt und 1,6 Millionen in der Metropole Gdańsk-Gdynia-Sopot. In Polen wird Polnisch gesprochen, aber es gibt auch einige Sprachen wie kaschubisch in der Region Danzig, Deutsch in und um Oppeln, Weißrussisch an der Grenze

zu Weißrussland oder Litauisch an der Grenze zu Litauen sowie Ukrainisch, die Sprache der ethnischen Minderheit und zugleich der wirtschaftlichen Migranten und Kriegsflüchtlinge. Danziger Deutsch war Teil der nordostdeutschen Dialekte. Danziger Deutsch / Missingsch gibt es heute nicht mehr und wurde bis zur Zwangsaussiedlung/Vertreibung der Deutschen nach 1945 gesprochen.

Frau Prof. Dr. Miłosława Borzyszkowska-Szewczyk hat auch über Günter Grass gesprochen. Er war ein deutscher Schriftsteller, der in Danzig geboren wurde. Grass gehörte zur Gruppe 47. Er ist der Autor des Debütromans *Die Blechtrommel* aus dem Jahr 1959 und gilt er als ein Autor der Nachkriegszeit. Er verortete eine Reihe von seinen Romanen in Danzig und setzte sich mit der nationalsozialistischen Vergangenheit auseinander. Er war einige Jahre in Wahlkämpfen für die SPD und die Grünen aktiv und präsent. Grass' Bücher wurden in zahlreiche Sprachen übersetzt und teilweise verfilmt. Im Jahr 1999 erhielt er dafür den Nobelpreis für Literatur.

Der Roman *Die Blechtrommel* handelt von einem infantilen Sonderling Oskar Matzerath, der von seiner „Kinderperspektive“ aus die Erwachsenenwelt beschreibt und dank seiner Blechtrommel über Ereignisse berichten kann, an denen er nicht unmittelbar beteiligt war, wie zum Beispiel die Zeugung seiner Mutter oder seine eigene Geburt.

Am Ende des Unterrichts konnten wir

Fragen zur Stadt Danzig, zu Günter Grass und sogar zur Fakultät, an der die Professorin lehrt, stellen und diskutieren.

Am 18. März 2022 hat auch **Frau Dr. Marta Turska** von der Universität Danzig einen sehr interessanten und anregenden Vortrag über die *Sprachliche Kulinaristik* gehalten. Der Besuch der beiden Professorinnen aus Danzig – **Frau Prof. Dr. Miłosława Borzyszkowska-Szewczyk** und **Frau Dr. Marta Turska** – war sehr schön und gewinnbringend. Wir hoffen, dass der Austausch auch in der Zukunft fortgeführt wird.

Vortragsbericht zum Thema Auf der Suche nach der weiten Welt in Wien

Renata Kovačić

Am 21. April 2022 hielt Frau Christina Natlacec an der Philosophischen Fakultät der Universität Split einen Vortrag zum Thema *Auf der Suche nach der weiten Welt in Wien*. Als eine Kunst-, Kultur- und Medienwissenschaftlerin mit einem Schwerpunkt im Bereich der Fotografie- und Filmgeschichte konnte Frau Natlacec allen Anwesenden das Thema fachkundig vermitteln. Der Vortrag wurde in drei Teile gegliedert. Zunächst ging Frau Natlacec auf den historischen Hintergrund des Hungers der WienerInnen mit Hilfe von Bildern aus anderen Ländern im 19. Jahrhundert ein. Danach wurde das bekannte und das unbekannte Wien vorgestellt, wobei die Anwesenden viele Bilder der noch nicht oder nur

selten fotografierten Orte Wiens sehen konnten. Im letzten Teil ihres Vortrags sprach Frau Natlacec darüber, was man in Wien finden kann und an andere Städte erinnert. Am Ende hatte Frau Natlacec auch die Gelegenheit auf einige Fragen einzugehen.

Persönlich fand ich die Bildgeschichte von Herrn Wojciech Czaja sehr interessant, dessen Fotografien an unserer Fakultät ausgestellt wurden. Er entschloss sich, während der ersten Quarantäne der Coronapandemie seine Stadt Wien zu erkunden und sie auf eine ganz neue Art und Weise kennenzulernen. Als er die versteckten und an andere Städte erinnernden Ecken Wiens fand, gelang es ihm, die ganze Welt zu verbinden, und das zu einer Zeit, als tatsächlicher Kontakt verboten war. Damit zeigte er, dass wo ein Wille auch ein Weg ist.

Der Vortrag und die Ausstellung von Wojciech Czaja wurden vom Österreichischen Kulturinstitut in Zagreb gesponsert.

He

Otvorenje izložbe prof. dr. sc. Anete Stojić o hrvatsko-njemačkim jezičnim dodirima

Aneta Stojić / Antonela Marić

Svečano otvorenje izložbe o hrvatsko-njemačkim jezičnim dodirima održano je u utorak **25. listopada 2022. godine** s početkom u **11.00 sati** u zgradi Filozofskog fakulteta. Nakon otvorenja, prof. dr. sc. Aneta Stojić održala je predavanje na temu ***Hrvatsko-njemački jezični dodiri*** s početkom u 11.30 sati (P26).

Povijesne prilike u Hrvatskoj rezultirale su brojnim i raznolikim dodirima

s drugim kulturama i jezicima, a među njima i s govornicima njemačkoga govornog područja. Ti hrvatsko-njemački dodiri bili su najintenzivniji za vreme višestoljetne političke i kulturne povezanosti Hrvatske s Habsburškom Monarhijom kada je došlo do izravnoga dodira njemačkoga i hrvatskoga jezika. Te su veze nesumnjivo ostavile dubok trag na stariju i noviju hrvatsku povijest koji se u hrvatskome jeziku najviše očituje u obliku germanizama, odnosno njemačkih posuđenica.

Ovom se izložbom pokazuju čimbenici koji su utjecali na preuzimanje njemačkih riječi u hrvatski jezik i rezultati u suvremenome hrvatskom jeziku. Izložba je dvojezična, na hrvatskome i na njemačkome jeziku, te projektna aktivnost Austrijske knjižnice Rijeka i Austrijskog kulturnog foruma Zagreb.

Fotoreportaže, putopisi, školovanja

FOTOREPORTAŽA SEA-EU PROJEKTA:

GDANJSK, POLJSKA

**Fotografije: Domina Bačić, Karla Bogoje, Stjepan Franjić, Tea Kahrić,
Robertina Runje**

GDANJSK:

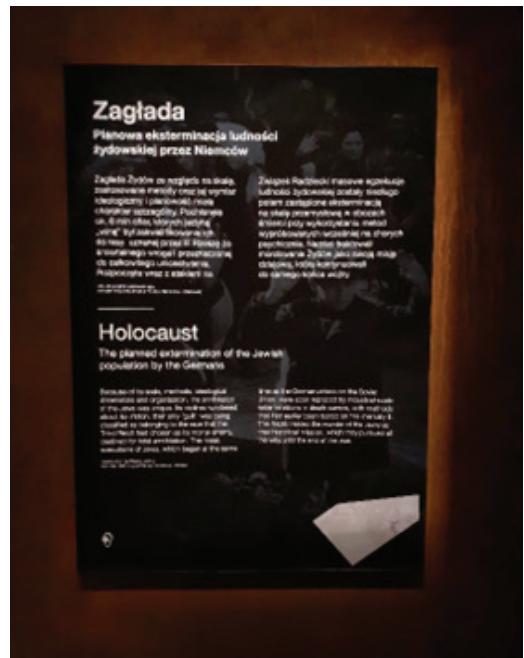
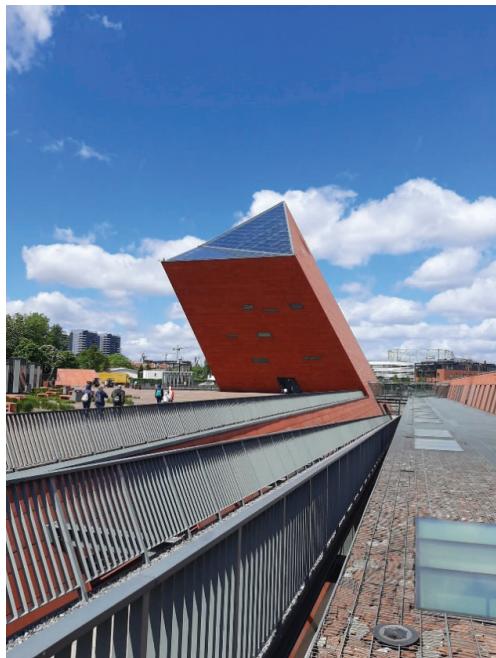

SHAKESPEAREOVO KAZALIŠTE U GDANJSKU:

MUZEJ DRUGOG SVJETSKOG RATA:

SOPOT

Blagi otpor?

Blaž Gudelj

Često smo prije putovanja nervozni i pružamo blagi otpor jer je pred nama neizvjesno razdoblje u kojemu ćemo se suočiti s mnogo nepoznatih situacija. Prilikom pakiranja razmišljamo jesmo li dobro postupili, jesmo li pak trebali ostati kod kuće u komforu vlastita četiri zida i nastaviti živjeti uobičajenim, svakodnevnim životom. Na putovanje odlazimo s knedlom u grlu. Iza sebe ostavljamo obitelj, prijatelje, ali i mnogobrojne obvezе. Međutim, kako vrijeme u novoj sredini odmiče, shvaćamo da je bilo apsolutno nepotrebno razbijati glavu takvim pitanjima jer nas putovanje ispunjava i daje nam energiju, hrani nam duh, a time nas i oblikuje. U ovom kratkom osvrtu na Ljetnu školu njemačkoga jezika u Puli pokušat ću dočarati čaroliju koju sam doživio. Teško je misli i sjećanja oblikovati u rečenice jer ih ništa ne može zamijeniti, ali ipak ću pokušati.

Toga jutra ustao sam poprilično rano i otišao na autobusni kolodvor. Bila je to već sredina srpnja pa je sunce već polako počelo izlaziti. Odlazio sam u nepoznato. Međutim, već sam ispred autobusa doživio prvi šok. Krajičak oka uočio je moje dvije kolegice, tada s druge godine, koje doduše dotada i nisam dobro poznavao, i odmah mi je bilo lakše jer u nepoznato ipak nisam išao sam samcat. Po dolasku u Pulu, grad koji mi je sada srcu blizak poput moga rodnoga, smjestili smo se u studentski dom. Iskustvo

života u studentskome domu dotada nisam nikada doživio pa je to bila prva novina s kojom sam se susreo. Polako smo se upoznavali sa sudionicima ne samo iz Hrvatske već i iz Austrije. Naime, hrvatski su studenti na nastavi usavršavali svoj njemački, a u Austrijanci svoj hrvatski. Lijepo je bilo vidjeti mlade ljude koji dolaze iz različitih dijelova ne samo Austrije već i ostatka svijeta, koji su zainteresirani za učenje hrvatskoga, upoznavanje hrvatske kulture i običaja. Kako je vrijeme odmicalo, stranci su postajali prijatelji, a strana sredina postajala je novi dom. Iz našega programa izdvojio bih svakodnevnu nastavu kod izvornih govornika, tandemsko učenje s austrijskim studentima, ali i putovanja u mali gradić središnje Istre Pazin i na prekrasno otoče Brijune, predavanja o istarskoj kulturnoj i prirodnoj ponudi, Pulski filmski festival u Areni, noćna druženja. U jednome sam trenutku počeo razmišljati kako vrijeme prebrzo prolazi, kako će prebrzo doći kraj pa se ispostavilo da je očito točna krilatica da sve što je lijepo, kratko traje. Do mojega odlaska u Pulu uvijek sam govorio da otok Vis ima najljepše plaže, ali tada sam otkrio pulsko blago – plažu Galebove stijene, koja je svima prirasla srcu. Iako je primarna svrha Ljetne škole bila didaktička, pamtit ću je po novim prijateljima koje sam ondje upoznao – lidera Marina, plesačicu Doru, pričalnicu Ninu B., germanista Frana, fotografkinju Martinu, komičarku Moniku, organizatoricu Ninu D., šaljivu Mariju, čarobnu Tajanu, Austrijanca Valentina i mnoge druge.

Životni su nam se putovi nakon odlaska razišli, svatko se vratio svojim životima, ali kako mi je Valentin rekao: Man sieht sich immer zweimal im Leben! Mindestens zweimal! U Split sam se vratio pun osjećaja, misli, novih znanja. Shvatio sam da je svaki novi korak težak, riskantan, ali itekako isplativ. Uvjerio sam se još jednom da se najljepši stvari dogode kada ih najmanje očekuješ, a kada ih najviše trebaš. Pronašao

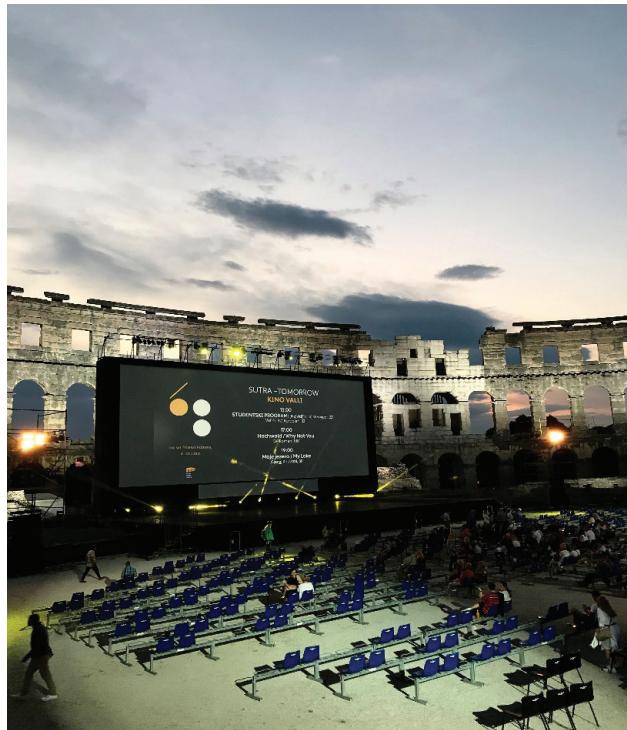
sam motivaciju za učenje njemačkoga koje mi je kronično nedostajalo. Jezik je sredstvo koje ljudi spaja. Njime izričemo svoje misli, osjećaje – njime se smijemo, plačemo, raspravljamo, prepričavamo, razmjenjujemo. Upravo zbog toga ne trebamo sebi stvarati granice i prepreke, već ih trebamo preskakati putem zidića koji nam stoji na putu. Zato ću se i vratiti u srcu mi blisku Pulu.

Splitski germanisti

Zajedničko putovanje na Brijune

Pulski filmski festival

Austrijanac Valentin i ja

Plaža Galebove stijene

Grupa A nakon polaganja završnoga ispita

Und? Wie war's?

Blaž Gudelj

Sam? Jesi li siguran? pitanja su s kojima se studenti nerijetko susreću prilikom odlaska na Erasmus. Zapravo, toliko ih često čujemo da krenemo preispitivati svoju odluku. Međutim, čvrsta volja, želja za nečim novim, pa čak i strah od istraživanja nepoznatoga ipak nam odvrate misli i povedu nas u izazov života.

Za Erasmus stručnu praksu prvi sam put sasvim slučajno čuo u razgovoru s prijateljima s fakulteta. Istražujući o tome projektu, zaključio sam da je to odlična prilika da poboljšam svoj njemački, a uz to i isprobam nešto novo. Odlučio sam nastaviti bakinim stopama i svoju praksu odraditi u *Hotelu Bavaria*. Kako je moja prijateljica Masha from Russia, tako smo je zvali, zaključila, nije bilo potrebno ponavljati dvaput što radim na Erasmusu jer sam bio jedan od endema koji je odlučio studentske klupe zamijeniti pravim poslom.

Pronalazak smještaja jedna je od noćnih mora svakoga tko pomisli na Erasmus. To je prva prepreka koja nerijetko studente odvratiti od odlaska. Ali strpljenje, „kopanje“ po oglasima i malo sreće dobitna su kombinacija za pronalazak idealnog smještaja. Međutim, treba imati na umu da cijene stanova, točnije soba, znaju biti vrtoglavo visoke. Prvi bi korak, stoga, trebao biti istraživanje smještaja u gradovima koji su nam interesantni kao naše možebitno odredište

kako bismo što bezbolnije pronašli idealnu destinaciju.

München, grad koji je prehranio brojne gastarbjtere, grad koji je mnogima pružio uspjeh koji nisu mogli pronaći u domovini, grad piva, bogate povijesti i prekrasne arhitekture, moje je odredište. Na pitanje zašto sam se baš odlučio za München, nije teško odgovoriti. Za njega me vežu prekrasne uspomene iz djetinjstva. Tu sam se prvi put još kao dijete susreo s njemačkim jezikom. Rodila se neka tajna veza koja će izgleda trajati vječno. Za stvaranje posebne veze s Münchenom zasluzni su moja baka i moj djed koji su još kasnih 70-ih godina trbuhom za kruhom pokušali pronaći sreću pod nekim drugim nebom. Danas, kada pripovijedaju o usvajanju njemačkoga, prvim poslovima, druženjima, nije teško vidjeti osmijeh na njihovim licima, ponos i zahvalnost na pruženoj prilici.

Prvi tjedni na poslu zasigurno su obilježeni izlaskom iz zone komfora. Sve ono što sam naučio na fakultetu, trebalo je odjednom primijeniti. Iako se doima kao mačji kašalj u glavi, jezične realizacije tomu nikako nisu išle u prilog. „Blaž, du bist immer in der Küche?“ rečenica je koja mi je ostala zapečaćena u mislima. Kuhinja je bila moja zona komfora. Ni čaše ni vilice ni tanjuri nisu mi mogli postaviti pitanje na koje nisam znao odgovor. S kuharicom Luisom komunicirao sam na kombinaciji krnjega njemačkog i jezika tijela. Kako su odmicali dani, tako mi je hotelski restoran postajao drugi dom, a gosti dobri poznanici s kojima rado razmijenim pokoju riječ.

Strah od pogreške, strah od nerazumijevanja ili pak od razbijanja čaša postali su faktori o kojima uopće više nisam razmišljao. Kolege su mi postajali prijatelji koji su svim silama željeli poboljšati moj njemački, a u tome su definitivno i uspjeli. S recepcionarkom Janet osmislio sam posebnu metodu objašnjavanja meni nepoznatih riječi koju samo mi možemo razumjeti.

Spontano putovanje u Salzburg koje je organizirala Mesa, organizacija za Erasmus studente, donijela mi je u život puno nepoznatih ljudi koji su mi se s vremenom toliko uvukli pod kožu da uopće ne mogu zamisliti boravak u Münchenu bez njih. Rekao bih da je zapravo druženje s njima, koji dolaze iz različitih zemalja, kontinenata pa time i kultura, jedna od prednosti ovoga programa. Ne samo da se može puno toga naučiti i čuti iz prve ruke o stvarima koje su nam se

u školi/fakultetu doimale apstraktne već tako i istražujemo svijet samo komentirajući, uspoređujući, a da pri tome sjedimo u lokalnom kafiću okruženi sasvim nekom trećom kulturom. Zajednička putovanja šlag su na torti.

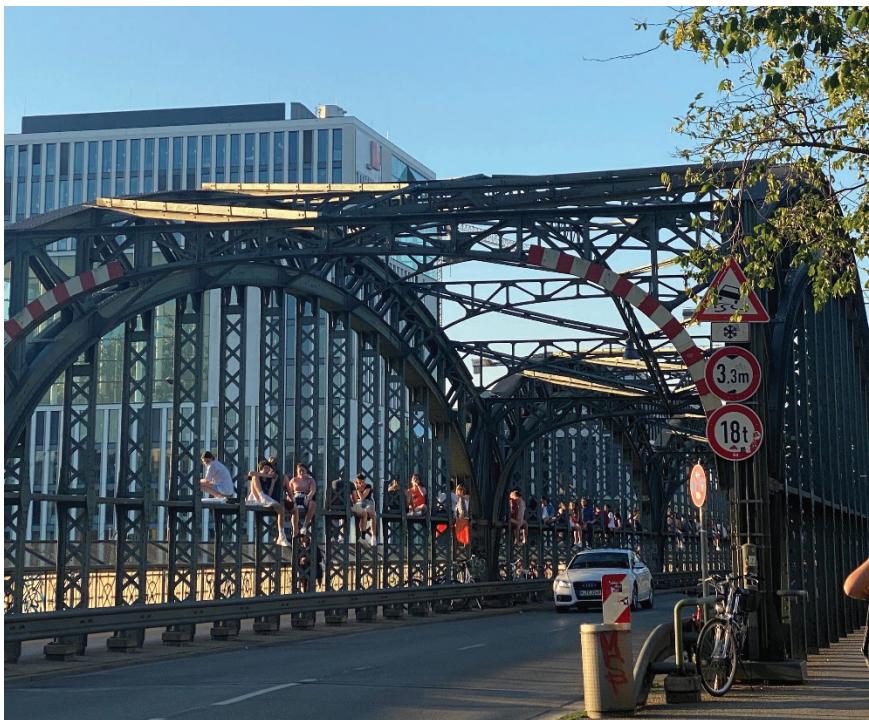
Cijelo iskustvo boravka u Münchenu sveo bih pod jedan nazivnik: izlazak iz zone komfora. On se događa svakodnevno. Svakim, pa i malim, izlaskom pomičemo svoje granice, saznajemo nešto novo, zapravo se može reći da upoznajemo sebe, ali i da gradimo svoj karakter i oblikujemo novu, bolju verziju sebe. Iako sam na početku bio i više nego izgubljen, prepušten samome sebi, to sada vidim kao najveću prednost Erasmusa jer nam upravo takve situacije grade osobnost i samopouzdanje kojega nikada nema napretok. Kao zaključak mogu samo reći: **Pokušaj! Imaš što izgubiti!**

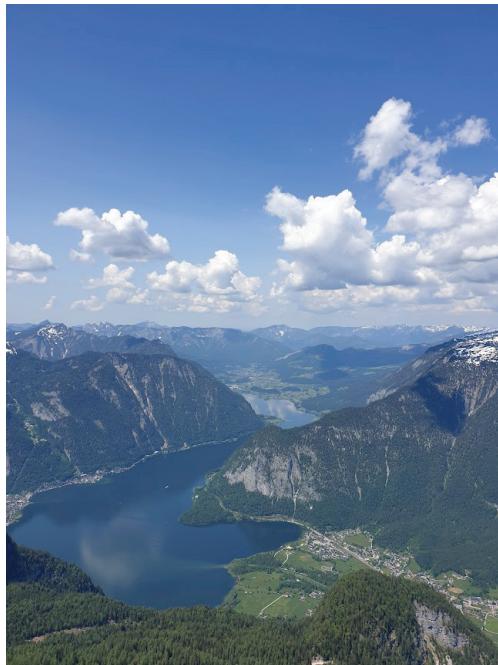
Regensburg

Hallstadt

Kristina Granić

Hallstatt, zajedno s planinom Dachstein, čini kulturni krajolik Salzkammergut koji je 1997. godine upisan na UNESCO-ov popis mjesta svjetske baštine u Europi.

Sve do kraja 19. stoljeća do Hallstatta se moglo doći samo čamcima ili puteljcima.

Rudnik soli u Hallstattu Salzwelten na UNESCO-ovu je popisu svjetske baštine. Sedam tisuća godina stara povijest čini ga najstarijim rudnikom soli na svijetu.

Do rudnika soli vodi uspinjača.

Nachdem in prähistorischer Zeit das Salz als Steinsalz aus dem Hallstätter Berg gebrochen wurde, kam im Mittelalter die Sole ins Spiel.

Sole - die Lösung von Salz in Wasser- trat an verschiedenen Stellen des Salzkammergutes ganz natürlich als Solequelle ans Tageslicht und wurde im Mittelalter in Sudpfannen zu Salz versotten.

Im mittelalterlichen Hallstätter Bergbau, der 1311 erstmals urkundlich erwähnt worden ist, wurde das Salz nicht mehr in fester Form als Steinsalz gewonnen, sondern - so wie auch heute noch- unter Zuhilfenahme von Wasser

aus dem Gebirge gelaugt. Das Produkt ist Sole. Und um Sole zu Salz werden zu lassen benötigt man eine Pfanne, in der - mit Brennstoff beheizt - das Wasser verdampft und Salz (genau genommen Siedesalz) gewonnen wird. Pfannen prägten Hallstatt vom Mittelalter an. Nicht nur im Bergbau untertege sondern auch bei der Arbeit an den Sudpfannen sowie in den Wäldern zur Brennholzgewinnung verdienten sich die Hallstätter ihr tägliches Brot. Erst 1965 wurde die letzte Sudpfanne in Hallstatt geschlossen. Seither fließt die Sole aus dem Hallstätter Bergwerk zur Gänze zur 40 km entfernten Saline nach Ebensee,

wo nunmehr Siedesalz nicht mehr in Pfannen sondern mit einer energieeffizienteren Technologie in sogenannten Thermokompressionsverdampfern gewonnen wird. Die Pfanne hat ausgedient, Siedesalz jedoch wird immer gebraucht werden: Zum Würzen unserer Speisen, als Rohstoff für die Industrie, für den Straßenwinterdienst gegen Schnee, Eis und Glätte, und für viele andere.

Nakon što je u prapovijesti sol izvajena iz planine Hallstatt kao kamen sol, salamura je ušla u igru u srednjem vijeku.

Salamura – otopina soli u vodi – javljala se sasvim prirodno na raznim mjestima Salzkammerguta kao izvor salamure na danjem svjetlu i pretvarala se u sol u posudama za kuhanje u srednjem vijeku.

U srednjovjekovnom rudarstvu u Hallstattu, koje se prvi put spominje 1311., sol se više nije dobivala iz krutog oblika kamene soli, nego kao što je i danas slučaj – ispiranjem uz pomoć vode s planina.

Proizvod je salamura. Da bi se rasol pretvorio u sol, potrebna je posuda u kojoj – zagrijana gorivom – isparava voda i ekstrahira se sol (točnije vakuumска sol). Tave su oblikovale Hallstatt još od srednjeg vijeka. Stanovnici Hallstatta

zarađivali su svoj kruh ne samo u podzemnom rudarstvu već i radeći u šumama za proizvodnju drva za ogrjev. Tek je 1965. godine zatvorena posljednja pivnica u Hallstattu. Od tada je sva salamura tekla iz rudnika Hallstatt u solanu udaljenu 40 km u Ebenseeu, gdje se evaporirana sol više ne ekstrahira u posudama, već uz energetski učinkovitiju tehnologiju u takozvanim termokompresijskim isparivačima. Tava je došla na svoje, ali vakuumska sol uvijek će biti potrebna: za začinjavanje jela, kao sirovina za industriju, za zimsko održavanje cesta za zaštitu od snijega, leda i zaleđenih cesta i za mnoge druge namjene.

Koncem 17. stoljeća knez nadbiskup Salzburga u duhu protureformacije započeo je protjerivati brojne luterane iz Hallstatta. Mnogi su u 18. stoljeću deportirani sve do Transilvanije.

Prije pandemije većinu posjetitelja činili su turisti iz Kine koji su, očarani ovim predivnim šarmantnim gradićem, dali izgraditi repliku u provinciji Guangdong u Kini. Ovaj divni gradić proteže se na šezdesetak četvornih kilometara. Zbog dobrih ulaganja austrijske vlade i poticaja koje nudi ruralnim krajevima, domicilno stanovništvo nema potrebu seliti se u veće sredine.

Pogled na jezero Hallstatt iz uspinjače koja vodi prema rudniku soli

Pogled na luteransku crkvu iz 1859. izgrađenu u romaničkom stilu

Johann Georg Ramsauer (1795. – 1874.) otkrio je veliko prapovijesno groblje u blizini drevnog rudnika u Hallstattu te izložio vjerojatno najopsežniju dokumentaciju o ranoj povijesti istraživanja u europskoj arheologiji.

Između 1846. i 1863. Ramsauer i njegovi pomoćnici otkrili su ukupno 980 grobnih mjesta.

Kako je na ovom lokalitetu pronašao najstariju kovačnicu, ali i bogati nakit koji je govorio o trgovачkoj i gospodarskoj moći stanovnika, cijelo razdoblje željeznog doba (od oko 800. do 400. g. pr. Kr.) u ovom dijelu Europe nazvano je halštatskom kulturom.

Pogled na temu sljedećeg broja

Fotografija, film, novi mediji

Ekrанизacija značajnih njemačkih književnih djela

TEKST: Robertina Runje

FOTOGRAFIJE: Robertina Runje

Deutschstunde (2019.)

rež. Christian Schwochow

Snimljeno prema istoimenom romanu Siegfrieda Lenza iz 1968. Vrijeme radnje ratno je te poslijeratno doba,

prevladava motiv nacionalsocijalizma. Glavni je lik Siggi Jepsen – sin Jensa Olea Jepsena, čovjeka kojemu je na prvome mjestu izvršavanje dužnosti: nadziranje nekadašnjeg prijatelja Maxa Ludwiga Nansena, ekspresionističkog

slikara koji ima zabranu slikanja. Siggija od početka smatraju problematičnim za školovanje te biva smješten u popravi dom. I ondje se odbija prilagoditi načinu života koji mu je otac odredio. Nakon što nije uspio izvršiti svoju dužnost, tj. napisati esej na temu „Radosti dužnosti“, biva smješten u samicu. Kao protest, Siggi umjesto toga počinje pisati o svojim iskustvima tijekom ratnih godina, o teškoj naravi svojeg oca i njegovoj odanosti nacističkom režimu, o prijateljstvu s Nanseom i pokušaju da ga zaštiti od svojega oca.

Zločin bez krivnje: Slučaj Collini. Der Fall Collini (2019.)

rež. Marco Kreuzpaintner

Snimano prema istoimenom romanu Ferdinanda von Schiracha. Politički trailer. Odvjetniku Leinenu sud je dodijelio neobičan slučaj: klijent mu je sedamdesetogodišnji Talijan Collini koji je u berlinskom hotelu ubio bogataša Hansa Meyera. Motiv nije poznat. Leinenu je slučaj bitan jer Collinija poznaje već godinama i u njemu vidi očinsku figuru. Kopajući kroz svoju i Collinijevu prošlost, Leinen pokušava saznati zašto bi Collini ubio Meyera i zbog čega javnost budnim okom prati kako se odvija slučaj. Ukrzo istina izlazi na vidjelo, a i jedan od najvećih sudskih skandala u Njemačkoj.

Tschick. (2016.)

rež. Fatih Akin

Drama/Komedija, snimljeno prema istoimenom bestseleru Wolfganga

Herrndorfa. Četrnaestogodišnji Maik živi s roditeljima čiji je brak pred raspadom. U školi ga kolege vide kao čudaka, čak i njegova simpatija. U razred stiže novi učenik Andrej Tschikachev, zvan Tschick. Dvojica naizgled potpuno različitih dječaka ubrzo postaju najbolji prijatelji. Za vrijeme ljetnih praznika ukrađenom se Ladom zapute u Vlašku – tako započinju avanture Maika i Tschicka. Dvojcu se poslije pridružuje vršnjakinja Isa, koja želi otpotovati u Prag.

Sreća. Glück. (2012.)

rež. Doris Dörrie,

Adaptacija istoimene pripovijetke iz zbirke pripovijedaka *Verbrechen* (2009.) odvjetnika i spisatelja Ferdinanda von Schiracha. Junaci su radnje prostitutka Irina i beskućnik panker Kalle. Nakon što joj je ubijena obitelj, Irina bježi s istoka u Berlin, u nadi da će ondje pronaći sreću. Jednog dana upoznaje Kallea, kojeg prima u svoj stan i pomaže mu da prestane biti beskućnik. Jedno u drugome pronalaze utjehu. Nakon što jedan od njezinih klijenata doživi infarkt u njezinu stanu, iz straha da će biti optužena za ubojstvo, ona bježi iz stana. Njezina sreća u kratko vrijeme postaje nesreća. Kalle ubrzo pronalazi leš, koji potom raskomada i zakopa u jednom berlinskom parku, iz želje da pomogne djevojci. Bitna je osoba i odvjetnik za kaznene postupke Noah Leyden, koji preuzima slučaj navodnog ubojstva. On sam sebe vidi kao specijalista u potrazi za srećom.

Žena kojoj sam čitao. Der Vorleser.
(2008.)

rež. Stephen Daldry

Der Vorleser (1995.) roman je bestseler njemačkog pravnika i književnika Bernhardta Schlinka, preveden je na mnoge svjetske jezike. Radnja započinje u pedesetim godinama 20. stoljeća godina u Saveznoj Republici Njemačkoj (BRD). Petnaestogodišnjem Michaelu pozli na putu od škole do kuće. Nepoznata žena priskoči mu u pomoć te ga otprati doma. Uskoro se sazna da Michael ima šarlah. Mjesecima poslije Michael ide zahvaliti ženi: saznaje da se zove Hanna, u srednjim tridesetima je, živi sama i radi kao kontrolorka. Ubrzo se razvija strastvena veza između Michaela i mnogo starije Hanne. Ponajviše ga veseli njezin entuzijazam za knjige: ona mu dopušta da joj čita uživo, on ne zna da je Hanna nepismena. Jednog dana Hanna nestaje bez traga. Nekoliko godina poslije Michael studira pravo u Belinu. Zajedno s profesorom i kolegama prisustvuje jednom procesu: jedna od tuženih je i Hanna, nekadašnja čuvarica koncentracijskog logora u Auschwitzu...

Film je osvojio „Oscara“ u kategoriji „Najbolja glumica“ te je bio nominiran u još 5 kategorija.

Parfem: Povijest jednog ubojice.
Das Parfum – Die Geschichte eines Mörders. (2006.)

rež. Tom Tykwer

Ekranizacija istoimenog romana Patricka Süskinda. Psihološki triler.

Pariz, 16. stoljeće. Glavni je lik Jean-Baptiste Grenouilles, siroče i samotnjak s nevjerljivom oštrinom njuha i sposobnošću razlikovanja tisuće mirisa. On sam ne posjeduje nikakav tjelesni miris te zbog toga biva nezapažen.

Kao mladić počinje raditi u radnji poznatog parfimira Baldinija, gdje stječe vještinsku izradu parfema. Sama izrada običnih parfema ne zadovoljava njegovu vječnu želju: da osmisli jedan jedinstveni miris. Jedno slučajno ubojstvo djevojke dovodi do niza drugih ubojstava: sve u želji da sačuva mirise koji su ga najviše fascinirali. U strahu da ga narod ne otkrije i iz želje za usavršavanjem, seli se na jug, u grad Grasse. Ondje upoznaje gospodina Richisa te njegovu kćer Lauru, koja ima izuzetan miris... Film je 2007. godine osvojio pet nagrada pri dodjeli Njemačke filmske nagrade te mnoge druge nagrade i nominacije, kako u Njemačkoj tako i u inozemstvu.

Podmornica. Das Boot. (1981.)

rež. Wolfgang Petersen

Psihološki triler. Filmska adaptacija istoimenog romana Lothara Günthera Buchheima. Radnja se odvija za vrijeme Drugog svjetskog rata, tj. u studenom i prosincu 1941. godine. Njemačka podmornica u-96 kreće iz francuske luke La Rochelle: potrebno je torpedirati britanske teretne brodove koji se nalaze u Atlantiku. Na brodu je i mladi ratni izvjestitelj Werner, za kojeg posada gotovo i ne mari. Nakon dosadnih i iscrpljujućih dana u moru, na površini se uskoro

nazire flota britanskih teretnjaka. Ipak, bitni detalj remeti prvotni plan: teretni brodovi imaju vrlo dobro opremljenu zaštitu... Internacionalno uspješan, film je ostvario šest nominacija za Oscara, jednu za Zlatni globus i jednu BAFTA nominaciju, osvojio mnoge nagrade na filmskim festivalima te obilježio karijere ređatelja Petersena, kamermana Vacanoa i mnogih glumaca.

Limeni bubanj. Die Blechtrommel.
(1979.)

rež. Volker Schlöndorff

Prema istoimenom romanu *Limeni bubanj* (1959.) njemačkog nobelovca Güntera Grassa. Radnja započinje 1924. u Danzigu. Glavni lik Oscar Mazerath rađa se kao prvo dijete u obitelji. Od rođenja ima skeptičan pogled na svijet. Za treći rođendan na dar dobiva limeni bubanj, koji mu postaje glavna zabava u životu. Uskoro dolazi do odluke: neće više rasti. Njegov duševni razvoj ne staje, no tijelo mu prestaje rasti te ostaje patuljkom. Oscar je i genijalac i vrag: takozvani antiheroj. Tijekom života uspijeva dovesti svoja dva oca do smrti, nastupa za cirkus...

Značajni filmovi

Kabinet doktora Caligarija. Das Cabinet des Dr. Caligari. (1920.)

rež. Robert Wiene

Ekspresionistički nijemi horor i klasik njemačke kinematografije. Glavni je lik dr. Caligari, koji iskorištava mjesecčara

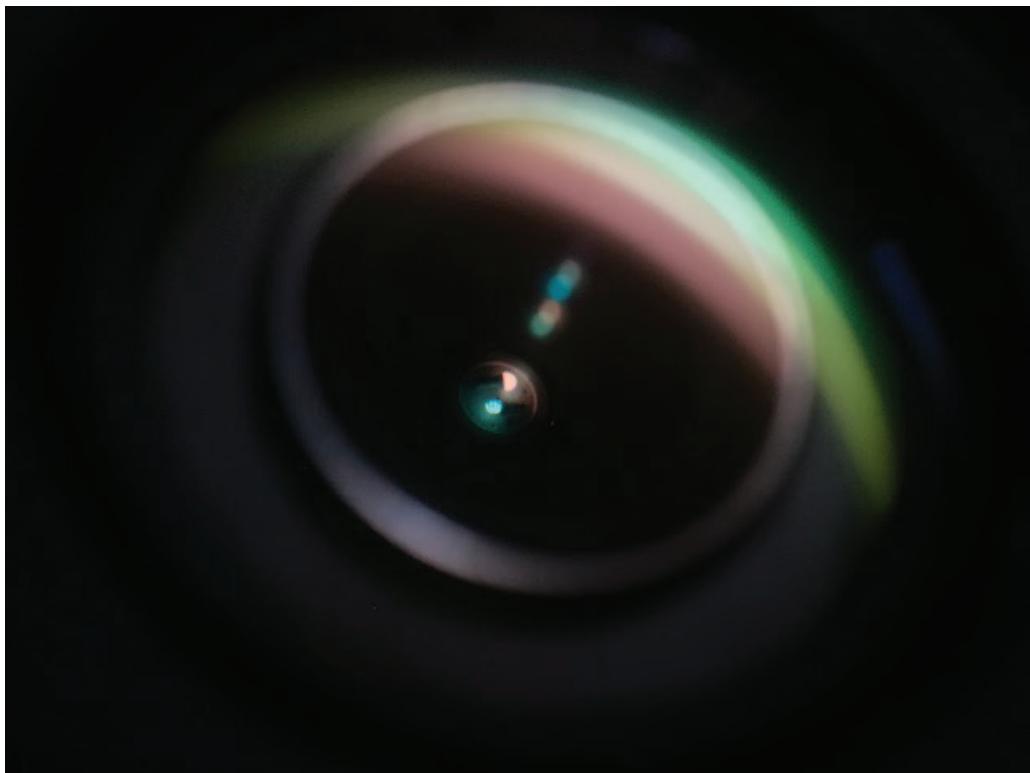
Cesarea za počinjenje mnogih ubojstava. Iako mještani poznaju Cesarea kao proricateљa budućnosti, i ne slute da se on noću šulja gradom i čini ubojstva. Ubojstvo jednog mladića te otmica jedne djevojke u narodu bude sumnju da je za sve kriv Caligari. Bijesna gomila ide u potragu, u pratiјi Francis, prijatelja ubijenog mladića i dečka otete djevojke. Cijeli niz događaja zapravo je priča koju na početku Francis priča nekome, obrat na kraju otkriva da se on nalazi u ludnici koju vodi sam Caligari...

Nosferatu. Nosferatu, eine Symphonie des Grauens. (1922)

rež. F. W. Murnau

Fantastični crno-bijeli nijemi horor, snimljen prema „Drakuli“ Bramy Stokera. Thomas Hutter tajnik je agenta za nekretnine, živi sretno sa svojom suprugom. Ubrzo ga šef šalje na poslovni put u Transilvaniju: treba pregovarati s grofom Orlokom. Kada stiže tamo, Hutter je iznenaden grofom: svi ga se mještani boje, a sam grof se pojavljuje jedino noću. Na ružan način saznaje da je grof zapravo vampir koji se zaljubio u Hutterovu suprugu. Iako je čudovište na pola puta do njegove žene, Hutter uspijeva pobjeći iz dvorca, u nadi da će spasiti svoju Ellen...

Murnau je prvotno htio ekranizirati roman, ali nije dobio prava na to, stoga je uzeo samu priču te izmijenio neke detalje. Film se smatra kinematografskim klasikom.

Metropolis. (1927.)

rež. Fritz Lang

Nijemi znanstvenofantastični film, jedan od klasika svjetske kinematografije. Grad Metropolis, godina 2026. Društvo je podijeljeno u dvije klase: radničku i privilegiranu. Dok jedni rade, drugi razmišljaju i dangube, a na čelu je grada bogati Frederson. Njegov sin Freder, pripadnik privilegirane klase, zaljubljuje se u Mariju, pripadnicu radničke klase, ali i predvodnicu grupe za veća prava radnika. Kako bi otkrio tko je Marija i što želi, mladi Freder se infiltrira u nji-hovu klasu: postaje radnik u tvornici. U međuvremenu njegov otac želi izazvati pobunu u narodu pomoću robota koji je slika i prilika Marije. No, stvari ne idu po

planu... Središnji su motivi komunizam i kapitalizam te ljubavna priča Fredera i Marije. Film je u to doba bio jedan od najskupljih filmova: uz tisuće statista, specijalne efekte, leteće aute i zlatni oklop robota Marije dostignut je budžet od tada vrtoglavih 5 milijuna maraka (danas 200 milijuna \$). Na premijeri je film trajao 210 minuta, ali s vremenom su se neki dijelovi izgubili. Pod zaštitom je UNESCO-a, tj. programa Memory of the World.

Trči, Lola, trči! Lola rennt. (1998.)

rež. Tom Tykwer

Film *Trči, Lola, trči!* Tykwerov je eksperimentalni triler. Glavni su likovi Manni i Lola, mladi berlinski par. Manni radi kao raznosač novca za krijumčara

automobila. Suočava se sa smrtonosnim problemom nakon što izgubi torbu u kojoj je 100 tisuća maraka. Nemar će платити животom ako u roku od 20 minuta ne donese torbu s novcem šefu. Lola trči u nadi da će pronaći novac – nije bitno kako ni gdje. Manni iz očaja i straha da neće pronaći novac napada supermarket. U trenutku kada želi s Lolom pobjeći od policije, dolazi do pucnjave. Na trenutak izgleda kao da je radnja gotova, ali nije – u filmu se vrijeme odjednom vraća unatrag. Lola i Manni dobivaju drugu priliku: imaju još 20 minuta da pronađu novac. Lola opet trči...

Film je ostvario značajan internacionalni uspjeh uz mnoge nominacije i nagrade na filmskim festivalima (BAFTA, SIFF itd.) Njemačku je filmsku nagradu „Lola“ 1999. godine dobio u čak osam kategorija, među ostalim za najbolju režiju, najbolju sporednu glumicu i sporednog glumca te nagradu publike za najboljega glumca ili glumicu. Godine 2010. časopis *Empire* stavio ga je na 86. mjesto „100 najboljih filmova svjetske kinematografije“.

Eksperiment. Das Experiment. (2001.)

rež. Oliver Hirschbiegel

Triler/Drama, inspiriran stvarnim eksperimentom iz 1971. koji se odvijao na Sveučilištu Stanford. Skupina ljudi volontira dva tjedna na znanstvenoistraživačkom projektu. Volonteri su podijeljeni u dvije grupe: „zatvorenici“ i „stražari“, smješteni su u umjetni zatvor: u celije s rešetkama uz videonadzor. Iako

isprva izgleda kao da se „zatvorenici“ trebaju pridržavati blagih pravila, a „stražari“ održavati red bez fizičkog nasilja, sve pomalo izmiče kontroli. Ubrzo dolazi do svađa i prosvjeda, a „stražari“ pomalo iskorištavaju svoj položaj. Film je dobio čak četiri „Lole“ na dodjeli Njemačke filmske nagrade 2001. (film godine itd.) te nagrade i nominacije na mnogim drugim festivalima.

Hitler: Konačni pad. Der Untergang. (2004.)

rež. Oliver Hirschbiegel

Povjesna ratna drama. Godina je 2001. Traudl Junge, nekadašnja Hitlerova tajnica, prepričava kako je kao dvadesetdvogodišnja djevojka postala Hitlerova tajnica i osoba od povjerenja. Film je pokušaj da se rekonstruiraju zadnji dani Hitlerova života u bunkeru: od brzog vjenčanja s Evom Braun, razgovora s Goebbelsom i Speerom pa sve do samoubojstva koje je počinio odbijajući priznati da se Treći Reich raspada. Film je 2005. bio nominiran za Oscara u kategoriji najboljeg stranog filma.

Val. Die Welle. (2008.)

rež. Dennis Gansel

Triler/Drama, temeljen na istinitim događajima koji su se dogodili 1969. na satu povijesti u jednoj srednjoj školi u Kaliforniji. Rainer Wenger srednjoškolski je profesor. U školi se održava tjedan projekata. U suradnji s učenicima jednog razreda odluči napraviti projekt: primjer autokracije. Iako u početku nije

oduševljen idejom, učenici rado pristanu te su s vremenom sve angažiraniji. Iako izgleda kao da projekt vodi k dobrom rezultatima, Werner uskoro uočava da njegov razred počinje nalikovati neka-dašnjoj Njemačkoj: događaju se strašne stvari i sve pomalo izmiče kontroli. Redatelj se jednom prilikom izjasnio da ga je oduvijek zanimalo postoji li mogućnost da se oživi fašizam u današnje vrijeme. Film je na dodjeli Njemačke filmske nagrade osvojio nagradu za najboljeg sporednoga glumca.

Baader Meinhof kompleks. Der Baader Meinhof Komplex. (2008.)

rež. Uli Edel

Akcijska kriminalistička drama. Njemačka, 1967. Glavni su likovi ljevičarska novinarka Ulrike Meinhof, Andreas Baader i Gudrun Ensslin. Meinhof je šokirana događajima za vrijeme prosvjeda u Berlinu, želi o tome izvještavati, ali shvaća da pisanjem neće mnogo toga promijeniti. Ubrzo odlazi u Berlin, gdje izbavlja Baadera iz zatvora. Zajedno s Ensslin osnivaju organizaciju RAF (Red Army Fraction), cilj je rušenje tadašnjeg vladajućeg režima u Njemačkoj. Uz pomoć krvoprolića i terora žele stvoriti novo humanije društvo. Lovi ih šef njemačke policije Horst Herold. Herold shvaća zašto to čine, ali i da potraga za njima postaje sve teža. Godine 2009. nominiran je za Oscara u kategoriji najboljeg stranog filma.

J... se, profesore. Fack ju Göthe.
(2013.)

rež. Bora Dağtekin

Komedija, prva u nizu *Fack ju* trilogije, ostvarila je iznimani uspjeh među publikom. Zeki Müller bivši je zatvorenik koji igrom slučaja postaje profesorom na zamjeni u srednjoj školi Goethe. Ispod te iste škole Zeki je zakopao torbu s novcem pa mu je to odlična prilika da ju ponovno pronađe. Tako Zeki danju neobičnim i grubim metodama podučava najproblematičniji razred u školi, a noću kopa tunel do svoje torbe. Zekijeva kolegica Lisi Schnabelstedt njegova je čista suprotnost, marljiva je i odgovorna, a želja joj je u njemu pobuditi moralne vrijednosti. No on joj se počinje sve više sviđati...

Österreichische Kurzfilmschau 2021, eine Rezension des Films

Das Urteil im Fall K.

Petra Vuković

Wir, die Studierenden der Germanistik der Philosophischen Fakultät in Split (erstes Jahr des Master - Studiums), hatten dieses Semester die Veranstaltung *Geschichte des deutschen Films*. In der letzten Lehrveranstaltung bearbeiteten wir das Thema *Österreichische Kurzfilmschau 2021* und schauten uns zwei Filme an. Die Hausaufgabe nach der Vorlesung war, die Rezension zu einem Film zu schreiben. Nach dem Anschauen der Filme entschied ich sofort, dass der erste Film *Das Urteil im Fall K.* der Film ist, über den ich schreiben möchte. Außer der schwierigen sozialen Thematik war entscheidend, dass die türkische Familie nicht stereotype Überzeugungen hat. Auch meine Liebe zur türkischen Kultur, aber gleichzeitig auch das fehlende Wissen und Missverständen, führen zu dem Wunsch, diese Kultur besser kennenzulernen. Dies spielte eine wichtige Rolle bei meiner Entscheidung. Wie der Titel schon sagt, handelt es sich um einen Kurzfilm. Vielleicht sollte ich deshalb mit einer Definition des Kurzfilms meine Rezension beginnen. Der Kurzfilm (eng. *short film* oder *short subject*) wird

„als Gegenstück zum Langfilm (oder Langspielfilm) ausschließlich über seine Filmlänge definiert. Ein Film, der bis zu 30 Minuten lang ist, kann als Kurzfilm gelten, wobei der Begriff an sich erst um 1915 herum generiert wurde. Ein Kurzfilm kann also sämtliche Filmgenres und -gattungen bedienen, und sowohl fiktional, dokumentarisch, experimentell oder animiert sein.“⁴⁰

Auch der Film *Das Urteil im Fall K.* dauert genau 30 Minuten. Wenn man von den technischen Details ausgehen will, kann das eine Frage aufwerfen: Wie ist das möglich, so eine komplexe Handlung, wie das Leben oder Schicksal einer Person, in nur 30 Minuten hochwertig auszuarbeiten? Als die Rezensentin kann ich nur diese Antwort geben – die Zeit besitzt uns und wir brauchen diese Zeit. Ich könnte Sie, liebe Leser, liebe Leserinnen, vielleicht mit dem Motiv der Zeit in die Geschichte einführen, aber zuerst möchte ich mit dem Anfang des Films beginnen. Der schwarze Hintergrund mit den weißen Buchstaben am Anfang verkündet das Urteil für eine abscheuliche Tat der beiden Täter und danach folgt die Szene in dem Gerichtsgebäude – dies wählte der Regisseur Özgür Anil für die Einführung in die Handlung aus. Die Täter, Ömer Aslan (21) und Ramazan Kilic (19) wurden wegen Vergewaltigung und Aufzeichnung derselben Tat für schuldig erklärt. Das Opfer dieses Aktes ist die 17-jährige Emine Köseoglu, aber wie

es scheint oder wie es immer ist, gibt es noch viele andere Opfer. Einer von ihnen ist Eminas Bruder, der keine Ruhe hat. Deshalb will er Rache ausüben. Zweites Opfer ist Eminas Vater, der völlig von den türkischen Stereotypen abweicht – er ist geduldig und beschützt, er ist nicht besonders patriotisch. Es scheint, je stärker man wird, desto schmerzhafter ist das Leben. Er ist die Person, ob Sie es glauben oder nicht, die uns am meisten leidtat.

Da die Aufgabe der Rezension nicht darin besteht, die Handlung des Films nachzuerzählen (obwohl es die Versuchung gibt, dasselbe zu tun), entscheide ich, meine Gedanken zu einem Ende zu bringen. Mehrere Handlungen, soziale Thematik, emotionale Momente, Momente der leichten Spannung, das Mitgefühl, die Unentschlossenheit – auf welcher Seite bin ich und wer hat mehr Fehler gemacht? – sind alles Elemente, die diesen Film großartig machen. Ich könnte nur noch das Traummotiv nennen und sagen, dass der Traum, als immer noch nicht hinreichend klares Phänomen, alles voraussah. Am Ende dieser Rezension ist das Einzige was mir noch bleibt, eine Empfehlung für diesen Kurzfilm auszusprechen.

Zwei Filmrezensionen

Petar Bogić

Lemminge – Verletzungen (1979 / Michael Haneke)

Mit dem zweiten Teil seiner Geschichte über einen Freundeskreis (oder besser gesagt: ehemaligen Freundeskreis) versucht Haneke, die gesellschaftlichen Probleme seiner Generation anzusprechen. Der allgemeine Verlust des Kontaktes zwischen Menschen und übermächtige Gefühle der Hilflosigkeit und Hoffnungslosigkeit sind die dominanten Motive in diesem ungefähr zweistündigen Film. Die Mitglieder des (ehemaligen) Freundeskreises führen leere und glücklose Leben, jedes auf seine eigene Weise. Das scheinbar perfekte Ehepaar Beranek leidet eigentlich an problematischen persönlichen Verhältnissen, die sich tief unter der Oberfläche des anständigen Familienlebens verstecken. Zwischen den Eheleuten Beranek gibt es keine authentische oder funktionale Kommunikation, und ihr privates Leben beschränkt sich auf inhaltslose Formen und Gesten. Die schwangere und ledige Sigrid Leuwen versucht, ihr problematisches und entfremdetes Verhältnis mit ihrem verstorbenen Vater hinter sich zu lassen und ein neues Leben in diese Welt zu bringen. Jedoch wird sie ständig von psychologischer Überempfindlichkeit gefolgt, die ihr einen normalen Alltag unmöglich macht. Fritz, das vierte Mitglied des (ehemaligen) Freundeskreises, ist scheinbar

weniger von der psychologischen Problematik betroffen, jedoch fühlt er hinter seinem entspannten Lebensstil des ewigen Junggesellen eine Leere, die in ihm ein Interesse für Francis Bacons Werke erweckt. Die ehemaligen Freunde werden am Ende von ihren inneren Dämonen besiegt – Sigi entscheidet sich für Abtreibung, nachdem sie kein Trost in der Form der Beratung eines Pfarrers findet, Christian Beranek rast zusammen mit seiner Frau Eva, zu der er endgültig keinen Kontakt anknüpfen konnte, mit dem Auto gegen einen Baum. Der Film endet mit einem Schrei, der an Bacons schreienden Papst erinnert, und den scheinbar niemand hört. Christian Beranek fragt sich, ob überall die letzten Spuren des Anstandes verloren gegangen sind, aber es gibt keine Antwort.

Das Urteil im Fall K. (2020 / Özgür Anil)

In seinem Kurzfilm „Das Urteil im Fall K.“ bespricht Anil die zu jeder Zeit aktuelle Problematik des Lebens der Einwanderer in Europa. Was diesen Kurzfilm aber besonders originell macht, ist die Perspektive, aus der die dargestellte Geschichte betrachtet wird. Nachdem Emine, ein junges Mädchen türkischer Herkunft, von zwei türkischstämmigen Jungen vergewaltigt wird, beginnt der Limbus ihres Vaters und Bruders. Die Tradition verlangt eine schnelle und wirkungsvolle Rache, aber Emines Vater und Bruder beeilen sich nicht wirklich mit ihrer Entscheidung. Der Vater

entscheidet sich, in solch einem schwierigen Moment ruhig zu bleiben und das Problem nicht weiter zu vertiefen. Emes Bruder andererseits erscheint mehr dazu bereit zu sein, die Sache in seine eigenen Hände zu nehmen, beginnt jedoch nach einiger Zeit darüber zu zweifeln. Die filmischen Aspekte (Kamera, Montage, Schnitt) wurden in diesem Kurzfilm besonders erfolgreich genutzt, wodurch ein Werk entstanden ist, in dem die Szenen und Aufnahmen genauso große Rolle wie die Dialoge spielen. Der Zuschauer erfährt nur das Wichtigste durch die Worte der Protagonisten, aber der Rest der Zeit verfließt in stillen, schnell wechselnden Szenen, die als Ansporn zum Nachdenken funktionieren sollten. Wichtig ist auch, dass Anil die Problematik der Gewalt in türkischen Gemeinden als keine „Exotik“ darstellt, sondern als ein Phänomen, das immer echte Leute mit echten Gefühlen einschließt. Die Entscheidung, ob die Rache die einzige Option ist, wird auf eine hervorragende Weise dargestellt – hier werden Emes Vater und Bruder als Menschen dargestellt, die nach solch einem schwierigen Erlebnis die Realität der Situation völlig verstehen. Selbst wenn man sich an jemandem rächen kann, erscheint die Frage, ob dies die Situation nach der schon begangenen Untat überhaupt verbessern kann. Die männlichen Mitglieder der Familie K. begegnen dem Ende der Geschichte in Stille, Düsterheit und Nachdenken. Was genau danach geschieht, verrät der Kurzfilm nicht.

Army of Thieves / Vojska lopova

Kristina Granić

Sebastian Schlencht-Wöhnert (Matthias Schweighöfer) bankar je iz maloga grada čija su interesna sfera sefovi, i to oni visoke sigurnosne razine. Svaki sef ima priču koju Sebastian pripovjedačkom vještinom ispriča prije samog otključavanja, proces u kojem osluškuje mehanizam i čelik i naprsto uživa u svakom trenutku. Ova akcijska krimikomedija dobiva i romantičan prizvuk kad upozna Gwendoline (Nathalie Emmanuel). Planirano poznanstvo neodoljive Gwendoline zapravo je ponuda poslovne suradnje gdje se Sebastian pridružuje ekipi. Filmu posebnu čar daju

različita mjesta gdje je sniman. Avantura i adrenalin ovog tima vodi nas u Pariz, Prag i St. Moritz gdje se nalaze sefovi koji su remek-djela legendarnog kovača Hansa Wagnera (Christian Steyer).

Mjesto gdje se ljubavna priča uvlači pod kožu s porukom da ljubav ipak ruši granice pa čak i slobode baš je mjesto iz naše fotoreportaže. Pogađate? Da, dio filma snimljen je u Hallstattu.

Žanr: akcija, komedija, kriminalistički

Redatelj: Matthias Schweighöfer

Producent: Zack Snyder, Shay Hatten

Zemlja: SAD, Njemačka

Trajanje filma: 2 h 7 min

Autorice i autori

Domina Bačić

Vito Jona Badurina

Stipe Balajić

Maristella Begić

Petar Bogić

Karla Bogoje

Gabrijela Bralić

izv. prof. dr. sc. Marita Brčić Kuljiš

Marko Butir

Stella - Victoria Caktaš

Ana Čorić

Stjepan Franjić

izv. prof. dr. Jagoda Granić

Kristina Granić

Jelena Grozdanić

Blaž Gudelj

Tea Kahrić

Vanessa Kamić

Renata Kovačić

prof. dr. sc. Maja Ljubetić

izv. prof. dr. sc. Antonela Marić

izv. prof. dr. Nikica Mihaljević

Kristina Penović

Marta Radalj

Robertina Runje

prof. dr. sc. Aneta Stojić

Stela Lara Tenšek

prof. dr. sc. Marijana Tomelić Ćurlin

Petra Vuković

ISSN: 1849-5834